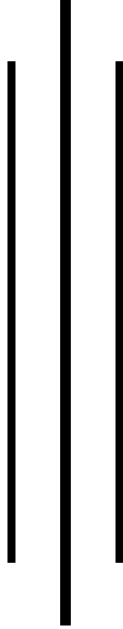

राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास कार्यक्रमको

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

(आ.व. २०८१/०८२)

प्रकाशक

नेपाल सरकार

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

कृषि विभाग

राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र

कीर्तिपुर, काठमाडौं

दुई शब्द

नेपाल कृषि प्रधान देश हो । राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा कृषि क्षेत्रले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको कुरा सर्वविदितै छ । राष्ट्रिय कृषि नीति २०६१, कृषि विकास रणनीति २०७२, सिड भिजन २०१५- २०२५, १६ औं पन्चवर्षिय योजना, राष्ट्रिय योजना आयोग, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय र कृषि विभागबाट प्राप्त मार्गदर्शनहरु अनुरूप देशको भौगोलिक बनावट र हावापानी अनुसार ताजा तरकारी, मसलाबाली, आलु, कन्दमुल तथा तरकारी बीउ उत्पादनमा वृद्धि गरी उक्त बालीहरु तथा तरकारी बीउको आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने तथा ताजा तरकारीको खपत बढाई देशको खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा सुधार ल्याउने, रोजगारीको अवसर सिर्जना गराई आमदानी वृद्धि गर्ने तथा गरिबी न्यूनीकरण गर्न सहयोग पुर्याउने उद्देश्य अनुसार यस केन्द्रबाट आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकासका कार्यक्रमहरु संचालन भईरहेका छन् । विगत केहि वर्ष देखि ताजा तरकारी तथा तरकारी बीउको उत्पादन र विकासमा निजी क्षेत्रको संलग्नता बढ्दै गईरहेको छ । स्थानीय तहदेखि जिल्ला, प्रदेश र केन्द्रसम्म करार र साभेदारीमा तरकारी विकास कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रूपले संचालन भईरहेका छन् । यसलाई अझ बढी सुदृढ गरी सरकारी निकाय र निजी क्षेत्र बीच समन्वय र सूचना आदान प्रदानको राम्रो व्यवस्था हुनु आवश्यक देखिन्छ । यसको साथै नेपाल विश्व व्यापार संगठनको सदस्य भईसकेको अवस्थामा कृषि अनुसन्धान र प्रसार क्षेत्रको समन्वय बढाई निर्यातमूखी तरकारी बालीको गुणस्तर र अन्तराष्ट्रिय माग अनुसारको प्रतिस्पर्धी उत्पादनमा पनि जोड दिदै जानु पर्ने टड्कारो आवश्यकता देखिन्छ । यस वार्षिक प्रगति विवरण पुस्तिकामा आ.व २०८१/८२ मा यस केन्द्र र मातहतका फार्महरुको लक्षित कार्यक्रमहरु र प्रगति विवरणहरु छोटकरीमा प्रस्तुत गर्न खोजिएको छ । साथै आलु, तरकारी र मसलाबालीहरुको जिल्लागत/प्रदेशगत विवरण समेत समावेश गरिएको छ । यस प्रकाशनले तरकारी, आलु र मसलाबालीको विकाससँग सम्बन्धीत संघ संस्था, योजनाकार, कृषक, कृषि उद्यमी, कृषि विद्यार्थी र अनुसन्धानकर्ता समेत सबैलाई सहयोग पुऱ्याउने छ भन्ने आशा लिएको छु ।

यस पुस्तकका लागि आवश्यक विवरण तथा तथ्यांक संकलन गरि स्वरूप तयार गर्न सहयोग गर्नुहुने केन्द्रका सम्पूर्ण कर्मचारीहरु एवं विवरण तथा तथ्यांक उपलब्ध गराउने आम कृषक, कृषि शाखा, कृषि ज्ञान केन्द्र/कृषि विकास कार्यालय, कृषि विकास निर्देशनालय र सम्बन्धीत फार्म केन्द्रहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै आगामी प्रकाशनका लागि यस पुस्तिकालाई अझ उपयोगी बनाउनका लागि सकारात्मक सुझावको अपेक्षा गर्दछु ।

पदम प्रसाद अधिकारी

प्रमुख

विषय सूची

क्र सं	विषय	पेज नं
भाग १		
१	परिचय	१
१.१	पृष्ठभूमि	१
१.२	उद्देश्य	२
१.३	नीति	२
१.४	रणनीति	२
१.५	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्रको काम, कर्तव्य र अधिकार	३
१.६	जिल्ला स्थित कृषि हेर्ने कार्यालयहरूसँगको सम्बन्ध	४
१.७	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसला वाली विकास केन्द्रको तथा मातहतका कार्यालयहरूको मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू	४
१.८	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्र तथा सम्बन्धित निकायहरूको संगठनात्मक तालिका	५
१.९	निकायमा रहने कर्मचारी संख्या र कार्य विवरण	६
१.१	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुरमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण	६
१.११	साविक तरकारी विकास निर्देशनालय तथा हाल राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसला वाली विकास केन्द्र खुमलटारको स्थापनाकाल देखि हालसम्मका प्रमुखहरू	७
१.१२	राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर अन्तर्गत फार्म केन्द्रका प्रमुख तथा सम्पर्क नम्बर	९
भाग २		
२.१	आ.व. २०८१/८२को संक्षिप्त वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन	१०
२.१.१	आयोजनाको नाम:आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास कार्यक्रम (बजेट उपशिर्षक नं ३१२०११०१)	१०

क्र सं	विषय	पेज नं
२.२	आ.व. २०८१/८२ को वार्षिक भारत तथा वित्तीय प्रगति विवरण (बजेटशिर्षक तथा कार्यालयगत अनुसार)	१२
२.३	प्रगति नपुग क्रियाकलापहरूको विवरण र कारण:	१३
२.४	राजस्व तथा बेरुजु विवरण:	१४
२.५	कार्यक्रमकार्यन्वयनमा देखा परेकामुख्य समस्या, समाधानका प्रयास तथा सुभावहरू:	१४
२.६	आ.व. २०८१/८२ मा स्थानीय तहमावित्तीय हस्तान्तरण भएका आलु तरकारी तथा मसलाबाली विकास कार्यक्रमहरूको विवरण	१६
भाग ३		
क. राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसला वाली विकास केन्द्र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको संक्षिप्त परिचय		१८
३.१	तरकारी वाली विकास केन्द्र, खुमलटार	१८
३.२	तरकारी विउ उत्पादन केन्द्र रुकुम	२१
३.३	अलैंची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	२३
३.४	आलु वाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक	२४
ख. प्रदेश सरकार अन्तर्गत रहेका (साविक तरकारी विकास निर्देशानलय) अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरूको विवरण		२६
३.५	बागवानी विकास केन्द्र, पाँचखाल, काभ्रे	२६
३.६	बागवानी विकास केन्द्र, सिन्धुली	२८
३.७	बागवानी विकास केन्द्र, जुफाल, डोल्पा	२९
३.८	बागवानी विकास केन्द्र, दार्मा, हुम्ला	३०
३.९	तरकारी जर्मप्लाज्म सम्बर्द्धन तथा तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, डडेल्धुरा	३१
३.१०	बागवानी केन्द्र, जौबारी, इलाम	३३
भाग ४		
४.१	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरूको बिगत ५ वर्ष (२०७७/७८ देखि २०८१/८२) सम्मको मुख्य मुख्य लक्ष्य तथा प्रगति विवरण	३४

क्र सं	विषय	पेज नं
४.१.१	तरकारीबाली विकास केन्द्र, खुमलटार	३४
४.१.२	तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम पश्चिम	३४
४.१.३	अलैची विकास केन्द्र, इलाम	३५
४.१.४	आलुबाली विकास केन्द्र, सिन्धुपाल्चोक	३६
भाग ५		
५.१	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरूको बिगत ५ बर्ष (२०७७/७८ देखि २०८१/८२) बार्षिक बजेट बिनियोजन तथा बजेट खर्च विवरण)	३७
५.२	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरूको बिगत ५ बर्ष (२०७७/२०७८ देखि २०८१/८२)सम्मको उत्पादन खर्च र राजस्व विवरण (रु. हजारमा)	३८
५.३	आलु, मुला, काँक्रो र अदुवाको बीउ उत्पादन क्षेत्र निर्धारण र नक्साङ्कनको अध्ययन प्रयोजनको लागि विभिन्न अध्ययन सामग्रीहरू (Literature review) तथा विज्ञहरूसँगको वृहत छलफलबाट प्राप्त रायको आधारमा तपसिल बमोजिमको निर्धारण गरि स्वीकृत गरिको Technical parameters	३९
भाग ६		
६.१	AREA, PRODUCTION & YIELD OF VEGETABLES IN NEPAL SINCE LAST १० YEARS	४२
६.२	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र अन्तर्गतका फार्म केन्द्रमा आ.व. २०८१/८२ मा उत्पादन भएको तरकारी बीउको विवरण (इकाई कि.ग्रा.)	४४
६.३	AREA, PRODUCTION & YIELD OF POTATO IN NEPAL SINCE LAST 47 YEARS	४६
६.४	AREA, PRODUCTION & YIELD OF SPICE IN NEPAL SINCE LAST 30 YEARS	४७
भाग ७		
७.१	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना (PMAMP) अन्तर्गतआलु, तरकारी तथा मसलाबालीका व्यवसायीक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) र बृहत व्यवसायीक कृषि उत्पादन तथा औद्योगिक केन्द्र (सुपरजोन) २०८१/८२ सम्मकोविवरण:	४९

क्र सं	विषय	पेज नं
७.२	बिगतका जिल्लागत तरकारी, आलु तथा मसलाबालीका पकेटका रुपमा परिचित क्षेत्रहरु	५०
७.३	तरकारी बीउ उत्पादनका लागि सम्भाव्य जिल्लाहरु	६३
७.४	तरकारीबीउ उत्पादनकापकेट क्षेत्रहरु	६५
७.५	उन्नत बिउ उत्पादनका लागि आवश्यक पर्ने तरकारीको मूल/श्रोत बीउ उत्पादन गर्ने सरकारी फार्महरुको विवरण	६६
७.६	Districtwise Potential Vegetable Crops, Vegetable Seeds, Potato, Spice and Tuber Crops	६९
७.७	Major Districts of Nepal in Potato by Area and Production in Fiscal Year 2080/81	७५
७.८	Districts of Nepal in Vegetable by Area and Production in Fiscal Year 2080/81	७५
७.९	Major Fresh Vegetables in Nepal by Area and Production in Fiscal Year 2080/81	७८
७.१	Major Spice Crops -Large Cardamom, Ginger, Garlic, Turmeric, Dry Chili_ in Nepal by Area and Production in Fiscal Year 2080/81	७९
७.११	नेपाल र नेपाल राजपत्रको मिति २०८१/१/२० गतेको सूचना अवधिसम्म नेपालमा सूचित भएका तरकारी बाली तथा जातहरुको संक्षिप्त विवरण	८०
७.१२	सूचित लिस्टबाट हटाइएका (De-notified) विभिन्न बालीका जातहरुको विवरण	१०१
	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकासकेन्द्र, कीर्तिपुर, प्रमुख कार्यक्रमका केही फलकहरु	१११

१. परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

कृषि विकासमा विषय विशेषज्ञताको महत्त्वलाई प्राथमिकता दिई कृषि सेवालालाई छिटो र छरितो किसिमले कृषक समक्ष पुर्याउन वि.सं. २०२४ सालमा बागवानी लगायत पाँच विभागहरूको गठन भएको थियो। एकीकृत उत्पादन प्रणाली भएको हुँदा नेपाली कृषकका लागि प्रशासकीय तथा आर्थिक दृष्टिले धेरै विभागबाट सेवा प्रवाह कार्य सञ्चालन गर्नु व्यवहारिक नदेखिएकोले वि.सं. २०२९ सालमा तत्कालीन पाँचै विभागहरूलाई गाभेर एउटै कृषि विभागको रूपमा पुर्नगठन गरियो। यसै पुर्नगठनमा बाली विशेष विकास कार्यक्रमहरू प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न कृषि विभाग अन्तर्गत बाली विकास शाखाहरू समेत स्थापना गर्ने योजना बमोजिम तरकारी, मसला तथा आलु बालीहरूको तालुक अड्डाको रूपमा २०२९ सालमा तरकारी विकास शाखाको स्थापना गरियो। बागवानीको प्रचुर सम्भावना र आर्थिक उन्नतिमा यसले खेल्न सक्ने भूमिकालाई मध्यनजर गरी २०४७ सालमा बागवानी विभागको स्थापना गरिएको थियो। यसै क्रममा कृषि मन्त्रालयको २०४९ सालमा नयाँ संरचना बनेपछि कृषि मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका पाँच वटा विभागहरूलाई एकीकृत गरी २०४९ श्रावण १ गते देखि एक छाता (One Umbrella Concept) अन्तर्गत राख्ने योजना अनुसार एउटै कृषि विकास विभागको स्थापना गरियो र तरकारी विकास शाखालाई तरकारी विकास महाशाखामा परिणत गरिएको थियो।

कृषि विभाग अन्तर्गतका विभिन्न महाशाखाहरू छुट्टै कार्यालयका रूपमा संचालित भई आएकोमा वि.सं. २०५६ श्रावणदेखि विभागको सहयोगी महाशाखाहरूको रूपमा लिइयो र आ.व. २०५६/०५७ देखि आर्थिक कारोवार समेत विभागबाटै सञ्चालन गरी महाशाखाको अधिकार क्षेत्रलाई साँघुरो बनाइयो। यसो हुँदा प्रशासनिक प्रक्रिया पुरा गर्दा-गर्दै सेवा प्रवाह कार्यको गतिमा मन्दता आयो। यो प्रक्रियाले विकासको गतिमा प्रतिकूल असर पारेको महसुस गरी यी महाशाखाहरूलाई नेपाल सरकार (मन्त्रपरिषद्) को मिति २०५७/०३/२६ को निर्णयानुसार तत्कालीन कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयले संगठनात्मक संरचनामा केही फेरबदल गरी पुनः छुट्टै कार्यालयको पहिचान दिइयो। यसपटक महाशाखाहरूलाई मातहतका अन्य कार्यालयहरूको प्रशासनिक एवं आर्थिक कार्यमा मार्गदर्शन गर्ने गरी कार्यक्रम निर्देशनालय भनी नामाकरण गरियो। अलग-अलग दरबन्दी भएको र छुट्टा-छुट्टै कार्यक्रम बजेट भएका दुई कार्यालयहरू आलु विकास शाखालाई राष्ट्रिय आलु बाली विकास कार्यक्रम र सुठो तथा अलैंची विकास शाखालाई राष्ट्रिय मसलाबाली विकास कार्यक्रम नामाकरण गरी मिति २०४९ श्रावण १ गते देखि तरकारी विकास महाशाखाको प्रशासनिक नियन्त्रणमा राखिएको तथा आ.व. २०५७/०५८ देखि आर्थिक कारोबार समेत निर्देशनालयले हेर्ने गरी अख्तियारी दिईएकोमा नेपाल सरकारको निर्णयानुसार आ.व. २०६०/०६१ देखि पुनः आर्थिक कारोवार छुट्टा-छुट्टै गरिएको थियो।

यसै क्रममा देशको संधियतामा प्रवेश तथा राजनैतिक र प्रशासनिक पुर्नसंरचनामा तत्कालिन तरकारी विकास निर्देशनालय, राष्ट्रिय आलु वाली विकास कार्यक्रम र राष्ट्रिय मसला वाली विकास कार्यक्रमलाई एकै ठाउँमा गाभेर नेपाल सरकार मन्त्रीपरिषदको मिति २०७५/०३/३२ को निर्णय अनुसार कृषि विभाग अन्तर्गत राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्रको स्थापना भयो ।

१.२ उद्देश्य

- देशको विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रहरूमा सम्भाव्यताको आधारमा गुणस्तरीय तरकारी बीउ, ताजा तरकारी, आलु, कन्दमूल र मसलाबालीहरूको उत्पादनमा वृद्धि ल्याउन उन्नत प्रविधिको विकास र विस्तार गरी उत्पादकत्वमा वृद्धि ल्याई कृषकहरूको आयस्तर बढाउन सहयोग गर्ने ।
- तरकारी बीउ (प्रजनन, मूल र उन्नत), ताजा तरकारी, खायन तथा बीउ आलु (बेसिक तथा आलु बीयाँ) र मसलाजन्य बालीहरूको बीउ र बिरुवाको उत्पादन बढाई आयात प्रतिस्थापन गरी आत्मनिर्भरता हासिल गर्नुको साथै निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ताजा तरकारी, आलु, मसला र कन्दमूलहरूको उपभोगस्तर बढाउँदै जनताको पोषण स्थितीमा सुधार ल्याउने ।

१.३ नीति

- तुलनात्मक लाभको आधार र भौगोलिक क्षेत्रको आधारमा तरकारी बालीहरूलाई प्राथमिकता दिई लाभप्रद खेती योजना अनुरूप आलु, तरकारी, मसला र कन्दमूल खेतीको व्यवसायीकरण गरी गरिबी न्यूनीकरणमा सहयोग पुऱ्याउने ।
- तरकारी व्यवसायी कृषकहरूको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि गर्नमा विशेष जोड दिने ।
- उच्चस्तर र फिल्डस्तरका जनशक्तिको क्षमता विकासमा विशेष जोड दिने र फिल्डस्तरका प्राविधिकहरूको सेवालाई कृषकस्तरसम्म पुऱ्याउन प्रभावकारी व्यवस्था मिलाउने ।
- लैङ्गिक/जनजाती/दलित/आदीलाई समावेशी अवधारणा अनुरूप कार्यक्रममा समावेश गर्दै जाने ।

१.४ रणनीति

- व्यवसायिक तरकारी विकास कार्यक्रमलाई भौगोलिक अवस्था तथा हावापानी सुहाउँदो, यातायात, बजार सुविधा तथा अन्य भौतिक सुविधा भएका स्थानहरूमा केन्द्रित गर्ने ।
- संरक्षित संरचनामा उच्च मूल्य जाने तथा वेमौसमी तरकारीको क्षेत्र विस्तार गरी तरकारीको उत्पादकत्व वृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन गर्ने तथा वर्षैभरी ताजा तरकारीको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने ।
- प्राञ्जारिक तरकारी खेतीको प्रवर्द्धन गरी स्वदेशी बजारमा स्वच्छ एवम् स्वस्थकर तरकारीको उपलब्धता बढाउने तथा विदेशी बजारमा प्राञ्जारिक प्रमाणित उपजको निर्यात प्रवर्द्धन गर्न सहजीकरण गर्ने ।
- अलैची तथा अदुवा जस्ता निर्यातजन्य मसलावालीहरूको निर्यात प्रवर्द्धन गर्न सहजीकरण गर्ने ।

- प्रादेशिक सम्भाव्यता अनुसार भौगोलिक विशेषता प्रतिबिम्बित हुने गरी तराई, मध्यपहाडी र उच्च पहाडी क्षेत्रमा उपयुक्त व्यवसायिक पकेट क्षेत्रहरू विकास गर्न एकीकृत प्याकेज कार्यक्रम लागु गर्ने ।
- निर्यातयोग्य तरकारी बालीको व्यवसायिक उत्पादन हुने क्षेत्र निर्धारण गरी Export Zone घोषणा गरेर सोही अनुरूप आवश्यक सेवा टेवा पुर्याउने व्यवस्था मिलाउने ।
- पकेट क्षेत्रको आवश्यकता अनुसार आयोजनागत रूपमा कार्यक्रमको प्याकेज तयार गरी एकीकृत तथा समन्वयात्मक रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- तरकारी बीउ तथा ताजा तरकारीमा उत्पादनोपरान्त हुने क्षती नियन्त्रण गर्ने (Post-Harvest Handling) क्रियाकलापमा दक्ष जनशक्तिको सेवा कृषकहरूसम्म पुऱ्याउने व्यवस्था मिलाउने ।
- निजीस्तरमा सञ्चालन गरिने तरकारी तथा आलुको मूल बीउ उत्पादन कार्यक्रम खास-खास तोकिएका बाली तथा जातीय सम्बर्द्धन गर्ने फार्म/केन्द्रहरूको कमाण्ड क्षेत्रमा मात्र गर्ने ।
- जनमानसमा पोषण स्थिती सुधारको लागि अधिराज्यव्यापी रूपमा करेसाबारी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- कृषि विकास रणनीतिले परिलक्षित गरेको बेमौसमी तरकारी उत्पादन कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिई व्यवसायिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- तरकारी, आलु, कन्दमूल तथा मसला प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्न सम्भाव्य स्थानको पहिचान गरी उत्पादन देखि प्रशोधन र बजार पुऱ्याउन्जेल सम्मको प्रविधि प्याकेज तयार गरी कृषक/उद्यमीहरूलाई उपलब्ध गराई प्रोत्साहित गर्ने/गराउने ।
- लैङ्गिक/जनजाती/दलित आदिलाई समावेशी अवधारणा अनुरूप कार्यक्रममा समावेश गर्दै जाने ।

१.५ राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्रको काम, कर्तव्य र अधिकार

- अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरूलाई आवश्यक नीतिगत तथा कार्यक्रमगत निर्देशन र पृष्ठपोषण,
- आलु, तरकारी तथा मसलावाली प्रवर्द्धनको क्षेत्रमा देशको फोकल कार्यालय,
- सम्बन्धित बाली बस्तुको राष्ट्रिय महत्वका विशेष उत्पादन कार्यक्रम जस्तै मिशन कार्यक्रम तर्जुमा तथा संचालन,
- आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास सम्बद्ध समस्या पहिचान र समस्या समाधानका लागि कृषि विभागलाई नीतिगत सुभावा,
- अन्तर्गतका फार्म/केन्द्रहरूमा नविनतम प्रविधि प्रदर्शन तथा प्रसारणको व्यवस्था सम्बन्धी कार्य,
- बीउ, बोटविरुवा लगायतका प्रसारण सामग्रीहरूको उत्पादन तथा वितरणको व्यवस्था,
- आलु, तरकारी तथा मसलावाली सम्बद्ध विषयमा राष्ट्रियस्तरमा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने,
- फार्मकेन्द्र व्यवस्थापनका लागि कृषि विभागलाई आवश्यक परामर्श उपलब्ध गराउने,

➤ नेपाल सरकारले तोकेको आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास सम्बन्धी अन्य कार्यहरू ।

१.६ जिल्लास्थित कृषि हेर्ने कार्यालयसँगको सम्बन्ध

- जिल्लाको सम्भाव्यताको आधारमा तरकारी, आलु, कन्दमूल तथा मसलावाली विशेषका पकेट क्षेत्रको छनौट, कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनमा आवश्यकतानुसार प्राविधिक सहयोग गर्ने ।
- तरकारी, आलु, मसला, कन्दमूलवाली आदी सँग सम्बन्धित कार्यक्रम तर्जुमा गर्न आवश्यकतानुसार सहजीकरण गर्ने ।
- जिल्लाको उत्पादन सामग्रीको माग र आपूर्तीमा सन्तुलन ल्याउन विषयगत विषय विशेषज्ञसँग सम्पर्क राखी आपूर्तिको व्यवस्था मिलाउने ।
- जिल्लाको आवश्यकता अनुसार सञ्चालन गरिने तालिम कार्यक्रममा श्रोत व्यक्ति व्यवस्था गर्ने ।
- कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा जिल्लास्तरमा देखा परेका प्राविधिक समस्याको पहिचान गरी समाधानका लागि पहल गर्ने ।
- विषयगत विषयमा प्रचार-प्रसार योग्य सामग्रीहरूको विकास एवं निर्माण गरी जिल्लालाई प्रचार-प्रसारका लागि उपलब्ध गराउने ।

१.७ राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसला वाली विकास केन्द्रको तथा मातहतका कार्यालयहरूको मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू

- बीउ उत्पादन (तरकारीमा प्रजनन, मूल र उन्नत बीउ, आलुमा टि.पि.एस., पि.बि.एस. बीउ आलु, अलैंची बीउ, अदुवा, बेसारको पाना) फार्म/केन्द्रहरूमा ।
- बेर्ना उत्पादन (तरकारी, फूल, अलैंची) - फार्म/केन्द्रहरूमा ।
- जर्मप्लाज्म संकलन तथा सम्बर्द्धन फार्म/केन्द्रहरूमा ।
- विभिन्न तरकारी बालीका प्रजनन तथा मूल बीउको बफरस्टक सञ्चालन ।
- प्रविधि अध्ययन परीक्षण तथा प्रदर्शन ।
- बाह्य सेवा तथा प्रविधि हस्तान्तरण ।
- नयाँ विकसित प्रविधिहरू प्रकाशन तथा प्रसारण ।
- कार्यक्रम अनुगमन, सुपरीवेक्षण र मुल्याङ्कन ।
- तालिम, सेमिनार, अन्तरक्रिया गोष्ठी सञ्चालन ।
- राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ/संस्थाहरूसँग समन्वय ।
- समन्वयात्मक अध्ययन कार्य सञ्चालन ।

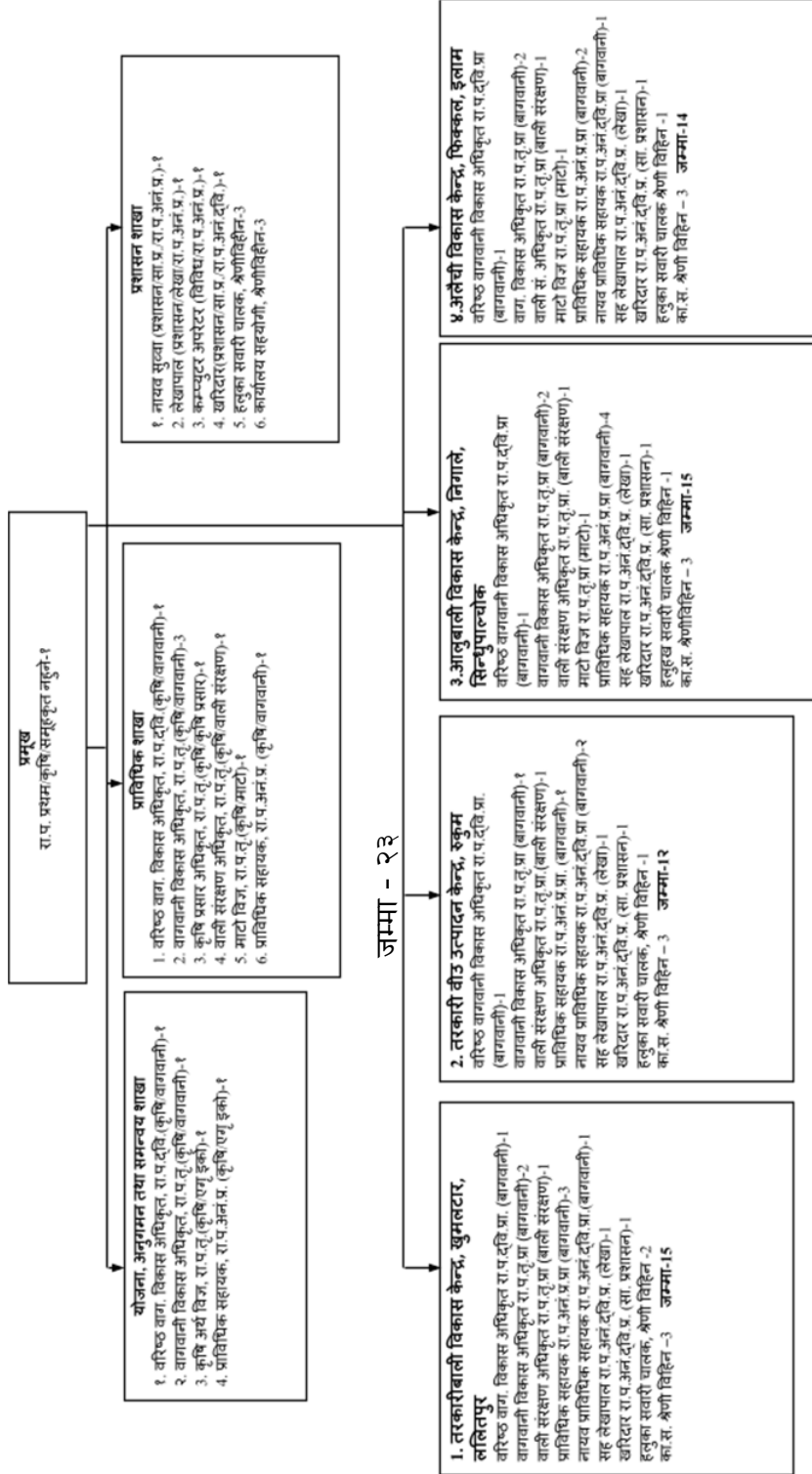
१.८ राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र तथा सम्बन्धित निकायहरूको संगठनात्मक तालिका

नेपाल सरकार

कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालय

कृषि विभाग

राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुरको संगठन संरचना

१.९ निकायमा रहने कर्मचारी संख्या र कार्य विवरण

तालिका १. राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्रको दरबन्दी विवरण

क्र. सं.	पद	श्रेणी	सेवा	समूह	स्वीकृत दरबन्दी	कैफियत
१	प्रमुख	रा.प. प्रथम	नेपाल कृषि	समुहकृत नहुने	१	
२	वरिष्ठ बागवानी विकास अधिकृत	रा.प. द्वितीय	नेपाल कृषि	बागवानी	२	
३	बागवानी विकास अधिकृत	रा.प. तृतीय	नेपाल कृषि	बागवानी	४	२ रिक्त
४	बाली संरक्षण अधिकृत	रा.प. तृतीय	नेपाल कृषि	बाली संरक्षण	१	रिक्त
५	कृषि अर्थ बिज्ञ	रा.प. तृतीय	नेपाल कृषि	एग्री इको एण्ड मार्केटिङ्ग	१	रिक्त
६	कृषि प्रसार अधिकृत	रा.प. तृतीय	नेपाल कृषि	कृषि प्रसार	१	
७	माटो बिज्ञ	रा.प. तृतीय	नेपाल कृषि	माटो	१	रिक्त
८	प्राबिधिक सहायक	रा.प. अनं. प्रथम	नेपाल कृषि	बागवानी	१	
९	प्राबिधिक सहायक	रा.प. अनं. प्रथम	नेपाल कृषि	एग्री इको एण्ड मार्केटिङ्ग	१	
१०	नायब सुब्बा	रा.प. अनं. प्रथम	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	
११	लेखापाल	रा.प. अनं. प्रथम	नेपाल प्रशासन	लेखा	१	
१२	कम्प्युटर अपरेटर	रा.प. अनं. प्रथम	नेपाल प्रशासन	बिबिध	१	
१३	खरिदार	रा.प. अनं. द्वितीय	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	
१४	हलुका सवारी चालक	श्रेणी बिहिन	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	३	
१५	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी बिहिन	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	३	
जम्मा					२३	

१.१० राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुरमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

क्र.सं	नाम	पद	ठेगाना
१	पदम प्रसाद अधिकारी	प्रमुख	भरतपुर म.न.पा.-७, चितवन
२	रिती सिंह	वरिष्ठ बागवानी विकास अधिकृत	मध्यपुर थिमि न.पा-३, भक्तपुर
३	धनराज गौतम	वरिष्ठ बागवानी विकास अधिकृत	तुलसीपुर उप.म.न.पा-१२, दाङ्ग

क्र.सं	नाम	पद	ठेगाना
४	डोलराज पाण्डे	बागवानी विकास अधिकृत	सुनवल - १२ नवलपरासी
५	विकास खरेल	बागवानी विकास अधिकृत	विरेन्द्रनगर न.पा.-८, सुर्खेत
७	प्रतिभा खनाल	कृषि प्रसार अधिकृत	भूमिकास्थान न.पा.-९, अर्घाखाँची
८	सपना खापुङ्ग	प्राबिधिक सहायक	ब्रम्हापुरी-९, सर्लाही
९	पद्म ऐडी	प्राबिधिक सहायक	चंखेली गा.पा.-३, हुम्ला
१०	बसन्त प्रसाद भट्टराई	लेखापाल	मदाने गा.पा.-४, गुल्मी
११	गिता लामिछाने	नायब सुब्बा	कीर्तिपुर न.पा.-४, काठमाण्डौ
१२	प्रतिभा अर्याल	खरिदार	रेसुङ्गा न.पा.-१, गुल्मी
१३	हिरा फुयाल	कम्प्युटर अपरेटर	कीर्तिपुर न.पा.-, काठमाण्डौ
१४	गोपाल श्रेष्ठ	हलुका सवारी चालक	काठमाडौं म. न.पा.- काठमाडौं
१५	हरिराम भुजेल	हलुका सवारी चालक	खुमलटार, ललितपुर
१७	प्रदिप अधिकारी	हलुका सवारी चालक	निलकण्ठ न.पा ७
१८	शर्मिला न्यौपाने	कार्यालय सहयोगी	राईनस-१, लमजुङ
१९	सिता रमतेल	कार्यालय सहयोगी	गण्डकी गा.पा.-८, गोरखा

१.११ साविक तरकारी विकास निर्देशनालय तथा हाल राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसला वाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर स्थापनाकाल देखि हालसम्मका प्रमुखहरु

क्र.सं.	नाम, थर	पद	अवधि
१	श्री ध्रुवराज पाण्डे	प्रमुख	२०२९/०८/९ देखि २०३८/०३/१७
२	श्री मुक्तिनाथ पोखरेल	का.मु. प्रमुख	२०३८/०३/१८ देखि २०४१/०४/१३
३	श्री ध्रुवराज पाण्डे	प्रमुख	२०४१/०४/१४ देखि २०४२/०५/३०
४	श्री मुक्तिनाथ पोखरेल	का.मु. प्रमुख	२०४२/०६/०१ देखि २०४६/०१/२०
५	श्री बिरेन्द्र बिक्रम शाह	प्रमुख	२०४६/०१/२१ देखि २०४७/११/३
६	श्री मोतीराम लावती	प्रमुख	२०४७/११/०४ देखि २०४७/१२/३०
७	श्री रामकृष्ण राउत	का.मु. प्रमुख	२०४८/०१/०१ देखि २०५२/०३/३०
८	डा.त्रैलोक्यनाथ श्रेष्ठ	प्रमुख	२०५२/०४/०७ देखि २०५४/०४/१४
९	श्री प्रेम योजन	का.मु. प्रमुख	२०५४/०४/१५ देखि २०५४/११/१६

क्र.सं.	नाम, थर	पद	अवधि
१०	श्री बलराम सैजु	प्रमुख	२०५४/०४/१७ देखि २०५५/०२/३०
११	श्री सुरथबावु अर्याल	प्रमुख	२०५५/०३/०१ देखि २०५५/०६/२७
१२	श्री भैरवराज कैनी	प्रमुख	२०५५/०६/२८ देखि २०५६/०५/२५
१३	श्री सुरथबावु अर्याल	कार्यक्रम निर्देशक	२०५६/०७/०१ देखि २०५९/१२/१९
१४	श्री बलराम सैजु	कार्यक्रम निर्देशक	२०५९/१२/२० देखि २०६४/०३/०१
१५	श्री फुलेश्वर सिंह	नि. कार्यक्रमनिर्देशक	२०६४/०३/०२ देखि २०६५/११/३०
१६	श्री गोपालप्रसाद श्रेष्ठ	कार्यक्रम निर्देशक	२०६६/०३/०१ देखि २०६८/०८/१४
१७	डा.रमितामानन्धर	नि. कार्यक्रमनिर्देशक	२०६८/०८/१४ देखि २०६९/०४/०८
१८	डा.गजेन्द्रसेन निरौला	कार्यक्रम निर्देशक	२०६९/०४/०९ देखि २०७१/०६/१२
१९	श्री बासुदेव सुवेदी	नि. कार्यक्रमनिर्देशक	२०७१/०६/१३ देखि २०७२/१२/०९
२०	श्री कालिका प्रसाद कोइराला	नि. कार्यक्रमनिर्देशक	२०७२/१२/१० देखि २०७३/०१/०९
२१	डा. गोविन्द प्रसाद शर्मा	कार्यक्रम निर्देशक	२०७३/०१/१० देखि २०७३/०६/१८
२२	श्री दिपकअधिकारी	नि. कार्यक्रमनिर्देशक	२०७३/०६/१९ देखि २०७३/०९/२६
२३	डा. हरिबहादुर के.सी.	कार्यक्रम निर्देशक	२०७३/०९/२७ देखि २०७४/१०/२१
२४	डा. रमिता मानन्धर	कार्यक्रम निर्देशक	२०७४/१०/२१ देखि २०७५/०३/३२
२५	डा. हरिबहादुर के.सी.	प्रमुख	२०७५/०४/०१ देखि २०७६/०३/०८
२६	श्री राजेन्द्रनाथ अधिकारी	नि. प्रमुख	२०७६/०३/०९ देखि २०७६/०६/१७
२७	भरत बहादुर आचार्य	नि. प्रमुख	२०७६/०६/१८ देखि २०७६/०७/२६
२८	डा. कमलराज गैरे	नि. प्रमुख	२०७६/०७/२७ देखि २०७६/११/०३
२९	श्री कृष्णप्रसाद पौडेल	प्रमुख	२०७६/११/०४ देखि २०७७/०३/३१
३०	श्री सुर्य प्रसाद बराल	नि. प्रमुख	२०७७/०४/०१ देखि २०७७/०४/२६
३१	श्री वासुदेव काफ्ले	प्रमुख	२०७७/०४/२७ देखि २०८०/०२/०९
३२	श्री तोयानाथ जोशी	नि. प्रमुख	२०८०/०२/१० देखि २०८०/०३/३१
३३	श्री मेघनाथ तिमल्सेना	प्रमुख	२०८०/०४/०१ देखि २०८०/०७/३०
३४	श्री जानुका पण्डित	प्रमुख	२०८०/०८/०६ देखि २०८२/०२/११
३५	श्री पदम प्रसाद अधिकारी	प्रमुख	२०८२/०२/१२ देखि हालसम्म

१.१२ राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसला वाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर अन्तर्गत फार्म केन्द्रका प्रमुख तथा सम्पर्क नम्बर

क्र.सं	फार्म केन्द्रको नाम	प्रमुखको नाम	सम्पर्क नम्बर
१	तरकारीबाली विकास केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	विजय कुमार गिरी	९८५११४०८७३
२	आलुबाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक	अरुण खनाल	९८५१२३५८१६
३	तरकारी वीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम	पदम बहादुर सुवेदी	९८५७८२४२७२
४	अलैची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	अनुपा सुवेदी (नि.प्रमुख)	९८५२६८०९६७

२.१. आ.व. २०८१/८२ को संक्षिप्त वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

२.१.१. आयोजनाको नाम: आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास कार्यक्रम (ब.उ.शि.नं ३१२०११०१)

बजेट सारांश तथा प्रगति विवरण

- वार्षिक बजेट: १४,७७,११,०००/-
- वार्षिक निकास र खर्च: ११,६७,८३,२९०।-
- वार्षिक भारत प्रगति: ९२.५४ प्रतिशत
- वार्षिक वित्तीय प्रगति: ७९.०६ प्रतिशत

आ.व. २०८१/८२ मा सम्पन्न राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्र लगायत मातहतका फार्म केन्द्रबाट सम्पादित मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरु ।

१. राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसला विकास कार्यक्रम, कीर्तिपुर ।

- उच्च प्रविधि प्रयोग गरी संरक्षित संरचनामा तरकारी उत्पादन सम्बन्धी हुने प्राविधिकहरुको लागि अधिकृतस्तर तालिम
- तरकारी बीउ उत्पादन गर्ने संघिय तथा प्रादेशिक फार्महरुको उत्पादित बीउ प्रमाणीकरणको लागि संयुक्त अनुगमन (नार्क, SQCC र केन्द्र सहित)
- बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रको प्राविधिक सहयोगमा बीउ विजन निरीक्षण तथा बीउ बिजन विश्लेषण तालिम
- Organic Production Inspection सम्बन्धी अधिकृतस्तर तालिम
- बागवानीसँग सम्बन्धित फार्म केन्द्रहरुको योजना तर्जुमा गोष्ठी (संघीय र प्रादेशिक फार्म केन्द्र सहित)
- आलु, तरकारी तथा मसलावालीको बीउ उत्पादन तथा प्रमाणीकरणसंग सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको केन्द्रस्तर अन्तरक्रिया कार्यक्रम
- तरकारीको विभिन्न जातहरुको बीउ उत्पादनको अवस्था बारे सरकारी फार्म केन्द्रहरुबीच राष्ट्रियस्तरको अन्तरक्रिया कार्यक्रम
- नेपाल हार्टिकल्चर सोसाईटीसँगको सहकार्यका बागवानी सम्बन्धी राष्ट्रिय कार्यशाला गोष्ठी

२. आलुबाली विकास केन्द्र, निगाले

- स्थलगत तालिम १० पटक संचालन गरी बीउ आलु उत्पादन प्रविधि प्रचार प्रसारमा सहयोग
- १९.५ के.जि. टि.पि.एस वीड उत्पादन भई बिक्री वितरण गरिएको
- ३० टन बेसिक बीउ आलु उत्पादन गरी बिक्री वितरण गरिएको
- आलु बीउ र आलु उत्पादनमा संलग्न उद्यमी किसानहरूलाई आवसीय तालिम संचालन गरी बीउ उत्पादनमा कृषकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिएको
- चिप्स बनाउन उपयुक्त विभिन्न आयातित आलुका जातहरूको अध्ययन तथा परीक्षण गरिएको
- १३ वटा घुम्टी कृषक तालिम र ३ प्राविधिक तालिम सञ्चालन गर्नुका साथै विभिन्न गाँउ/नगरपालिकाबाट सञ्चालित आलुबाली सम्बन्धी कार्यक्रममा प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराईएको।

३. अलैची विकास केन्द्र, ईलाम

- ५० हजार अलैची बिरुवाको प्रथम नर्सरी स्थापना
- कृषकको अलैची बगानमा अलैची बगान व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम
- स्थानीय तह, प्रदेश र संघीय परियोजनामा कार्यरत कृषि प्राविधिकहरूलाई अलैची खेती प्रविधि सम्बन्धी तालिम
- टिस्यु कल्चर विरुवा उत्पादनको लागि अलैची माउबोट संकलन तथा रोपण
- करिब ५००० गुणस्तरीय एभोकाडोको वेर्ना उत्पादन गरी बिक्री वितरण गरिएको
- केराउ तथा चौमासे सिमीको २०० के.जी मूल बीउ उत्पादन

४. तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार

- ३,६७५,९७९ वटा तरकारी बालीहरूको बेर्ना उत्पादन गरी बिक्री वितरण गरिएको
- बाली उपचार शिविर संचालन (आकस्मिक बाली संरक्षण सामाग्री वितरण सहित) २ पटक संचालन गरी स्थलगत रूपमा किसानहरूको समस्या पहिचान गरी समाधानका उपायहरू दिइएको
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सहायकस्तर कर्मचारीहरूलाई संरक्षित संरचनामा तरकारी खेती प्रविधि सम्बन्धी ५ दिने क्षमता अभिवृद्धि तालिम सञ्चालन गरी २३ जना प्राविधिकको क्षमता अभिवृद्धि गरिएको
- व्यवसायिक तरकारी खेती तथा तरकारी बीउ उत्पादन सम्बन्धी कृषक स्तरीय ३ दिने तालिम संचालन गरी १५० जना किसानहरूको क्षमता अभिवृद्धि भएको
- फार्म दिवस तथा प्रविधि प्रदर्शन कार्यक्रम संचालन गरी फार्मको गतिविधिहरूको प्रदर्शन
- विभिन्न तरकारी बालीको ३५९.९ के.जी. बीउ उत्पादन गरी बिक्री वितरण गरिएको

- १६.१४ के.जी. सृजनाको बीउ उत्पादन तथा विक्री वितरण
- सुकमेलको प्रथम नर्सरी स्थापना
- मसलाबाली जर्मप्लाज्म संकलन तथा सम्बर्द्धन (अलैची, अदुवा, अकवरे खुर्सानी)

५. तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम पश्चिम

- घुम्ती स्थलगत कृषक तालिम ८ पटक संचालन गरी १६९ जना कृषकहरूलाई प्रत्यक्ष रुपमा लाभान्वित गरिएको
- विभिन्न तरकारी बालीको १९९१ के.जि. मूल बीउ र ७८४.७५ के.जी. उन्नत बीउ उत्पादन गरी विक्री वितरण गरिएको
- ६०९,००० तरकारी बेर्ना उत्पादन तथा विक्री वितरण गरिएको
- ५५४१ अलंकारिक फूलका वेर्ना उत्पादन तथा विक्री वितरण गरिएको
- २५ जना बीउ उत्पादक कृषकलाई तरकारी बीउ उत्पादन सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको
- तरकारी बीउ उत्पादनमा क्षेत्रका सरकारी तथा गैर सरकारी निकायसँग गोष्ठी कार्यक्रम संचालन
- १.२५० के.जी. सृजना जात गोलभेडाको बीउ उत्पादन
- १.६ मे.टन गानो प्याज उत्पादन तथा भण्डारण गरिएको

१.१. आ.व. २०८१/८२ को वार्षिक भारित तथा वित्तीय प्रगति वितरण (बजेट शिर्षक तथा कार्यालयगत अनुसार)

१. आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास कार्यक्रम (ब.उ.शि.नं ३१२०११०१)

क्र. सं.	कार्यालय	वार्षिक विनियोजित बजेट (रु. लाखमा)	वार्षिक बजेट निकास र खर्च (रु. लाखमा)	भारित प्रगति प्रतिशत	वित्तीय प्रगति प्रतिशत
१	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	३१६.५	२३०.३८	८४.८१	७२.७९
२	तरकारी बाली विकास केन्द्र, ललितपुर	३४३.७२	२९०.७५	९४.४७	८४.५९
३	तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम पश्चिम	१९३.६०	१६०.९	८७.६१	८३.११
४	आलुबाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक	३१५.२	२४७.५३	८८.२२	७८.५६
५	अलैची विकास केन्द्र, ईलाम	३०८.०९	२३८.२७	९९.४२	७७.३४
जम्मा		१४७७.११	११६७.८३२९	९२.५४	७९.०६

२.३. प्रगति नपुग क्रियाकलापहरूको विवरण र कारणः

कार्यालय	कार्यक्रम/आयोजना	इकाई	लक्ष्य	प्रगति	प्रगति कम हुनुका कारणहरू
राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकासकेन्द्र, कीर्तिपुर	रा.प.तृतीय स्तरका कर्मचारीको तलब	पटक	३	०	दरवन्दी अनुसार पदपूर्ति नभएको
	Vegetable Seed Production Resource Mapping	पटक	१	०	प्रस्ताव आह्वान गरी प्रस्ताव मूल्याङ्कन गर्दा २ जना प्रस्तावकर्ता मात्र उत्तीर्ण भएकोले कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नसकिएको ।
	नेपाल बीउ ब्यावसायी महासंघसँगको सहकार्यमा तरकारी बीउ उत्पादन कार्यक्रम	पटक	१	०	महासंघसंग बारम्बार छलफल हुँदा कार्यक्रम गर्न नसकिने भनेको हुँदा अभ्यर्पणको लागि पत्राचार गरिएको
तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम पश्चिम	कम्पोष्ट खाडल निर्माण	पटक	२	१	
	Farm out reach activities जिल्ला स्तर तालिम ।	पटक	१	०	
तरकारीबाली विकास केन्द्र, ललितपुर	फार्ममा उत्पादित बीउको लेबलिङ तथा प्याकेजिङ सामग्री तयारी तथा खरिद	पटक	१	०	गुणस्तरीय बीउ लेबलिङ तथा प्याकेजिङ सामग्री खरिदका लागि बजेट अपुग रहेको ।
	बीउ प्याकिङको लागि मेसिन खरिद	पटक	१	०	बजेट अभ्यर्पण गरिएको। पुरानो मेसिन मर्मत गरी प्रयोगमा आएको हुनाले नयाँ मेसिन आवश्यक नरहेको ।
	तरकारी खेतीको बाली संरक्षणमा प्रयोग भईरहेका उपयोगी स्थानीय प्रविधिहरूको पहिचान तथा अभिलेखिकरण (प्रकाशन समेत	पटक	१	०	तथ्याङ्क संकलन गर्दा काठमाण्डौं सेरोफेरोमा व्यवसायिक रुपमा तरकारी उत्पादन गरेकोमा स्थानीय/ घरायसी प्रविधिहरू प्रयोग गरेको नपाइएको ।

२.४ राजस्व तथा बेरुजु विवरणः

१. राजस्व विवरण

क्र.सं.	कार्यालय	वार्षिक राजश्व रु.
१	राष्ट्रीय, आलु तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	२५१०००
२	तरकारीबाली विकास केन्द्र, खुमलटार	५४६२४१९
३	तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम पश्चिम	२०३६५७४
४	अलैची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	११४३७७८
५	आलु विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक	३७८०६३१
जम्मा		१२६७४४०२

२. बेरुजु विवरण

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	कुल बेरुजु रकम २०८१/८२ सम्म		आ.व. २०८१/८२ को बेरुजु फछ्यौट	
		कुल बेरुजु	बेरुजु फछ्यौट हुन बाँकी रकम	रकम रु.	प्रतिशत
१	राष्ट्रीय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास कार्यक्रम, कीर्तिपुर	१८७२०००	८७४०००	९९८०००	५३.३१
२	तरकारीबाली विकास केन्द्र, खुमलटार	२,२६,८०१.९२	२,२६,८०१.९२	०	०
३	आलुबाली विकास केन्द्र, निगाले	२,६८,४९८	२,६८,४८९	०	०
४	तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम पश्चिम	०	०	०	०
५	अलैची विकास केन्द्र, इलाम	०	०	०	०
कुल जम्मा		२३६७२९९.९२	१३६९२९९.९२	९९८०००	४२.१६

२.५ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखा परेका मुख्य समस्या, समाधानका प्रयास तथा सुझावहरूः

क्र.सं.	समस्याको किसिम	कार्यान्वयनमा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	समाधानका प्रयासहरू
१	नीतिगत	बीउ तथा बेर्नाको मूल्य समयानुकुल समायोजन नभएको	➤ वार्षिक रुपमा मूल्य निर्धारण गर्नुपर्ने।

क्र. सं	समस्याको किसिम	कार्यान्वयनमा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	समाधानका प्रयासहरू
		सृजना गोलभेडाको मूल्य बजार मूल्य अनुसार नहुनु	➤ केन्द्रलाई जानकारी गराएको। बजार मूल्य संकलन गरी समय समयमा मूल्यमा हेरफेर गर्नु पर्ने । बजार मूल्य अनुसार मूल्य समायोजन हुनुपर्ने ।
२	प्राविधिक	अलैचीको मदरप्लान्ट उपलब्ध नभएको। तन्तु प्रजनन प्रयोगशालाबाट उत्पादित विरुवाको लागि आवश्यक मदरकल्चर केन्द्रले उत्पादन गर्न नपाउनु	➤ अलैची विकास केन्द्रमा उत्पादन गर्न सुरु गरिएको । मापदण्ड परिवर्तन गर्नुपर्ने ।
		आ.वि.के.मा InVitro विरुवा उत्पादनको लागी राष्ट्रिय आलुबाली अनुसन्धान कार्यक्रम खमलटारबाट आवश्यक Mother culture माग अनुसार उपलब्ध हुन नसकेको ।	➤ NARC संग समन्वय गरेको । यस बर्षबाट बासलात मार्फत माग पठाउन सुरु गरिएको
		बायोटेक्निसियनको दरबन्दी नरहेको	➤ सेवा करारमा राखेको
३	व्यवस्थापकीय	फार्म केन्द्रहरूमा दरबन्दी अनुसार पदपूर्ति नभएकोले दैनिक कार्य सम्पादनमा असर परेको	➤ कृषि विभागलाई समस्याका बारेमा जानकारी गराइएको
		माग तथा आवश्यकता बमोजिम तरकारी बालीहरूका बीउ तथा बेर्नाहरूको उत्पादनको लागि आवश्यक जमिनको अभाव।	➤ जग्गा भाडामा लिइ बीउ उत्पादन कार्य सुरु गरिएको ।
		आ.वि.के. निगालेमा डोरमेटोरी र कर्मचारी आवास भवन नपुग । र त.बी.उ.के. डोरमेटोरी भवन नपुग	➤ आगामी आ.ब.२०८२।०८३ को कार्यक्रममा प्रस्ताव गरिएको कार्यक्रम स्विकृत नभएको
		सिंचाई श्रोतको कमि जस्तै: बीउ बाली फूलिरहेको (Flowering+Seed Formation) अवस्थामा सिंचाइको चरम अभाव हुने	➤ बैकल्पिक सिंचाई प्रविधिका योजना (जस्तै: डिप बोरिङ्ग, थोपा सिंचाइ प्रविधि) सञ्चालन गर्ने

१.६. आ.व. २०८१/८२ मा स्थानीय तहमा वितीय हस्तान्तरण भएका आलु तरकारी तथा मसलाबाली विकास कार्यक्रमहरूको वितरण

क्र. सं.	कार्यक्रम	स्थानीय तह	बजेट (रु. हजारमा)	प्रतिफल
१	तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	मादीनगर पालिका, संखुवासभा	५००	२२९ हेक्टरमा तरकारी खेतीको क्षेत्रफल वृद्धि भई ३३०९ मे.टन ताजा तरकारीको उपलब्धता वृद्धि भई आयात प्रतिस्थापनमा टेवा पुगेको ।
२	तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	बराह क्षेत्र न.पा, सुनसरी	४००	
३	पारिवारीक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	सुन्दरहरैचा न.पा, सुनसरी	८००	
४	पारिवारीक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	हल्दी बारी गा.पा, भुपा	८००	
५	पारिवारीक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	गोलबजार न.पा, सिराहा	८००	
६	पारिवारीक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कोल्हवी न.पा, रौतहट	८००	
७	पारिवारीक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	धुनिवेशी न.पा, धादिङ्ग	८००	
८	तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कीर्तिपुर न.पा, काठमाण्डौ	१५००	
९	तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	चन्द्रागिरी न.पा, काठमाण्डौ	२०००	
१०	पारिवारीक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	खैरहनी न.पा, चितवन	८००	
११	व्यावसायिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	राप्ति न.पा, दाङ्ग	१०००	
१२	व्यावसायिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	भिमफेदी गा.पा, मकवानपुर	५००	
१३	पारिवारीक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कावसोती न.पा, नवलपरासी	८००	
१४	तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	विरुवा गा.पा, स्याङ्जा	५००	
१५	व्यवसायिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	देवघाट गा.पा, तनहुँ	५००	
१६	व्यवसायिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	चुमनुब्री गा.पा, गोर्खा	६००	

क्र. सं.	कार्यक्रम	स्थानीय तह	बजेट (रु. हजारमा)	प्रतिफल
१७	पारिवारिक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	माछापुछे गा.पा, कास्की	८००	
१८	व्यवसायिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कोहलपुर न.पा, बाँके	५००	
१९	पारिवारिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	बारबर्दिया न.पा, बर्दिया	८००	
२०	तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	पाल्हीनन्दन न.पा, नवलपर ासी पूर्व	३००	
२१	तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	छत्रकोट गा.पा, गुल्मी	५००	
२२	तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	सत्यवती गा.पा, गुल्मी	५००	
२३	व्यवसायिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	गंगादेवी गा.पा, रोल्पा	१०००	
२४	पारिवारिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	बढैयाताल गा.पा, बर्दिया	८००	
२५	पारिवारिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	गुर्वाकोट न.पा, सुर्खेत	८००	
२६	पारिवारिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	लेकवेसी न.पा, सुर्खेत	८००	
२७	पारिवारिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	वेदकोट गा.पा, कञ्चनपुर	८००	
२८	पारिवारिक तरकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	जोशिपुर गा.पा, कैलाली	८००	
	जम्मा		२१५००	

राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको संक्षिप्त परिचय

३.१ तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार

परिचय

नेपालको आर्थिक विकासका लागि विशेष गरी तरकारी खेतीले महत्वपूर्ण योगदान दिन सक्ने कुरालाई दृष्टिगत गरी कृषि मन्त्रालयको तत्कालीन संरचना अनुसार वि.सं. २०३० सालमा तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्रको स्थापना भएको हो। स्थापना काल देखि नै यो केन्द्रले तरकारी बालीहरूको जातीय विकास कार्य गर्दै आएको छ। यस केन्द्रद्वारा केही तरकारी बालीहरूका उत्कृष्ट जातहरू छनौट गरी उन्नत जातहरूको विकास गरिएको छ र ती जातहरू मध्ये तत्कालीन नेपाल सरकार, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयले उन्मोचित गरी व्यवसायिक तरकारी खेतीको लागि सिफारिस गरिएको छ।

कृषि विकास मन्त्रालय तथा कृषि विभाग अन्तर्गतका सबै अनुसन्धान आयोजनाहरूको योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र सुपरीवेक्षण सम्बन्धी कार्य हालको नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषदबाट गराउने गरी मिति २०४४/०७/२५ को नेपाल सरकार मन्त्रपरिषदको निर्णयानुसार तरकारी बाली सम्बन्धी अनुसन्धानात्मक कार्यहरू नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषदलाई जिम्मा दिए पछि तरकारी बाली सम्बन्धी अनुसन्धान कार्यहरू बागवानी अनुसन्धान महाशाखाबाट सञ्चालन हुँदै आइरहेको थियो भने यस केन्द्रले मुख्यतः तरकारी बालीहरूको विभिन्न जातहरूका प्रजनन एवम् मूल बीउ उत्पादन गरी जातीय सम्बर्धन कार्यलाई निरन्तरता दिनुको साथ-साथै तरकारी बेर्ना उत्पादन तथा तरकारी खेतीमा संलग्न कृषकहरूलाई प्राविधिक सेवा-टेवा दिई रहेको छ। विगतमा चार चरणः प्रथम, १९८१ फरवरी देखि १९८४ जून (२०३०-२०४०) दोश्रो, १९८४ जुलाई देखि १९८७ जून (२०४०-२०४३) तेश्रो, १९८७ जुलाई देखि १९९१ सम्म (२०४३-२०४७) र चौथो, सन् १९९२ देखि १९९५ सम्म (२०४८-२०५२) गरी १४ वर्ष तरकारी बीउ उत्पादन योजना “ताजा तरकारी तथा तरकारी बीउ उत्पादन आयोजना” को नाममा योजनाहरू संयुक्त राष्ट्र खाद्य तथा कृषि संगठन (FAO) को सहयोगमा सञ्चालन भएको थियो। त्यस अवधिमा तरकारी उत्पादन र तरकारी बीउ उत्पादन कार्यक्रम अन्तर्गत महत्वपूर्ण क्रियाकलापहरू सञ्चालन भएका थिए, जो निम्न प्रकार छन्।

- तरकारी बालीहरूका नयाँ जातहरू भित्र्याउने।
- भित्र्याईएका तरकारी बालीको जातहरू मध्ये उत्कृष्ट जातको छनौट।
- जातीय सम्बर्द्धन गर्न प्रजनन तथा मूल बीउको उत्पादन।

- कृषकस्तरमा प्रमाणित बीउको उत्पादन ।
- बीउ प्रशोधनशालाको स्थापना र सशक्तिकरण ।
- ताजा तरकारी एवम् तरकारी बीउ बजार विकास गर्ने ।
- जनशक्तिको विकास ।

उपरोक्त आयोजनाका मुख्य कार्य-स्थलहरू मध्ये तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, खुमलटार प्रमुख स्थलको रूपमा थियो । यस केन्द्रको परिसर भित्र योजनाको कार्यालय स्थापना गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरेको थियो । योजना काल समाप्त भए पछि तालीम घर, बीउ प्रशोधन संयन्त्र, जाली घरका फलामे फ्रेमहरू र काम लाने तरकारी बीउ यस केन्द्रलाई हस्तान्तरण गरियो भने अन्य भौतिक सुविधाहरू (गाडीहरू समेत) तत्कालीन तरकारी विकास महाशाखालाई हस्तान्तरण गरियो। आयोजनाले यस केन्द्रमा सिंचाईको पूर्वाधार जडान गर्न प्रयास गरेको तर त्यो अधुरो नै रह्यो ।

मिति २०५२/०४/०१ देखि कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको संगठनात्मक परिवर्तन पश्चात् यस केन्द्रलाई कृषि विभागको क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालय अन्तर्गत राखी सञ्चालन हुँदै आएकोमा पछि यो केन्द्र नेपाल सरकारको वि.सं. २०५८ सालको निर्णय अनुसार तरकारी विकास निर्देशनालय अन्तर्गत संचालित भई रहेको थियो ।

मिति २०७५।०३।३२ को निर्णयअनुसार कृषि विभाग अन्तर्गत राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र स्थापना भयो र यसै केन्द्र मातहत तरकारीबाली विकास केन्द्र, खुमलटारलाई राखियो ।

उद्देश्य (TOR)

- तरकारी बालीको जातीय संरक्षण एवं सम्बर्द्धन,
- तरकारी बालीको विकास सम्बन्धि राष्ट्रिय ब्यवसायिक नीति तथा योजना तर्जुमामा राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्रलाई पृष्ठपोषण सम्बन्धी कार्य,
- तरकारी बालीको बीउ तथा बेर्ना वितरण,
- तरकारी बाली उत्पादन तथा विकास सम्बन्धमा उत्पादक कृषकलाई तालिम एवम् प्राविधिक सेवा प्रदान गर्ने,
- सम्बन्धित बिषयमा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने,
- तरकारी बालीको विकास सम्बन्धमा नजिकको कृषि अनुसन्धान केन्द्र, सम्बन्धित ज्ञान केन्द्रहरू तथा अन्य सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय एवम् सहकार्य गर्ने,
- फार्मको उत्पादकत्व एवम् आम्दानी वृद्धि गर्न जमिन तथा अन्य पूर्वाधार र सुविधाको उपयोग गर्ने,

- सम्बन्धित बिषयको समस्या समाधानका लागि स-साना कार्यमुखी (Action Oriented) अध्ययन परिक्षण संचालन गर्ने,
- तरकारी बालीको विकास सम्बन्धमा राष्ट्रिय श्रोत केन्द्रको रूपमा कार्य गर्ने,
- सहर केन्द्रित तरकारी उत्पादन प्रविधि प्रदर्शन गर्ने,
- नेपाल सरकारले तोकेको तरकारी सम्बन्धी अन्य कार्यहरू ।

केन्द्रको भौगोलिक स्थिति

यो केन्द्र बागमती प्रदेश, ललितपुर जिल्लाको ललितपुर महानगरपालिका वडा नं. १५ खुमलटारमा समुद्र सतहदेखि १३५० मिटरको उचाईमा रहेको छ । पाटन देखि ५ कि.मि. टाढा २९० उत्तरी अक्षांश र ९५०१५' पूर्वी देशान्तर मा केन्द्र अवस्थित छ ।

हावापानी

यहाँको हावापानी समशितोष्ण किसिमको छ । औसत अधिकतम तापक्रम २४० सेन्टिग्रेड र न्यूनतम तापक्रम ११० सेन्टिग्रेड तथा औसत वर्षा १०००-१६०० मि.मि. सम्म परेको पाईएको छ ।

माटो

यस केन्द्रको माटो चिम्ट्याईलो र अम्लिय (पि.एच. मान ५.५) रहेको छ ।

क्षेत्रफल र भुउपयोग

यस केन्द्रको जम्मा ८ हेक्टर (१६० रोपनी) जमिन भएता पनि आ.व.२०५९/०६० देखि २० रोपनी जमिन नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् अन्तर्गतको तत्कालीन बागवानी अनुसन्धान महाशाखा (हाल राष्ट्रिय बागवानी अनुसन्धान केन्द्र) लाई तरकारीको अनुसन्धान गर्ने प्रयोजनका लागि तथा ३० रोपनी जमिन इसिमोडलाई उपलब्ध गराईएको थियो । यस केन्द्रको जमिनलाई २ वटा Block मा छुट्ट्याईएको छ । Block 'A' अन्तर्गत यस केन्द्रका कार्यालयहरू, आवास भवन, तालिम भवन तथा तरकारी बेर्ना उत्पादन, जातिय सम्बर्द्धन, प्रजनन बीउ उत्पादन, तरकारी बाली संग्रहालय, गोदाम घर आदि पर्दछन् भने Block 'B' अन्तर्गतका जमिन विभिन्न कार्यालयहरू जस्तै इसिमोडलाई (३० रोपनी), चिया तथा कफी विकास बोर्डलाई (४ रोपनी) तथा Gene Bank लाई (३६ रोपनी) उपलब्ध गराईएको छ भने बाँकी ३० रोपनी जग्गा (सिमसार) DDC लाई उपलब्ध गराईएको छ । Block 'A' अन्तर्गत केन्द्रले उपभोग गर्दै आएको जग्गाको विवरण यस प्रकार रहको छ ।

- खेती गरिएको जमिन : २० रोपनी
- कार्यालय भवन, फार्म सिँचाई र सडक पूर्वाधारले ढाकेको क्षेत्रफल : २० रोपनी
- राष्ट्रिय बागवानी अनुसन्धान केन्द्र: २० रोपनी
- कुल जम्मा : ४० रोपनी

३.२ तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रूकुम

परिचय

नेपालमा तरकारी बीउ उत्पादनको विकास दिन प्रति दिन बढ्दै गइरहेको छ । तरकारी बीउ उत्पादनलाई प्रत्यक्ष सहयोग पुऱ्याउन सरकारी स्तरबाट तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रूकुमले महत्वपूर्ण कार्यहरू गर्दै आइरहेको छ । जहाँ तरकारीको ज्यादा माग हुन्छ, त्यहाँ तरकारी खेती प्रशस्त मात्रामा गरिन्छ । त्यसको लागि असल किसिमको गुणस्तरयुक्त तरकारीको बीउको आवश्यकता पर्दछ । असल खालको गुणस्तरयुक्त तरकारी बीउ उत्पादन गर्नको लागि उपयुक्त हावापानी भएको स्थान, दक्ष प्राविधिकहरू तथा उक्त स्थानमा कृषकहरूमा जागरूकताको आवश्यकता पर्छ । यसै सन्दर्भमा नेपाल सरकारले अधिराज्यका विभिन्न स्थानमा बागवानी फार्म केन्द्रहरूको स्थापना गर्ने क्रममा यस तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रूकुमको पनि स्थापना गरेको हो ।

वि.सं. २०३५ सालमा यस तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्रको स्थापना भएपछि तरकारी बाली सम्बन्धी अध्ययन परिक्षण जातीय सम्बर्द्धन तथा संरक्षण, प्रजनन तथा मूल बीउ उत्पादन र वितरण जस्ता महत्वपूर्ण कार्यहरू केन्द्रीय स्तरको बीउ उत्पादन केन्द्रको रूपमा तरकारी विकास निर्देशनालयको नीति निर्देशनमा रही गर्दै आइरहेको थियो । वि.सं. २०६१ श्रावणबाट नयाँ संरचना अनुसार यस केन्द्रलाई बाली विशिष्ट नाम दिई समशितोष्ण तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र नामाकरण गरी यस केन्द्रको प्राविधिक, आर्थिक एवं प्रशासनिक कार्य तरकारी विकास निर्देशनालयको मातहतमा रहेको थियो। मिति २०७५।०३।३२ को निर्णयानुसार कृषि विभाग अन्तर्गत राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र स्थापना भयो र यसै अन्तर्गत यस केन्द्रको पुनः तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रूकुम नामाकरण गरीयो । यस केन्द्रको प्राविधिक, आर्थिक एवम् प्रशासनिक कार्य राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र मातहतमा रहेको छ ।

उद्देश्य (TOR)

- विभिन्न तरकारी बालीहरूको जातीय संरक्षण एवं सम्बर्द्धन,
- तरकारी बालीको विकास सम्बन्धी राष्ट्रिय व्यावसायिक नीति तथा योजना तर्जुमामा राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्रलाई पृष्ठपोषण सम्बन्धी कार्य,
- विभिन्न तरकारी बालीहरूको प्रजनन तथा मूल बीउ उत्पादन गरी बीउ उत्पादक कृषकहरूलाई वितरण गर्ने,
- सम्बन्धित विषयको समस्या समाधानका लागि स-साना कार्यमुखी (Action Oriented) अध्ययन परीक्षण सञ्चालन गर्ने,
- बीउ उत्पादक कृषक तथा बीउ व्यवसायीहरूलाई तरकारी बीउ उत्पादन सम्बन्धी तालिम दिने,
- तरकारी बीउ उत्पादन कृषकहरूलाई प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने,
- कृषकस्तरमा उत्पादित तरकारी बीउको गुणस्तर नियन्त्रण तथा सुपरीपेक्षण गर्ने,

- तरकारी बीउ का परीक्षण सेवा सञ्चालन गर्ने,
- विभिन्न तरकारी बालीको बीउ तथा बीउ उत्पादन प्रविधी सम्बन्धी श्रोत केन्द्रको रुपमा कार्य गर्ने,
- तरकारी बीउ उत्पादन सम्बन्धमा कृषि अनुसन्धान केन्द्र, सम्बन्धित कृषि ज्ञान केन्द्रहरु तथा अन्य सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय एवम् सहकार्य गर्ने,
- तरकारी बीउ उत्पादन तथा ताजा तरकारी उत्पादनमा नविनतम प्रविधीको प्रयोग एवम् प्रदर्शन गर्ने,
- नेपाल सरकारले तोकेको तरकारी विकास सम्बन्धी अन्य कार्यहरु ।

केन्द्रको भौगोलिक स्थिति

यो केन्द्र कर्णाली प्रदेश, रूकुम पश्चिम जिल्लाको मुसिकोट नगरपालिकाको चापा भन्ने स्थानमा मध्य-पहाडी क्षेत्रको समुद्र सतह देखि १४५० मिटरको उचाईमा २८०३६' उत्तरी अक्षांश र ८२०१२' पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ । यो केन्द्र दक्षिण मोहडामा परेकोले बिहान सूर्योदय देखि साँझ सूर्यास्तसम्म घाम लागि रहन्छ ।

हावापानी

यस केन्द्रको हावापानी समशितोष्ण किसिमको छ । औसत अधिकतम तापक्रम २४० सेन्टिग्रेड र न्युनतम तापक्रम १३० सेन्टिग्रेड तथा वर्षा १४०० मि.मि. देखि २२०० मि.मि. सम्म परेको पाईएको छ । यहाँको हिउँद चिसो, गृष्म न्यानो तथा सुख्खा र मनसून ढिलो गरी आउने र हिउँदको दिनमा कहिले काही हिउँ समेत भर्छ र हल्का तुषारो पनि परेको पाईन्छ । यहाँको औसत सापेक्षिक आद्रता ७९.१ प्रतिशत छ । कहिले काहीँ गृष्म ऋतुमा असिना समेत पर्ने गर्छ ।

माटो

यस केन्द्रको प्रायः जसो माटो दोमट बलौटे किसिमको छ। माटोको पि.एच. मान ५.२ रहेको छ ।

सिंचाई

मध्यपहाडी एवम् उच्च पहाडी डाँडा कन्दरा भए पनि रूकुम जिल्लाको हरेक पाखो तथा खेतमा प्रशस्त मात्रामा सिंचाईको सुविधा छ । यस केन्द्रमा पनि पान खोलाबाट ल्याईएको कुलोलो वर्षभरि नै सिंचाईको सुविधा प्राप्त छ ।

क्षेत्रफल र भू-उपयोग

यस केन्द्रको जम्मा क्षेत्रफल ५.८५ हेक्टर (११४.९९ रोपनी) छ । भू-उपयोग यस प्रकार रहको छ ।

- खेती योग्य क्षेत्रफल - ४.६० हेक्टर
- खेती गरिएको क्षेत्रफल - ४.६० हेक्टर

- कार्यालय भवन फार्म सिंचाई र सडक पूर्वाधारले ढाकेको क्षेत्रफल - १.२५ हेक्टर
- कूल जम्मा - ५.८५ हेक्टर

3.3 अलैंची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम

परिचय

कोशी प्रदेश स्थित इलाम जिल्लाको सूर्योदय नगरपालिकाको पान्दाम भन्ने स्थानमा वि.सं. २०३२ सालमा अलैंची विकास आयोजनाको नाममा ३४५ रोपनी जग्गा खरिद भई अलैंची अनुसन्धान तथा विकास कार्यक्रमको थालनी भएको पाईन्छ । वि.सं. २०३९ सालमा तत्कालीन अलैंची विकास आयोजना नेपाल चिया विकास निगममा गाभिएको र वि.सं. २०४४ मा नेपाल सरकारको निर्णयले मिति २०४५/०५/२९ देखि नेपाल चिया विकास निगमबाट अलग भई अलैंची बाली विकास कार्यक्रम नामाकरण भएको थियो । कृषि विभागको परिवर्तित संरचना अन्तर्गत वि.सं. २०४७ मा वागवानी विभाग अन्तर्गत रही पुनः वि.सं. २०४९ मा कृषि विभागको एकिकरण पश्चात् कृषि विकास विभाग अन्तर्गत रही वि.सं. २०५० साल देखि अलैंची विकास केन्द्रको रूपमा अलैंची विकास सम्बन्धी कार्य गर्दै आएको छ र अलैंची बाली हेर्ने नेपाल अधिराज्यको यो एउटा मात्र केन्द्र हो । मिति २०७५।०३।३२ को निर्णयअनुसार कृषि विभाग अन्तर्गत राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसला वाली विकास केन्द्र स्थापना भयो र यसै अन्तर्गत अलैंची विकास केन्द्र, फिक्कल रहेको छ ।

उद्देश्य (TOR)

- अलैंचीको जातीय संरक्षण एवं सम्वर्द्धन,
- अलैंची विकास सम्बन्धी राष्ट्रिय व्यवसायिक नीति तथा योजना तर्जुमामा राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्रलाई पृष्ठपोषण सम्बन्धी कार्य,
- नविनतम प्रविधि जस्तै: तन्तु प्रजनन आदिको उपयोग गरी रोग रहित अलैंची बेर्ना उत्पादन तथा वितरणको कार्य गर्ने,
- अलैंची उत्पादन तथा विकास सम्बन्धमा उत्पादक कृषकलाई तालिम तथा प्राविधिक सेवा प्रदान गर्ने,
- सम्बन्धित बिषयमा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने,
- अलैंचीको विकास सम्बन्धमा कृषि अनुसन्धान केन्द्र, सम्बन्धित कृषि ज्ञान केन्द्रहरु तथा अन्य सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय एवम् सहकार्य गर्ने,
- फार्मको उत्पादकत्व एवम् आमदानी वृद्धि गर्न जमिन तथा अन्य पुर्वाधार र सुविधाको उपयोग गर्ने,
- सम्बन्धित विषयको समस्या समाधानका लागि स-साना कार्यमुखी (Action oriented) अध्ययन परीक्षण सञ्चालन गर्ने,
- अलैंचीको बीउ, बेर्ना र प्रविधिको राष्ट्रिय श्रोत केन्द्रको रूपमा कार्य गर्ने,

- अलैंची उत्पादन सम्बन्धी उन्नत प्रविधिको प्रदर्शन गर्ने,
- नेपाल सरकारले तोकेको अलैंची विकास सम्बन्धी अन्य कार्यहरू ।

केन्द्रको भौगोलिक स्थिति

यो केन्द्र कोशी प्रदेश, इलाम जिल्लाको सूर्योदय नगरपालिकाको पान्दाम भन्ने स्थानमा समुद्र सतह देखि १२०० देखि १६०० मिटरको उचाईमा अवस्थित छ । केन्द्र पश्चिम उत्तर मोहडामा परेको छ । केन्द्र भित्र कार्यालय र आवास क्षेत्र करिब ३ कि.मि. दूरीमा रहेका छन् । कार्यालय फिक्कल बजार देखि करिब ५ कि.मि.को दूरीमा बरबोटेबाट पश्चिम तर्फ गोरखा जाने कच्ची सडक भएर जानु पर्दछ ।

हावापानी तथा माटो

यस केन्द्रको हावापानी उपोष्ण किसिमको छ । यहाँ औसत अधिकतम तापक्रम २१.८० सेन्टिग्रेड र न्युनतम तापक्रम १२.७० सेन्टिग्रेड तथा वर्षा २३०० मि.मि. देखि २४०० मि.मि. सम्म रहेको छ । यस केन्द्रको प्रायः जसो माटो बलौटे दोमट किसिमको छ । माटोको पि.एच. मान ५.५-६.५ भएको पाईएको छ ।

क्षेत्रफल र भू-उपयोग

यस केन्द्रको जम्मा क्षेत्रफल १९ हेक्टर (३७३.५ रोपनी) छ । भू-उपयोग यस प्रकार रहको छ ।

- नर्सरी क्षेत्र - ३.६१ हेक्टर
- अलैंची बगानले ढाकेको क्षेत्रफल- ०.५१ हेक्टर
- कार्यालय परिसर- १.८८ हेक्टर
- कर्मचारी आवास क्षेत्र - १.३७ हेक्टर
- जंगल भीर र खोल्साले ढाकेको क्षेत्रफल - ११.२६ हेक्टर
- कूल जम्मा - १९ हेक्टर (३७३.५ रोपनी)

३.४ आलु बाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक

परिचय

राष्ट्रको आलु बाली विकास कार्यक्रमलाई सहयोग पुऱ्याउन बीउ आलु, आलु बीयाँ (T.P.S.) उत्पादन एवं अन्य आलु उत्पादन सम्बन्धी प्रविधिको विकास गर्ने उद्देश्यले वि.सं. २०३२ सालमा सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको लिसंखुपाखर गाउँपालिका (साबिक जेठल गा.वि.स वार्ड नं. ९) निगालेमा यस केन्द्रको स्थापना भएको हो । स्थापना काल देखि गुणस्तरीय बीउ उत्पादनको अलावा आलु उत्पादन प्रविधिहरू बाह्य सेवा कार्यक्रम अन्तर्गत किसान समुदायमा हस्तान्तरण गर्ने, आई.पि.एम. कृषक पाठशाला एवं स्थलगत तालिम, प्रदर्शनी आदि कार्यक्रम सञ्चालन गरी आलु बाली विकास सम्बन्धि कार्य गर्दै आएको छ ।

यस केन्द्रले स्थापनाकाल २०३२ देखि नै राष्ट्रियस्तरमा आलु बाली विकासका कार्यक्रमहरू मध्ये बीउ आलु उत्पादनमा प्रमुख भूमिका खेल्दै आएकोमा आ.व. २०४४/०४५ मा खैरो पिप चक्के रोगको कारण बीउ आलु उत्पादन कार्यक्रम बन्द हुन पुग्यो । तथापि खैरो पिप चक्के रोगको नियन्त्रण एवं व्यवस्थापन गर्दै रोग नियन्त्रणमा ल्याई आ.व.२०५२/०५३ देखि पुनः बीउ आलु उत्पादन कार्यक्रमको साथै वाह्य सेवा सञ्चालन कार्यक्रम तथा बीयाँ बाट आलु खेती प्रविधिको प्रसार समेत गर्दै वि.सं. २०५४/०५५ देखि आलु बीयाँ समेत उत्पादन गर्न सक्षम भई वार्षिक औसत १५ के.जी. आलु बीयाँ उत्पादन गर्दै आएको छ । मिति २०७५।०३।३२ को निर्णय अनुसार कृषि विभाग अन्तर्गत राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसला वाली विकास केन्द्र स्थापना भयो र यसै अन्तरगत यस केन्द्रको पुनः आलु वाली विकास केन्द्र, निगाले नामाकरण गरियो ।

उद्देश्य (TOR)

- आलुबालीको जातीय संरक्षण एवं संवर्द्धन,
- आलु वालीको विकास सम्बन्धी राष्ट्रिय व्यवसायिक नीति तथा योजना तर्जुमामा राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्रलाई पृष्ठपोषण सम्बन्धी कार्य,
- टिस्यु कल्चर प्रविधिको उपयोग गरी रोग रहित बीउ आलु उत्पादन तथा वितरणको कार्य,
- टि.पि.एस तथा टिस्युकल्चर लगायतका प्रविधिको प्रयोग गरी आलु उत्पादन तथा विकास सम्बन्धमा उत्पादक कृषकलाई तालिम तथा प्राविधिक सेवा प्रदान गर्ने,
- सम्बन्धित विषयमा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने,
- आलु बालीको विकास सम्बन्धमा कृषि अनुसन्धान केन्द्र, सम्बन्धित ज्ञान केन्द्र तथा अन्य सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय एवं सहकार्य गर्ने,
- फार्मको उत्पादकत्व एवं आमदानी बृद्धि गर्न जमिन तथा अन्य पूर्वाधार र सुविधाको उपयोग गर्ने,
- सम्बन्धित विषयको समस्या समाधानका लागि स-साना कार्यमुखी (Action oriented) अध्ययन परीक्षण सञ्चालन गर्ने,
- टि.पि.एस, पि वि एस र बीउआलुको राष्ट्रिय श्रोत केन्द्रको रूपमा कार्य गर्ने,
- आलु बाली उत्पादन सम्बन्धी उन्नत प्रविधि प्रदर्शन गर्ने,
- नेपाल सरकारले तोकेको आलुवाली विकास सम्बन्धी अन्य कार्यहरू ।

केन्द्रको भौगोलिक स्थिति

यो केन्द्र बागमती प्रदेश, सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको लिसंखुपाखर गाउँपालिकाको निगाले मा अवस्थित छ यस केन्द्रको उचाई समुद्र सतहबाट २५५० मि. रहेको छ भने यसको क्षेत्रफल ११० रोपनी (५.५ हे.) छ । काठमाडौं देखि ११० कि.मि. दूरीमा अवस्थित यस केन्द्रमा पुग्न जिरी राजमार्ग हुँदै मुडे र मुडे बाट मुडे-दोरम्बा सडकको डेढ किलोमिटर पूर्वमा बसबाट अथवा मुडेबाट १५ मिनेटको पैदल हिडनुपर्छ ।

हावापानी तथा माटो

यस केन्द्रको हावापानी शितोष्ण किसिमको छ । यहाँको न्यूनतम तापक्रम 2° सेन्टिग्रेड र अधिकतम तापक्रम 31° सेन्टिग्रेड देखि 37° सेन्टिग्रेड बीच रहने गरेको छ । साधारणतया वार्षिक औसत अधिकतम तापक्रम 25° सेन्टिग्रेड र न्यूनतम 10° सेन्टिग्रेड रहेको पाईएको छ । वार्षिक औसत आर्द्रता 72 प्रतिशत र वर्षा 1800 मि.मि. हुने गरेको तथ्याङ्कले देखाउँछ । आषाढ, श्रावण, भाद्रमा अत्याधिक वर्षा हुने, कार्तिक देखि तुषारो पर्ने र पौष, माघ र फागुनमा हिउँ पर्ने गर्दछ । फागुन देखि बैशाख सम्म हावाहुरी चल्ने र असिना पर्ने गर्दछ । यस केन्द्रको प्रायः सबै माटो दोमट किसिमको छ । केन्द्रको केही गह्राहरूमा वर्षा याममा बढी वर्षाको कारण पानी जम्ने तथा पानी मूल आउने समस्या छ । माटोमा अम्लियपना (पि.एच.) $4.5-5$ सम्म रहेको छ ।

क्षेत्रफल र भू-उपयोग

यस केन्द्रको कूल क्षेत्रफल 5.5 हेक्टर मध्ये भण्डै 4.21 हेक्टर जमिन मात्र खेतीको लागि उपयोगी रहेको र 0.65 हेक्टर क्षेत्रमा कार्यालय भवन निवास, फार्म सिंचाई र सडक पूर्वाधार तथा स्टोरले उपयोग गर्नुको साथै बाँकी जमिन भीरपाखो तथा जङ्गलले ओगटेको छ भने 0.6 हेक्टर भाडामा लिई खेती गरिएको छ ।

प्रदेश सरकार अन्तर्गत रहेका (साबिक तरकारी विकास निर्देशनालय अन्तर्गत) फार्म केन्द्रहरूको वितरण

३.५ बागवानी विकास केन्द्र, पाँचखाल, काभ्रे

परिचय

मध्यपहाडी क्षेत्रको उपोष्ण हावापानीमा हुने वागवानीजन्य बालीहरूको विकास र प्रसार गरी त्यस क्षेत्रका किसानहरूको जीवनस्तर उठाउने उद्देश्यले नेपाल सरकारले वि.सं. २०३१ सालमा काभ्रे जिल्लाको पाँचखाल गा.वि.स. वडा नं. ६ स्थित तामाघाटमा वृहत बागवानीको रूपमा यस केन्द्रको स्थापना गरेको हो । पछि वृहत शब्द हटाएर यसको नाम बागवानी फार्म राखियो । नेपाल सरकारको निर्णयअनुसार २०४९ सालमा यस केन्द्रलाई निजीकरण गर्ने अभिप्रायले लिजमा दिइएको थियो । तर लिजमा गएको दुई वर्ष नपुग्दै यस केन्द्रमा रहेका भौतिक, वानस्पतिक संरचना देखि विभिन्न बालीका बहुमूल्य जर्मप्लाज्महरू नष्ट भए फलस्वरूप २०५१ सालमा सरकारले यस केन्द्रलाई पुनः फिर्ता लिई प्राविधिक एवं प्रशासनिक कार्य फलफूल विकास निर्देशनालयको मातहतमा रहने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरेको थियो । २०६१ श्रावणबाट नया संरचना अनुसार यस केन्द्रलाई बाली विशिष्ट नाम दिई मसलाबाली विकास केन्द्र नामाकरण गरियो । यस केन्द्रले प्रत्यक्ष रूपमा आफ्नो प्रभाव क्षेत्रमा पर्ने जिल्लाहरू काभ्रे, सिन्धुपाल्चोक, दोलखा र रामेछापमा तथा अप्रत्यक्ष रूपमा पूर्व मेची देखि पश्चिम महाकालीसम्म नै कृषक वर्गमा सेवा प्रदान गर्दै आई रहेको छ । स्थापनाकाल देखिनै

यस केन्द्रले तरकारी, आलु, फलफूल, कफी, अदुवा, बेसार आदिको बीउ/बेर्ना/बिरुवा उत्पादन एवं बिक्री वितरण, बागवानीजन्य बाली सम्बन्धी अध्ययन परीक्षण, फूलका बेर्ना उत्पादन, बिक्री वितरण, स्थलगत तालिम, बगैँचा तथा निजी नर्सरी निरीक्षण आदि कार्य गर्दै आईरहेकोमा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, बागमती प्रदेशको निर्णयानुसार वि.सं. २०८० माघ महिनाबाट यस केन्द्रलाई बागवानी विकास केन्द्र नामकरण गरिएको छ ।

उद्देश्य

- निर्यातमुखी मसलाबाली खेती गर्ने तर्फ कृषकहरूलाई अभिप्रेरित गर्ने ।
- उन्नत जातका विभिन्न तरकारी बालीका बीउ/बेर्नाहरू उत्पादनगरी कृषकहरूलाई मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेती गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।
- उपोष्ण हावापानीमा हुने सदाबहार फलफूलका बिरुवाहरू उत्पादन गरी कृषकहरूलाई वितरण गर्ने ।
- बढी मोल जाने तरकारी बाली, कफी बिरुवा तथा मसलाबाली खेतीको माध्यमबाट आय स्तरमा सुधार हुने भन्ने तथ्य कृषकहरूलाई जानकारी गराई त्यसतर्फ अघि बढ्न अग्रसर गराउने ।
- कुपोषणबाट बच्न खानामा दैनिक तरकारी, मसला तथा फलफूलको प्रयोग गर्ने बानी बसाल्न मानिसहरूमा प्रचार प्रसार गर्ने ।

केन्द्रको भौगोलिक स्थिति

यस केन्द्र बागमती प्रदेशको काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लामा काठमाण्डौबाट करिब ४३.५ कि.मी. दक्षिण पूर्व काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको पाँचखाल नगरपालिका स्थित तामाघाटमा समुन्द्र सतहबाट करिब ८६५ मिटरको उचाईमा अवस्थित छ ।

हावापानी तथा माटो

केन्द्रको हावापानी उपोष्ण किसिमको छ । यहाँको औसत उच्चतम तापक्रम २२-२३° सेन्टिग्रेड, न्यूनतम तापक्रम १७-१९.८° सेन्टिग्रेड एवं औसत वार्षिक वर्षा ९५० देखि १५०० मि.मि. रहेको छ । केन्द्रको माटो चिम्टाइलो दोमट किसिमको, पि.एच. मान ४.७-५.५ र माटोमा प्राञ्जारिक पदार्थ २.०%-३.५% रहेको छ ।

क्षेत्रफल र भू-उपयोग

यस केन्द्रको कुल क्षेत्रफल करिब ७.५ हेक्टर (१५० रोपनी) छ जसमा कार्यालय भवन, आवास भवन, तालिम भवन, गोदाम घर पर्दछन् भने मसला तथा तरकारीको बीउ उत्पादन, फलफूल तथा तरकारीका बिरुवा/बेर्ना उत्पादन, जातिय सम्बर्धन, तरकारी बाली संग्रहालय आदि कार्यक्रम सञ्चालनमा छन् ।

३.६ बागवानी विकास केन्द्र, सिन्धुली

परिचय

सिन्धुली जिल्लाको सदरमुकाममा रहेको यस केन्द्रलाई बीचमा बग्ने ग्वाङ्ग (गामती) खोलाले सिन्धुलीमाढी बजारबाट छुट्याएको छ। वि.सं. २०३१ साल भाद्र १ गते यो केन्द्रको विधिवत् स्थापना भएको हो। स्थापना कालमा बाली प्रदर्शनको माध्यमले कृषकहरूलाई जागरुक गर्ने र विभिन्न बालीहरूको उन्नत बीउ उत्पादन गरी कृषकहरूलाई स्वस्थ बीउ/विजन बिक्री वितरण गरी कृषि उत्पादनमा बृद्धि ल्याउने काममा यस केन्द्रले मद्दत पुऱ्यायो। आ.व. २०३८/३९ देखि यसका कृषकलापहरू बाली प्रदर्शन र बीउ उत्पादनमा मात्र सिमित नरही सुन्तलाजात फलफूलको एक प्रमुख बाली जुनार खेती सिन्धुली र रामेछाप जिल्लाको अधिकांस भू-भागमा विकास र विस्तार गर्न सक्ने सम्भावनालाई ध्यान दिई फार्म भित्र र निजी क्षेत्रमा गुणस्तरीय बिरुवा उत्पादन गरी बिरुवाको माग आपूर्ति गर्ने र जुनार खेती सम्बन्धि अन्य प्राविधिक सेवा पुर्याउने महत्वपूर्ण काम पनि यस केन्द्रको कार्य क्षेत्र भित्र थपियो। यस क्षेत्रमा बागवानीको समग्र विकासका अपरिहार्यतालाई महसुस गरी वि.सं. २०४७ मा यसको नाम कृषि फार्मबाट बागवानी फार्ममा परिणत गरियो र सोही लक्ष्य अनुरूप कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी बागवानीको सर्वतोमुखी विकासमा संलग्न रही आएको छ। वि.सं. २०५२ साल देखि यसको नाम बागवानी केन्द्र सिन्धुली रहेकोमा आ.व. २०६०/६१ देखि कन्दमूल तरकारी विकास केन्द्रमा परिणत भएको थियो। कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, बागमती प्रदेशको निर्णयानुसार वि.सं. २०८० माघ महिनाबाट यस केन्द्रलाई बागवानी विकास केन्द्र नामाकरण गरीएको छ।

उद्देश्य

- कन्दमूल तरकारी संकलन संरक्षण र सम्बर्धन गरी उपयुक्त जातीय छनोट तथा विकास विस्तार गर्ने कार्यमा प्राथमिकता दिने,
- उच्च गुणस्तरका फलफूलका बिरुवा, तरकारी बीउ/बेर्नाहरू उत्पादन गरी बिक्री वितरण गर्ने,
- सिन्धुली र रामेछाप जिल्लाका कृषकहरूलाई कन्दमूल तरकारी एवं फलफूल (विशेषतः जुनार) खेतीमा प्राविधिक सेवा पुऱ्याउने,
- कन्दमूल तरकारी एवं फलफूलमा उत्पादन, भण्डारण तथा प्रशोधन सम्बन्धि प्रविधि विकास गर्ने।

केन्द्रको भौगोलिक स्थिति

यो केन्द्र बागमती प्रदेशको सिन्धुली जिल्ला कमलामाई नगरपालिका-४, मधुटारमा समुन्द्र सतहबाट करिब ४५० मिटरको उचाईमा अर्वास्थित छ। पूर्वमा ग्वाङ्ग खोला र माढी बजार, पश्चिममा जंगल, उत्तरमा धुरा बजार, दक्षिणमा मधुटार यस केन्द्रका सिमाना रहेका छन्।

हावापानी

केन्द्रको हावापानी उष्ण मनसुनी किसिमको छ । यहाँको औसत अधिकतम तापक्रम ३७° सेन्टिग्रेड, न्यूनतम तापक्रम ३.५° सेन्टिग्रेड एवं औसत वार्षिक वर्षा २००० देखि २१०० मि.मि. रहेको छ ।

३.७ बागवानी विकास केन्द्र, जुफाल, डोल्पा

परिचय

वि.सं. २०३२ सालमा बागवानी फार्म मार्फा, मुस्ताङ्गको मातहतमा सञ्चालन हुने गरी नर्सरी उपकेन्द्र, डोल्पाको नाममा डोल्पा जिल्लामा यस केन्द्रको स्थापना भएको थियो । जब बागवानी फार्म मार्फा वि.सं. २०५२ साल श्रावण महिना देखि राष्ट्रिय कृषि अनुसन्धान परिषद् बाटअलग गरि कृषि विभागलाई हस्तान्तरण भयो त्यही समयबाट बागवानी फार्म मार्फाको नर्सरी उपकेन्द्रको रूपमा रहेको यस केन्द्रलाई पनि बागवानी केन्द्र डोल्पाको नामबाट नयाँ कार्यालयको रूपमा स्थापना गरियो र सोही समयदेखि यस केन्द्रले स्वतन्त्र रूपमा आफ्नो कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ । वि.सं. २०२३ सालमा पश्चिम तथा मध्यपश्चिमको दुर्गम उच्च हिमाली जिल्लाहरूमा नागवानी विकासको कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा सञ्चालनगरी निम्न आय भएका स्थानीय कृषकहरूको जीवन स्तरमा सुधार गर्ने उद्देश्य लिई रोजगारीमा अभिवृद्धि गर्ने, आय आर्जनको अवसर प्रदान गर्ने कार्यमा यस केन्द्रले योगदान पुर्याएको छ । नेपालको भौगोलिक भू-बनोटले गर्दा उत्तरी हिमाली जिल्ला त्यसमा पनि मुस्ताङ्ग, डोल्पा, जुम्ला र हुम्लामा स्याउ खेती तथा तरकारी बीउ उत्पादनको ठूलो सम्भावना रहेको छ । वि.सं. २०६१ श्रावणबाट नयाँ संरचना अनुसार यस केन्द्रलाई बाली विशिष्ट नाम दिई शितोष्ण तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र नामाकरण गरिएको थियो । देश संघियतामा गए लगतै हाल आएर कर्णाली प्रदेश सरकारको निर्णय अनुसार शितोष्ण तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्रबाट नाम परिवर्तन भई वि.सं. २०७६ साल देखि बागवानी विकास केन्द्र नामाकरण गरिएको छ । हाल यस केन्द्र भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेशको मातहतमा रहेको छ ।

उद्देश्य

- डोल्पा स्नोबल काउली, टोकिनासी मुला, मार्फा चौडापात रायो, फोर्ड हुक जायन्ट स्वीसचार्ड, न्यूकोरोदा गाजर जस्ता तरकारी बालीको मूल तथा उन्नत बीउ उत्पादन गरी कृषकस्तरमा बिक्री वितरण गर्ने ।
- यस केन्द्र वरपरका कृषकहरूको खेतबारीमा भएको तरकारी र फलफूल खेतीमा देखा परेका समस्याबारे प्राविधिक सरसल्लाह दिने ।
- तरकारी बीउ उत्पादन तर्फ तालिम कार्यक्रम आयोजना गरी कृषकहरूलाई गुणस्तरीय बीउ उत्पादन गर्ने बारे जानकारी दिने ।
- यस भेगमा हुने विभिन्न तरकारी बालीका जात संकलन तथा सम्बर्द्धन गर्ने ।

- गरिबी, अशिक्षा र अज्ञानताको कारणबाट तरकारी खाने बानी नपरेका जिल्लाका अधिकांश मानिसहरूलाई ताजा तरकारी खाने बानी बसाली उनीहरूको स्वास्थ्यमा क्रमिक सुधार ल्याउने ।
- नीजि क्षेत्रमा वृहत् रूपमा ताजा तरकारी एवं तरकारी बीउ उत्पादन गर्ने बानी बसाली कृषकहरूको आय श्रोत बढाई जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने ।

केन्द्रको भौगोलिक स्थिति

यो केन्द्र कर्णाली प्रदेशको डोल्पा जिल्ला साबिक जुफाल गा.वि.स. वडा नं. १ मा समुन्द्र सतहबाट करिब २४८५ मिटरको उचाईमा अवस्थित छ । केन्द्रको हावापानी शितोष्ण किसिमको छ । यहाँको अधिकतम तापक्रम २२° सेन्टिग्रेड, न्यूनतम तापक्रम -२° सेन्टिग्रेड एवं वार्षिक वर्षा ९०० देखि ११०० मि.मि. रहेको छ ।

क्षेत्रफल र भू-उपयोग

यस केन्द्रको क्षेत्रफल करीब २.० हेक्टर (४० रोपनी) छ । जसमा कार्यालय भवन, आवास भवन पर्दछन् भने तरकारी प्रजनन तथा मूल बीउ उत्पादन, तरकारी बेर्ना उत्पादन, जातिय सम्बर्द्धन, तरकारी बाली संग्रालय आदि कार्यक्रम सञ्चालनमा छन् ।

३.८ बागवानी विकास केन्द्र, दार्मा, हुम्ला

परिचय

चौथो पञ्चवर्षिय योजना अवधिमा कृषि क्षेत्रमा बागवानी विकासको अध्ययन गरी बागवानी विकासको सम्भाव्यता देखिएकोले हुम्ला जिल्लामा नेपाल सरकारले वि.सं. २०२८ साल मार्ग ९ गते यस केन्द्रको स्थापना गरेको हो । स्थापना कालदेखि विभिन्न भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक समस्याका बावजुद आफ्नो कार्यक्रम सञ्चालन गरी जनमुखी भईसकेको अवस्थामा आ.व.२०४९/५० देखि २०५२/५३ भाद्र मसान्त सम्म यो केन्द्र निजीकरणमा गएको थियो । आ.व. २०५२/५३ को आश्विन १ गतेबाट कृषि विभागको पुनः प्रत्यक्ष सञ्चालनमा भएता पनि जनशक्ति र वजेट व्यवस्था हुन नसकेकोले २०५३ आषाढ मसान्त सम्म जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, हुम्लाको साधारण रेखदेखमा रह्यो ।

आ.व.२०५३/५४ मा फलफूल विकास महाशाखाको अग्रसरतामा वजेट व्यवस्था भए पश्चात् कर्मचारीहरूको व्यवस्था नभए सम्मका लागि विभिन्न फार्म/केन्द्रहरूबाट प्राविधिक कर्मचारीहरू काजमा सरुवा गरी कार्य सञ्चालन गराइएको थियो भने वि.सं. २०५८ साल चैत्र महिना देखि कूल १३ जना कर्मचारीहरूको दरवन्दी सृजना गरी कार्य सञ्चालन हुँदै आई रहेकोमा वि.सं. २०६१ बैशाखदेखि लागू भएको नयाँ विभागीय संरचना अनुसार यस केन्द्रको नाम आलु बाली विकास केन्द्र, दार्मा भएको थियो । देशमा सीधयता पश्चात कर्णाली प्रदेश सरकारको निर्णय अनुसार आलु बाली विकास केन्द्रबाट नाम परिवर्तन भई वि.सं.२०७६ साल देखि बागवानी विकास केन्द्र नामाकरण गरी कार्यक्रमहरू संचालन गर्दै आईरहेको छ ।

केन्द्रको भौगोलिक स्थिति

यो केन्द्र हुम्ला जिल्लाको सदरमुकाम सिमीकोटबाट ४३ कोष दक्षिण पूर्व र मुगु जिल्लाको सदरमुकाम गमगडी देखि १८ कोष उत्तर पश्चिममा २९° उत्तरी अक्षांश तथा ८२° पूर्वी देशान्तर एवं समुद्र सतहदेखि २२३० मिटर उचाईमा चंखेली गा.पा-२ हुम्ला (साबिक दार्मा गा.वि.स. वडा नं २ लुम) भन्ने स्थानमा अवस्थित छ ।

हावापानी तथा माटो

केन्द्रको हावापानी शितोष्ण किसिमको छ । यहाँको औसत अधिकतम तापक्रम २६° सेन्टिग्रेड, न्यूनतम तापक्रम ९° सेन्टिग्रेड एवं वार्षिक वर्षा १००० देखि १२०० मि.मि. रहेको छ । वर्षा हुने समय आषाढ देखि आश्विन १५ सम्म, तुषारो आश्विन अन्त्य देखि चैत्र सम्म, हिमपात मंसिर देखि बैशाख सम्म हुने गर्दछ । घाम लाग्ने समय वर्षा याममा बिहान ९:४५ देखि बेलुका ५:३० सम्म हिउँद याममा बिहान ११:३० देखि बेलुका ३:२० सम्म रहेको छ । केन्द्रको माटो चिन्टाइलो दोमट किसिमको र पि.एच. मान ६.५-७.५ रहेको छ ।

३.५ तरकारी जर्मप्लाज्म सम्बर्द्धन तथा तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, डडेल्धुरा

परिचय

वि.सं. २०४३ साल पौषमा स्थापना भएको यस केन्द्रले डडेल्धुरा जिल्लाको बीच भाग भएर गएको महेन्द्रनगर-धनगढी, धनगढी-डडेल्धुरा भीममार्ग, डडेल्धुरा-बैतडी (दशरथ मार्ग), बैतडी-दार्चुला, बैतडी-बभाङ्ग (जयपृथ्वी बहादुर सिंह मार्ग), डडेल्धुरा-डोटी-अछाम राजमार्गको मध्यबाट यस क्षेत्रको तरकारी खेतीको विकासमा महत्वपूर्ण योगदान दिएको छ । केन्द्रले विभिन्न तरकारी बालीका विभिन्न जातहरूको बीउ/बेर्ना उत्पादन तथा वितरणका साथै जातिय सम्बर्द्धन, परिक्षण, तालिम कार्यक्रम, प्रदर्शन, जर्मप्लाज्म संकलन, बाह्य सेवा कार्यक्रम र कृषक स्तरमा बीउ तथा ताजा तरकारी उत्पादन कार्यमा सहयोग पुर्याउदै आएको छ । वि.सं. २०६१ बैशाख देखि लागू भएको नया विभागीय संरचना अनुसार यस केन्द्रको नाम तरकारी जर्मप्लाज्म सम्बर्द्धन तथा तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, डडेल्धुरा रहन गएको छ । संघियता पश्चात यस केन्द्र सुदूर पश्चिम प्रदेशको भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय मातहत रहेको छ ।

उद्देश्य

- विभिन्न तरकारीका स्थानीय जात संकलन, अध्ययन, सुधार तथा विकास गर्ने र उन्नत जातका तरकारी बीउ बारे परिक्षणहरू गर्ने ।
- उपयुक्त, तरकारीको मूल बीउ उत्पादन गरी केन्द्रको प्रभाव क्षेत्रमा निजीस्तरमा व्यवसायिक बीउ उत्पादन गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- स्थानीय कृषकहरूको तरकारीमा भएका समस्याहरूको अध्ययन परीक्षण सञ्चालन गर्ने तथा उपयुक्त प्रविधिको विकास गर्ने ।

- प्रभाव क्षेत्रमा तरकारी प्रविधि प्रसारमा काम गर्ने प्राविधिकहरूलाई र स्थानीय कृषकहरूलाई तरकारी प्रसारमा प्राविधिक मद्दत दिने तथा तालिमको व्यवस्था गर्ने ।
- सुदूर-पश्चिमाञ्चल क्षेत्रको ताजा तरकारी र तरकारी बीउ उत्पादनको लागि मुख्य सेवा केन्द्रको रूपमा काम गर्ने ।
- केन्द्रको प्रभाव क्षेत्रमा तरकारी बीउ र ताजा तरकारी उत्पादन पकेटको विकास गरी स्थानीय आवश्यकता पूरा गर्न काम गर्ने ।
- विभिन्न किसिमको तरकारी बीउ/बेर्ना उत्पादन गरी कृषकहरूलाई सहुलियत मुल्यमा बिक्री गर्ने ।

केन्द्रको भौगोलिक स्थिति

यो केन्द्र सुदूर पश्चिम प्रदेश, डडेल्धुरा जिल्लाको सदरमुकाम देखि ३.५ कोश दक्षिण अमरगढी नगरपालिकाको महाभारत पर्वतको उत्तरी काखमा अवस्थित छ । उत्तरी मोहडा परेको यस केन्द्रको उचाई समुद्री सतहबाट १६१० मिटर रहेको छ ।

हावापानी

केन्द्रको हावापानी लेकाली (Warm Temperate) किसिमको छ । अधिकतम तापक्रम २७° सेन्टिग्रेड र न्यूनतम तापक्रम ३° सेन्टिग्रेड पुग्छ । वर्ष भरीको सालाखाला वर्षा १५०० देखि १७०० मि.मि.सम्म हुन्छ । आषाढ देखि भाद्र सम्म अत्यधिक वर्षा हुन्छ । सुख्खा समय फाल्गुण देखि बैशाख र मंसिर देखि माघसम्म अति नै जाडो हुन्छ । कार्तिक देखि फाल्गुणसम्म तुषारो परिरहने र तापक्रम कम हुने भएकोले तरकारीका बेर्ना उम्रिन ढिलाई हुन जान्छ । यस भेगमा चैत्र देखि आषाढसम्म अत्यधिक असिना पर्ने भएकोले तरकारी बीउ उत्पादनमा ठूलो क्षति पुऱ्याउछ ।

माटो

यहाँको माटो चिम्ट्याइलो दोमट र बलौटे दोमट किसिमको ५ देखि ६.५ सम्म पि.एच.मान भएको छ । उर्वराशक्ति ह्रास भएको कारणबाट रसायनिक मलको जोडले मात्र उत्पादन लिन सकिरहेको छ ।

सिंचाई

केन्द्रमा सिंचाई डोटी खोलाबाट ल्याइएको तल्लो कूलो (काठे, बाध, विगत २०५६/५७ मा NISP कार्यक्रमबाट पक्की भईसकेको) बाट गर्ने गरिएको छ । उक्त कूलोले केन्द्रको करीब २०-२५ रोपनी मात्र सिंचाई हुन सक्छ भने माथिल्लो कूलोले अस्थायी रूपमा २०-२५ रोपनी मात्र सिंचाई हुन सक्ने तर बेला-बेलामा भत्किई अवरूद्ध हुने र केन्द्रकै प्रयासबाट करीब २ कि.मि. लामो कूलो प्रत्येक वर्ष मर्मत गर्न असजिलो भएकोले सुख्खा समयमा पानीको अभावले विरूवा मर्न सक्ने सम्भावना हुन्छ ।

३.१० बागवानी केन्द्र, जौबारी, इलाम

परिचय

नेपाल-भारत सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत वि.स. २०२४ सालमा आलु विकास केन्द्र, जौबारी, (जौबारी फार्म) को नाममा स्थापना भए देखि करिब १० वर्ष सम्म बीउ आलु उत्पादन कार्य सञ्चालन गरिएको थियो। आ.व. २०३५/०३६ देखि व्यवस्थापकीय त्रुटि र आलुवालीका रोगका कारण कुनैपनि सरकारी कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुन नसकेकाले यस फार्मलाई पूनः सञ्चालनका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गर्न मिति २०६९/१०/०५ मा नेपाल सरकार (मन्त्रीस्तरीय) को निर्णयबाट TOR सहित Multi Sectoral Expert सम्मिलित ११ सदस्यीय टोली गठन गरिएको थियो। सो अध्ययन पश्चात नेपाल सरकारको मिति २०७१/०४/०९ को निर्णय अनुसार बागवानी केन्द्र, जौबारी, इलाम नामाकरण गरी कार्य सञ्चालन भैरहेको छ।

भौगोलिक स्थिति

समुन्द्र सतहबाट करिब २४०० मि. देखि २९०० मि. उचाईमा रहेको यो केन्द्र कोशी प्रदेश, इलाम जिल्लाको साबिक जमुना गा.वि.स. वडा नं. ७ र साबिक जोगमाई गा.वि.स. वडा नं. ३ मा अवस्थित रहेको छ। यो केन्द्र जिल्ला सदरमुकाम इलाम बजारबाट (नयाबजार हुँदै) ३६ कि.मि., इलाम फिक्कल बजारबाट (पशुपतीनगर हुँदै) २४ कि.मि. र भारतीय सिमा क्षेत्र मानेभन्ज्याङ्गबाट १६ कि.मि. टाढा पर्दछ। यस केन्द्रको जमिनको तल्लो र मध्य भाग खेती गर्न सकिने भिरालो र कतैकतै सम्म टारहरू छन् भने माथिल्लो भाग बढी भिरालो, वन क्षेत्र र नाङ्गा/खाली पाखाहरू रहेका छन्।

जलवायु

उचाईको हिसावले लेकाली प्रकृतिको समशितोष्ण देखि शितोष्ण प्रदेशीय हावापानी रहेको यस केन्द्रमा हिउदमा तुषारो पर्ने तथा बाक्लो हिमपात हुने, गृष्ममा असिना पर्ने तथा वर्षातमा धेरै वर्षा हुन र प्रायः मौसम धमिलो रही रहने खालको हुन्छ।

सिंचाईको स्थिति

फार्म नजिक ठूलो मात्रामा सिंचाईको भरपर्दो श्रोत/सुविधा नभएको तर तल्लो क्षेत्र (ताल पोखरी) र फार्म भवनहरू रहेको क्षेत्र आसपासका खोल्सा खोल्सीहरूबाट ठाउँठाउँ मा पोखरी बनाएर पानी जम्मा गरी सामान्य सिंचाई गर्न सकिने छ।

8.1 राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरूको बिगत ५ बर्ष (२०७७/७८ देखि २०८१/८२) को मुख्य मुख्य लक्ष्य तथा प्रगति विवरण

४.१.१ तरकारीबाली विकास केन्द्र, खुमलटार

क्र. सं.	आयोजनाका प्रमुख कार्यहरू	ईकाई	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/८१		२०८१/८२	
			लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती
१	तरकारी बीउ उत्पादन तथा बिक्री वितरण	के.जी.	३२५	३९८	३३०	४१५	४००	४००	४००	४००	४००	३५९.९
२	तरकारी बेर्ना उत्पादन वितरण	हजार	३०००	२६२५	३९००	३७५०	३५००	३९००	३३५०	३०००	२७७५	३६७६
३	जर्मप्लाज्म संकलन सम्बर्धन	संख्या	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०		८
४	सृजना गोलभेडाको विउ उत्पादन	के.जि.	२	१	१.५	१	१०	९	१०	१२	१०	१६.१४
५	प्राविधिक सेवा पुऱ्याउने	पटक	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०	२०
६	अगुवा कृषक तालिम पटक	पटक	१५	१५	१२	१२	३	३	३	३	४	४

४.१.२ तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रकुम पश्चिम

क्र. सं.	आयोजनाका प्रमुख कार्यहरू	ईकाई	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/८१		२०८१/८२	
			लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती
१	तरकारी बीउ उत्पादन तथा बिक्री वितरण	के.जी.	१६९९	१४१३	१५१०	१६२२	१५००	१६९०	१५००	२०९७.५	११२२	२७७५.७५
२	तरकारी बेर्ना उत्पादन वितरण	हजार	३६०	३७६	३६०	३६१	३००	२११.७८	१५०	१५०	१५०	६०९

क्र. सं.	आयोजनाका प्रमुख कार्यहरू	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/८१		२०८१/८२	
		लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती
३	अगुवा कृषक तालिम पटक	१	१	१	१	१	१	१	१	२	२
४	आलंकारिक बिरुवा उत्पादन	१०	१०	१०	७.९७५					२	५.५४
५	स्थलगत कृषक घुम्ती तालिम	०	०	६	६	१	१	१	१	६	६
६	बीउ प्रमाणीकरणको लागि अनुगमन मुल्याङ्कन	०	०	०	०	३	३	३	३	३	३
७	प्याजको गानो उत्पादन	१	१	१	१	१.६	१.७			-	१.६
८	गोलभेडाको वर्णशंकर जात सृजनाको वीडो उत्पादन तथा विक्री वितरण	-	-	-	-	१	३.०२			२	१.२५

४.१.३ अलैची विकास केन्द्र, इलाम

क्र. सं.	आयोजनाका प्रमुख कार्यहरू	ईकाई	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/८१		२०८०/८१	
			लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती
१	अलैचीको बेर्ना उत्पादन तथा बिक्री वितरण	लाख	१	०.८	५०	५०	१	०.५	१	१.२८	१	१
२	अकबरे खुर्सानी बीउ उत्पादन	के.जि.	१	१	१	१	२	२	२	२	३	३
३	अलैची बीउ नर्सरी अनुगमन	पटक	३	३	४	४	३	३	३	३	३	३
४	प्राबिधिक सेवा पुन्याउने	पटक	१५	१५	१८	१८	१८	१८	१८	१८	२०	२०
५	अगुवा कृषक तालिम	पटक	२	२	१	१	१	१	१	१	४	४

क्र. सं.	आयोजनाका प्रमुख कार्यहरू	ईकाई	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/८१		२०८१/८२	
			लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती
६	अलैचीको crop cutting रेकर्ड संकलन	पटक	३	३	३	३	३	३	३	३	३	३

४.१.४ आलुबाली विकास केन्द्र, सिन्धुपाल्चोक

क्र. सं.	आयोजनाका प्रमुख कार्यहरू	ईकाई	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/८१		२०८१/८२	
			लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती	लक्ष्य	प्रगती
१	आलु बीयाँ (T.P.S.) उत्पादन	के.जी.	१२	१०	१.८	१०	८.५	३२	१५	१५	१९.५	
२	बीउ आलु उत्पादन पि.बि.एस. दाना	मे.टन (लाखमा)	१२	१०	१५	१५	१३.२	२२.९७	१	१.०८२		
३	जर्मप्लाज्म संकलन सम्बर्द्धन	संख्या	२८	५०	५०	५०	५०	५०	५०	१०		
४	प्राबिधिक सेवा पुऱ्याउने	पटक	३०	३०	३०	३०	३०	३०	३०	३०	३०	
५	स्थलगत कृषक घुम्ती तालिम	पटक	२०	२०	१९	१०	१०	१०	१०	१०	१३	
६	स्क्रिन हाउसमा पी.बी.एस. उत्पादन	दाना संख्या हजारमा	४०	४०	४५	४०	३९.५	५६.८२	८०	१०८.२		
७	आलुको in vitro plant उत्पादन	जार	-	-	-	-	१०३६	६५००	२५००	५११२		

भाग ५

आर्थिक विवरण

५.१ राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरूको बिगत ५ वर्ष (२०७७/७८ देखि २०८१/८२) को बार्षिक बजेट बित्तियोजन तथा बजेट खर्च विवरण (रु. हजारमा)

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/८१		२०८१/८२	
		बजेट	खर्च	बजेट	खर्च	बजेट	खर्च	बजेट	खर्च	बजेट	खर्च
१	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र, कीर्तिपुर	२८६३२	२०६५९	२९५७७	२३६२३	२९६४१	१४२९८	२८१०७	२०३२३	३१६५०	२३०३८.५९
२	तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार	३८९०९	२८०५४	३६८९९	३१५००	३४४३३	१५४९६	२७९२४	२४०२४	३४३७२	२९०७५.३२
३	तरकारी वीड उत्पादन केन्द्र, पश्चिम रुकुम	२१७७५	१६७८२	२०४०८	१७७५७	२०२४५	१५६२७	१४३८४	१२८३९	१९३६०	१६०८९.५२
४	अलैंची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	२३९४६	१८३०६	-	-	८५३८.५६	१९३०४.२	२३७३९	१८९६२	३०८०९	२३८२६.९२
५	आलुबाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक	२२४५९	१८३६५	२७९१८	२५१३५	३८६३८	२७३४१	२३३४६	१६२६०	३१५२०	२४७५२.९२
	जम्मा	१३६१००	१०१०३६	१३८७४८	११६३२१	१३१४९५	७६४३९	१४४०००	११५०५६	१४७७०१	११६७८३.२९

५.२ राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरुको बिगत ५ बर्ष (२०७७/७८ देखि २०८१/८२) को खर्च र राजश्व विवरण (रु. हजारमा)

क्र. सं	कार्यालयको नाम	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/८१		२०८१/८२	
		खर्च	आम्दानी	खर्च	आम्दानी	खर्च	आम्दानी	खर्च	आम्दानी	खर्च	आम्दानी
१	तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार	५६४२	२८४१	५२०६	३५७९	३०६५५	२८४१.०३९	२४०२४	५०२१.९५	२९०७५.३२	३७८०.६३१
२	तरकारी वीउ उत्पादन केन्द्र, पश्चिम रुकुम	४१९५	८६९	३०२८	१०५०	१५५१३	१४९३.८८	१२८३९	१६६५.४२	१६०८९.५२	२०३६.५७४
३	अलैंची विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	४४१२	७८९	३४५५	१०३०	१९३०५	४८८.५५	१८९६२	१४२३.८१	२३८२६.९२	११४३.७८
४	आलुबाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक	२८००	१०९४	४१३५	१८३१	२७३४१	२५८१.१	१६२६०	३३००.०७९	२४७५२.९२	५४६२.४२
	जम्मा	१७०४९	५५९३	१५८२५	७४९०	९२८१४	७४०४.५६९	९४७३३	११४११.२५४	९३७४४.६८	१२४२३.४

५.३ यस राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलावाली विकास केन्द्र कीर्तिपुरको आ.व. २०८०/८१ को स्वीकृत “आलु, तरकारी तथा मसलावाली बीउ उत्पादन क्षेत्र पहिचान गरि Inventory तयार गर्ने” कार्यक्रम अन्तरगत पर्वत जिल्लामा आलु, मूला, काँक्रो र अदुवाको बीउ उत्पादन क्षेत्र निर्धारण र नक्साङ्कनको अध्ययन प्रयोजनको लागि विभिन्न अध्ययन सामग्रीहरू (Literature review) तथा विज्ञहरूसँगको वृहत छलफलबाट प्राप्त रायको आधारमा तपसिल बमोजिमको निर्धारण गरि स्वीकृत गरिएको Technical parameters

तपसिल:

1. Potato seed tuber

S. N.	Parameters	Potential		
		High	Moderate	Low
1	Soil texture	Sandy loam, loam	Silty loam, loamy sandy	Silty clay, clay etc
2	Temperature (°C)	15-20	20.1 - 25	<15 & >30
3	Altitude (masl)	2001-3000	1500-2000	<1500
4	Humidity (%)	60-70	71-79	<60 & >79
5	Rainfall (mm)	1200-2000	1000-1200	<1000
6	Soil pH	5.5 – 6	6.1 – 7.5	>7.5 & < 5.5
7	Irrigation	Regular	Partial	Rainfed with irrigation source available
8	Road access (km)	<5	5-10	>10
9	Slope (degree)	0-10	10-15	15.1-30
10	Hailstone	None	Occasionally	Often

2. Radish (Mino early)

S. N.	Parameters	Potential		
		High	Moderate	Low
1	Soil texture	Sandy loam, Loam	Silty loam, loamy sandy	Silty clay, clay etc
2	Temperature (°C)	18-24	24.1-30	<18 & >30
3	Altitude (masl)	1300-1500	1000-1299	<1000 & >1500
4	Humidity (%)	60-70	71-79	<60 & >79

S. N.	Parameters	Potential		
		High	Moderate	Low
5	Rainfall (mm)	<1000	1000-1500	>1500
6	Soil pH	5.5 – 6	6.1 – 7.5	>7.5 & < 5.5
7	Irrigation	Round the year	Partial	Rainfed with irrigation source available
8	Road access (km)	<5	5-10	>10
9	Slope (degree)	0-10	10-15	15.1-30
10	Hailstone	None	Occasionally	Often

3. Cucumber (Bhaktapur local)

S. N.	Parameters	Potential		
		High	Moderate	Low
1	Soil texture	Sandy loam, Loam	Silty loam, loamy sandy	Silty clay, clay etc
2	Temperature (°C)	25-30	15 – 24.9	<15 & >30
3	Altitude (masl)	1300-1500	1000 - <1300	<1000 & >1500
4	Humidity (%)	60-70	71-79	<60 & >79
5	Rainfall (mm)	<1000	1000-1500	>1500
6	Soil pH	6.5 – 7.5	5.5- <6.5	>7.5 & <5.5
7	Irrigation	Round the year	Partial	Rainfed with irrigation source available
8	Road access (km)	<5	5-10	>10
9	Slope (degree)	0-10	10-15	15.1-30
10	Hailstone	None	Occasionally	Often

4. Ginger

S. N.	Parameters	Potential		
		High	Moderate	Low
1	Soil texture	Sandy loam, Loam	Silty loam, loamy sandy	Silty clay, clay e.t.c
2	Temperature (°C)	20-25	25.1- 30	<20 & >30

S. N.	Parameters	Potential		
		High	Moderate	Low
3	Altitude (masl)	1300-1500	1000-1299	<1000 & >1500
4	Humidity (%)	60-70	71-79	<60 & >79
5	Rainfall (mm)	2000-3000	1500-1999	>3000
6	Soil pH	6 - 6.5	6.6 -7.0	>7.0 & <6
7	Irrigation	Round the year	Partial	Rainfed with irrigation source available
8	Road access (km)	<5	5-10	>10
9	Slope (degree)	0-10	10-15	15.1-30
10	Hailstone	None	Occasionally	Often

TABLE 6.1

AREA, PRODUCTION & YIELD OF VEGETABLES IN NEPAL SINCE LAST 47 YEARS

S.N.	FISCAL YEAR	AREA (Ha.)	PRODUCTION (Mt.)	YIELD (Kg. /Ha.)
1	2034/35 (1977/78)	88000	466000	5300
2	2035/36 (1978/79)	91000	491000	5400
3	2036/37 (1979/80)	96000	528000	5500
4	2037/38 (1980/81)	104000	521336	5000
5	2038/39 (1981/82)	118172	625099	5300
6	2039/40 (1982/83)	125693	667789	5300
7	2040/41 (1983/84)	130162	700334	5400
8	2041/42 (1984/85)	138200	743000	5400
9	2042/43 (1985/86)	138586	782534	5600
10	2043/44 (1986/87)	138964	838948	6000
11	2044/45 (1987/88)	139500	874523	6300
12	2045/46 (1988/89)	140033	922118	6600
13	2046/47 (1989/90)	140524	967167	6900
14	2047/48 (1990/91)	140500	1074648	7600
15	2048/49 (1991/92)	140500	1127840	8028
16	2049/50 (1992/93)	140500	1179000	8391
17	2050/51 (1993/94)	140500	1197496	8523
18	2051/52 (1994/95)	140500	1211507	8623
19	2052/53 (1995/96)	144368	1327298	9194
20	2053/54 (1996/97)	146503	1357435	9266
21	2054/55 (1997/98)	149979	1449742	9664
22	2055/56 (1998/99)	140177	1342567	9578
23	2056/57 (1999/00)	149030	1489665	9996
24	2057/58 (2000/01)	157162	1652979	10518

S.N.	FISCAL YEAR	AREA (Ha.)	PRODUCTION (Mt.)	YIELD (Kg. /Ha.)
25	2058/59 (2001/02)	161048	1738086	10792
26	2059/60 (2002/03)	165988	1799973	10844
27	2060/61 (2003/04)	172586	1890100	10952
28	2061/62 (2004/05)	180823	2065193	11421
29	2062/63 (2005/06)	189864	2190122	11535
30	2063/64 (2006/07)	191922	2298689	11977
31	2064/65 (2007/08)	208108	2538904	12200
32	2065/66 (2008/09)	225154	2754406	12233
33	2066/67 (2009/10)	235098	3003821	12777
34	2067/68 (2010/11)	244102	3203563	13124
35	2068/69 (2011/12)	245036	3298816	13463
36	2069/70 (2012/13)	246392	3301684	13400
37	2070/71 (2013/14)	256442	3440722	13419
38	2071/72 (2014/15)	266937	3580085	13410
39	2072/073 (2015/16)	280807	3819809	13600
40	2073/074 (2016/17)	282810	3884797	13736
41	2074/075 (2017/18)	286864	3958230	13798
42	2075/076(2018/19)	297195	4271270	14372
43	2076/77 (2019/20)	281132	3962383	14094
44	2077/78 (2020/21)	284121	3993167	14054
45	2078/79 (2021/22)	289839	4153157	14329
46	2079/80 (2022/23)	302135	4376077	14483
47	2080/81 (2023/24)	311885	4440116	14240

TABLE 6.2 आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र अन्तर्गतका फार्महरूमा आ.व. २०८१/८२ मा उत्पादन भएका विभिन्न स्तरका तरकारी तथा मसलाबालीहरूको बीउ उपलब्धताको विवरण।

१. अलैचि विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम

क्र. सं.	बाली	जात	स्तर	आ.व. २०८१/८२ को लक्ष्य	आ.व. २०८१/८२ मा उत्पादन परिमाण	अवस्था बिक्रि स्टक परिमाण सहित
१	आलु	जनकदेव	मूल बीउ	३ मे.टन.	३ मे.टन.	कोल्ड स्टोरमा भण्डारण
२	केराउ	सिक्कमे लोकल	मूल बीउ	१०० केजी	१०० केजी	बिक्रि भईसकेको
३	सिमी	चौमासे र त्रिशुली घ्यु सिमी	मूल बीउ	४० केजी	२८ केजी	
४	मौसमी/बेमौसमी तरकारी बेर्ना (काउली, ब्रोकाउली, प्याज, कुरिलो)		बेर्ना	१५०००	२१५००	
५	अलैची बेर्ना	रामसाई गोलसाई भर्लाड जिर्मले	बेर्ना	५००००	५००००	बिक्रि भईसकेको
६	अकबरे खुर्सानी		उन्नत बीउ	३ केजी	३ केजी	
७	एभोकाडो		बेर्ना	६००	६००	

२. आलुबाली विकास केन्द्र, निगाले, सिन्धुपाल्चोक

क्र. सं.	बाली	जात	स्तर	आ.व. २०८१/८२ को लक्ष्य	आ.व. २०८१/८२ मा उत्पादन परिमाण	अवस्था बिक्रि/स्टक परिमाण सहित
१	आलु PBS दाना	कार्डिनल, जनकदेव, डेजिरे खुमल रातो, कुफ्रि ज्योति, खुमल उज्वल, रोजिटा	प्रजनन बीउ	१ लाख	१.०२० लाख	०.२५ बाँकी
२	आलु TPS		उन्नत बीउ	१५ के जी	१९.५ के जी	०
३	बेसिक बीउ आलु		मूल/प्रमाणित प्रथम	२५००० के.जी.	२०१०० के.जी.	०

३. तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम पश्चिम

क्र. सं.	क्रियाकलाप	ईकाइ	उत्पादन (विगत वर्षहरूको अल्या समेत)	बिक्री वितरण	मौज्दात	कैफियत
१	तरकारी मूल बीउ उत्पादन	के.जी.	१९९१.५४	१९९०	०	बाकी स्टक बीउ बेर्ना उत्पादनमा प्रयोग भएको
२	तरकारी उन्नत बीउ उत्पादन	के.जी.	७८४.७५	६४४.९५	१३९.८	५६१ के.जी यो आर्थिक वर्ष र २२३.७५ के.जी अधिल्लो आ.व.को स्टक
३	सृजना गोलभेडा बर्णशंकर बीउ उत्पादन	के.जी.	२.५	०	२.५	
४	तरकारी बेर्ना उत्पादन	हजार	२७५.३८२	३५७.३२२	०	बाकी स्टक बीउ बेर्ना उत्पादनमा प्रयोग भएको
५	प्याज गानो उत्पादन (रेड क्रियोल)	मे.टन.	१.७	०	१.७	
	प्याज बेर्ना उत्पादन (रेड क्रियोल)	लाख	२.५०८	२.५०८	०	

४. तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार

क्र. सं.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	ईकाइ	आ.व. २०८१/८२		
			उत्पादन लक्ष्य	उत्पादन प्रगति	बिक्री वितरण प्रगति
१	सृजना गोलभेडाको बीउ विक्री वितरण	के.जी.	१०.	१६.१४	२०.५६
२	विभिन्न तरकारी बालीहरूको बीउ उत्पादन	के.जी.	४००	३५९.९	५३६.५
३	विभिन्न तरकारी बालीहरूको बेर्ना उत्पादन	संख्या	१२७५०००	६८२५७९	
४	प्याज बेर्ना उत्पादन तथा विक्रीवितरण	संख्या	२५०००००	२९९३४०००	२८७४४२५

TABLE 6.3**AREA, PRODUCTION & YIELD OF POTATO IN NEPAL SINCE LAST 47 YEARS**

S.N.	FISCAL YEAR	AREA (Ha.)	PRODUCTION (Mt.)	YIELD (Kg. /Ha.)
1	2034/35 (1977/78)	50650	271870	5400
2	2035/36 (1978/79)	50700	278980	5500
3	2036/37 (1979/80)	51330	278400	5400
4	2037/38 (1980/81)	49580	280540	5700
5	2038/39 (1981/82)	52012	321100	6200
6	2039/40 (1982/83)	59201	371970	6300
7	2040/41 (1983/84)	58880	388060	6600
8	2041/42 (1984/85)	65540	420160	6411
9	2042/43 (1985/86)	69960	356720	5099
10	2043/44 (1986/87)	74310	395110	5317
11	2044/45 (1987/88)	80180	566950	7071
12	2045/46 (1988/89)	81570	640910	7875
13	2046/47 (1989/90)	83350	671810	8060
14	2047/48 (1990/91)	84280	738030	8757
15	2048/49 (1991/92)	85300	732860	8592
16	2049/50 (1992/93)	87020	733300	8427
17	2050/51 (1993/94)	89664	748913	8352
18	2051/52 (1994/95)	97634	838932	8593
19	2052/53 (1995/96)	106000	898350	8475
20	2053/54 (1996/97)	110850	997400	8998
21	2054/55 (1997/98)	116290	971680	8356
22	2055/56 (1998/99)	118043	1091218	9244
23	2056/57 (1999/00)	122620	1182500	9644
24	2057/58 (2000/01)	129019	1313717	10182
25	2058/59 (2001/02)	135093	1472757	10902
26	2059/60 (2002/03)	140171	1531315	10925
27	2060/61 (2003/04)	143027	1643357	11490

S.N.	FISCAL YEAR	AREA (Ha.)	PRODUCTION (Mt.)	YIELD (Kg. /Ha.)
28	2061/62 (2004/05)	146789	1738840	11846
29	2062/63 (2005/06)	150864	1974755	13090
30	2063/64 (2006/07)	153534	1943246	12657
31	2064/65 (2007/08)	156737	2054817	13110
32	2065/66 (2008/09)	181900	2424048	13326
33	2066/67 (2009/10)	185342	2517696	13584
34	2067/68 (2010/11)	182600	2508044	13735
35	2068/69 (2011/12)	190250	2584301	13584
36	2069/70 (2012/13)	197234	2690421	13641
37	2070/71 (2013/14)	205725	2817512	13696
38	2071/72 (2014/15)	197037	2586286	13126
39	2072/73 (2015/16)	190896	2551740	13367
40	2073/74 (2016/17)	195268	2730294	13980
41	2074/75 (2017/18)	195173	2881829	14770
42	2075/76(2018/19)	193997	3112747	16045
43	2076/77 (2019/20)	188098	3131830	16650
44	2077/78 (2020/21)	198788	3325231	16727
45	2078/79 (2021/22)	198256	3410829	17204
46	2079/80 (2022/23)	203812	3472207	17036
47	2080/81 (2023/24)	211505	3521794	16650

TABLE 6.4

AREA, PRODUCTION & YIELD OF SPICE IN NEPAL SINCE LAST 30 YEARS

S.N.	FISCAL YEAR	AREA (Ha.)	PRODUCTION (Mt.)	YIELD (Kg. /Ha.)
1	2051/52 (1994/95)	14104	55740	3950
2	2052/53 (1995/96)	15491	66914	4320
3	2053/54 (1996/97)	21190	91664	4326
4	2054/55 (1997/98)	23881	108649	4550
5	2055/56 (1998/99)	27417	125655	4583

S.N.	FISCAL YEAR	AREA (Ha.)	PRODUCTION (Mt.)	YIELD (Kg. /Ha.)
6	2056/57 (1999/00)	28924	133461	4614
7	2057/58 (2000/01)	27363	124512	4550
8	2058/59 (2001/02)	31536	186579	5916
9	2059/60 (2002/03)	32548	201062	6178
10	2060/61 (2003/04)	33555	219860	6403
11	2061/62 (2004/05)	34335	223238	6502
12	2062/63 (2005/06)	35956	226914	6311
13	2063/64 (2006/07)	37547	248644	6622
14	2064/65 (2007/08)	38980	243210	6239
15	2065/66 (2008/09)	42756	276445	6466
16	2066/67 (2009/10)	45744	320143	7000
17	2067/68 (2010/11)	47867	325487	6800
18	2068/69 (2011/12)	48680	363585	7469
19	2069/70 (2012/13)	47768	345252	7230
20	2070/71 (2013/14)	57479	428617	7460
21	2071/72 (2014/15)	58964	400602	6790
22	2072/73 (2015/16)	60894	419155	6900
23	2073/74 (2016/17)	65117	446972	6864
24	2074/75 (2017/18)	54347	411895	7579
25	2075/76(2018/19)	68603	544260	7933
26	2076/77 (2019/20)	72878	563158	7727
27	2077/78 (2020/21)	73353	560815	7645
28	2078/79 (2021/22)	72075	566262	7857
29	2079/80 (2022/23)	69447	569033	8194
30	2080/81 (2023/24)	65559	506197	7720

भाग ७

७.१ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना (ए:ब:ए) अन्तर्गत आलु, तरकारी तथा मसला बालीका व्यवसायीक कृषि उत्पादन तथा प्रसोधन केन्द्र (जोन) तथा बृहत व्यवसायीक कृषि उत्पादन तथा औद्योगिक केन्द्र (सुपरजोन) को २०८१/८२ सम्म को विवरणः

मूल्य शृंखला अन्तर्गत समावेश भएका बाली/बस्तु	व्यवसायीक कृषि उत्पादन तथा प्रसोधन केन्द्र (जोन) (२०८१/८२ सम्म)	बृहत व्यवसायीक कृषि उत्पादन तथा औद्योगिक केन्द्र (सुपरजोन) २०८१/८२ सम्म)	जम्मा जोन / सुपरजोन (२०८१/८२ सम्म)
आलु	ओखलढुंगा, रामेछाप, रसुवा, नुवाकोट, भक्तपुर, काठमाण्डौ, बाग्लुङ, दैलेख, बभ्रुङ, अछाम, पाँचथर, दोलखा, गोरखा, मनाङ, मुस्ताङ, म्याग्दी, रोल्पा, रुकुम पूर्व, गुल्मी, रुपन्देही, जुम्ला	काभ्रे, डडेल्धुरा	२१ जोन र २ सुपरजोन
तरकारी	धनकुटा, सुनसरी, महोत्तरी, पर्सा, नुवाकोट, धादिङ, चितवन, मकवानपुर, ललितपुर, तनहुँ, नवलपुर, पाल्पा, कापिलवस्तु, रुकुम पश्चिम, अर्घाखाँची, सुर्खेत, रौतहट, मोरङ, तेह्रथुम, खोटाङ, भक्तपुर, काठमाण्डौ, धादिङ, लमजुङ, पर्वत, प्यूठान, सल्यान, बैतडी, भ्रपा, धनुषा, सर्लाही, बारा, दैलेख, डोटी,	कास्की, पू: नवलपरासी	३४ जोन र २ सुपरजोन
अलैची	ताप्लेजुङ, पाँचथर, तेह्रथुम, इलाम, लमजुङ, कास्की, पाल्पा	संखुवासभा, भोजपुर	सुपर जोन २ जोन ७
अदुवा/बेसार	सोलुखुम्बु, उदयपुर, सुनसरी, स्याङ्गजा, सल्यान, सुर्खेत, डोटी, सिन्धुली, पाल्पा, प्यूठान,		१० जोन

७.२ बिगतका जिल्लागत तरकारी, आलु तथा मसलाबालीका पकेटका रूपमा परिचित क्षेत्रहरू

(केहि बर्ष पुरानो तथ्यांकभएकालेहालकोअवस्थामापरिवर्तन भएको हुन सक्ने हुँदा सम्बन्धित स्थानीय तहका लागि रिफरेन्सको लागि मात्र)

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
१	ताप्लेजुङ	तरकारी	१०	२५०	५५००	फु.न.पा., हाडदेवा, नाडखोल्याड, ढुङ्गेसाँघु, चाँगे, खाम्लुङ, थुम्बेदिन, फूलबारी, सिनाम, थेचम्बु
		आलु	३	१८०	४१००	हाडदेवा, थुम्बेदिन, ईखाबु
		मसला	१७	६००	३००	फु.न.पा., ढुङ्गेसाँघु, सावा, फुरुम्बु, फापाखोला, नाल्बु, थुकिम्बा, तिरिङ्गे, लेलेप, तेल्लोक, निधरादिन, तापेथोक, लिवाड,सिकैचा, ईखावु, सुरुङ्खिम, खेजेनिम
२	संखुवासभा	तरकारी	६	९०	१९८०	चैनपुर, मामलिङ्ग, तामाफोक, वाना, खाँदवारी, सितलपाटी
		आलु	४	१९०	४१८०	हटिया, चेपुवा, चैनपुर, मत्स्यपोखरी, जलजला
		अलैंची	१४	३५०	१८२	मादीमुलखर्क, तामाफोक, मावादिन, नुनढाकी, चैनपुर, जलजला, स्यावुन, सभापोखरी, बाह्रविसे, मत्स्यपोखरी, दिदिङ्ग, पाथीभरा, नुम, खार्सानी
३	सोलुखुम्बु	तरकारी	१०	१०५	१५७५	सल्लेरी, गामी, सल्यान, नेचा, वेतघारी, बतासे, काँकु, देउसा
		आलु	३	२५०	२८७५	केरुंग, गारा, टाक्सिन्दु
		मसला	६	२९१	१२०२	धौलाखर्क, गोली, भकान्जे, सोतांग, नेले, गुदेल, काँगेल, नेचा, बतासे
४	पाँचथर	तरकारी	५	६१०	७३५६.६	पौवासारताप, थर्पु, फिदिम, चिलिङ्गदिन, अमरपुर
		आलु	७	४६०	६०१२.२	पौवासारताप, रानीटार, रवि, लुङ्गुपा, सराँडडाँडा, प्राम्बुङ,सिदिन

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
		अलैंची	७	७००	३४३	एकतीन, सिदिन, रानीटार, रवि, ओयाम, लिम्बा, लुङरुपा
५	इलाम	तरकारी	९	६५०	७८००	सुम्बेक, माईपोखरी, साँखेजुड, कोल्वुड, साईरुम्वा, गोदक, चुलाचुली
		आलु	७	४६२	६००६	माईपोखरी, चमैता, माइमभुवा, जमुना, नयाँबजार, पशुपतिनगर, सूर्योदय, पुवामभुवा, यावुदेउमाई, ईलाम, समालजुड, श्रीअन्तु, प्याड, कोल्वुड
		अदुवा	५			सूर्योदय, देउमाई, देउराली, साँखेजुड, इलाम
		अलैंची	१७			फिक्कल, कन्याम, इरौटार, हर्कटे, मंगलबारे, धुसेनी, एकतप्पा, माईपोखरी, सुम्बेक, सुलुबुड, शान्तीडाँडा, साँखेजुड, इलाम, बरवोटे, नाम्सालिङ, गोदक, दानावारी, लक्ष्मीपुर
६	तेह्रथुम	तरकारी	३	१००	१५३००	आइदिम, फुलेक, बसन्तपुर, म्याङलुङ, श्रीजुड
		आलु	१	३०	४८०	बसन्तपुर, म्याङलुङ, आइदिम,
		मसला	५	४८०	३२००	सोल्मा, खाम्लालुङ, बसन्तपुर, म्याङलुङ, मोराहाड, ओकाहाड, जलजले
७	धनकुटा	तरकारी	१८	३४६२	७५५७०	मूर्तिढुंगा, परेवादिन, बुढीमोरड, भिरगाउँ, सिधुवा, भेडेटार, मारेकटहरे, ताँखुवा, हिले, हात्तीखर्क, धनकुटा न.पा., पाख्रीवास, चुनवाड, गुठीटार, बेलहारा, आँखीसल्ला, खोकु, छिन्ताड, महाभारत
		आलु	२	१२००	१५८७०	चौबिसे, सिधुवा, परेवादिन
		मसला	२	४९५	४२११	पाख्रीवास, जितपुर, ताँखुवा, चुङ्गबाङ्ग, सिधुवा
८	भोजपुर	आलु	५	२०००	२३५००	दिङ्ला, दोभाने, बालंखा, तिवारीभन्ज्याङ्ग
		मसला	१२	१०००	७००	भोजपुरन.पा दोभाने, हतुवागढी, बालंखा, सिद्धेश्वर, दिलां

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरु
		तरकारी	४	१२०	१९५०	भोजपुरन.पा., तिवारीभन्ज्याङ्ग, दिङ्ला, प्याउली
९	खोटाङ्ग	तरकारी	१०	८६०	६८८०	दिक्तेलर हलेसी रोड कोरिडोर
		आलु	६	८००	९६००	नुनथला, कुभिन्डे, वाप्लुखा, ऐसेलुखर्क, खिदिमा, च्यानडाँडा
		मसला	६	३६०	२८८०	नेर्पा, निर्मलीखर्क, अर्खौले, ऐसेलुखर्क, खिदिमा, च्यानडाँडा
१०	ओखलढुंगा	तरकारी	६	७५	११२५	बिगुटार, सल्लेरी, मोली, कुन्तादेवी, माने भञ्ज्याङ्ग
		आलु	२	५००	७५००	जन्तरखानी, बिगुटार, पाल्ले, कुन्तादेवी
		मसला	२			पोकलीरावादोलु, भुसिँगा, खिजि, खिजिकाती, चण्डेश्वरी
११	उदयपुर	तरकारी	३	६६	८४१.५	त्रियुगा, कटारी, बेलका न.पा.
		आलु	२	१००	१२४०	त्रियुगा, रौतामाई
		मसला	२	३५	२९७.५	चौदण्डीन.पा., कटारी न.पा.
१२	भापा	तरकारी	८	७४.३	१२६३	चारआली, पृथ्वी नगर, चकचकी, गौरादह
		आलु	१	१०	१५०.९	तोपगाछि, चारआली
१३	मोरंग	तरकारी	४	४०	७२०	
		आलु	१	१५	३००	
१४	सुनसरी	तरकारी	२५	७५०	१८७५०	वविया, ईनरुवा, भोक्राहा, डुम्राहा, नरसिंह, देवानगंज, कप्तानगंज, हरिनगर, भुताहा, जल्पापुर, श्रीपुर, जव्दी, हिरपुर, पश्चिम कुसाहा, पाँचकन्या
		आलु	१०	४५०	४५००	महेनुगर, प्रकाशपुर, मधुवन, भोक्राहा, कप्तानगंजदेवानगंज, बसन्तपुर, धुस्की
		मसला	५	२५०	१२५०	पाँचकन्या, बिष्णुपादुका, नरसिंह, डुम्राहा, भोक्राहा, जल्पापुर, वविया
१५	सप्तरी	तरकारी	८	८००	६४००	बोरिया, मलेठ, पत्थरगाडा, खोक्सर, तेह्रहउता, कचम्रो, हर्दिया, हरिपुर

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
		आलु	२	७५	९००	कचम्रो, कोपाबखारी,
१६	सिराहा	तरकारी	६	६४५०	३८७००	गोलबजार, नवराजपुर
१७	दोलखा	तरकारी	७	४४५	६६७५	भिमेश्वरन.पा., लांकुरीडांडा, बोच, शैलुंगेश्वर, काब्रे, सुन्दावती, मालु
		आलु	१४	१३००	१९५००	लुङ, मागा, बोच, लांकुरीडांडा, कालिन्चोक, काटाकुटी, शैलेश्वर, जीरी, मालु, सुरी, बिगु, गैरीमुदि
		मसला	९	३५०	४९५	सुनखानी, सुरी, मार्बु, बुलुङ, ओराङ, चंखु, खारे, सुप्पा, क्षमावती, काब्रे, मिर्गे, गेरिमुदी, बोच, भिमेश्वरन.पा., चिंलंखा
१८	सिन्धुपाल्चोक	तरकारी	१२	१२०	१३३०	जेठल, पिस्कर, ठूलो सिरुवारी, सांगाचोक, कदमवास, चौतारा, नवलपुर, स्याउले, भोटेचौर, ज्यामिरे
		आलु	४	४०	५२०	फटकशिला, वासवारी, मेलम्ची (इनुवतीक्षेत्र), जलविरे, वतासे, फुल्पिङकोट, कुविण्डे, फुल्पिङडांडा, (वलेफी क्षेत्र) जेठल, तौथली (मुडे क्षेत्र)
		मसला	१२	१२००	७२००	अत्तरपुर, चौकटी, भोटेचौर, हैबुङ, थकनी, हेलम्बु, इचोक, पाल्चोक, थामपालकोट
१९	रसुवा	तरकारी	२	१५	१५०	लहरे, धेदुङ, स्याफु, भोर्ले
		आलु	३	७७५	११२००	लहरे, राम्चे, धुन्चे, स्याफु, गलेङ
		मसला	२	१००	७००	भोर्ले, लहरे
२०	रामेछाप	तरकारी	३	३०	२९६.१	फुलासी, तिल्यांग, चिसापानी, रामेछाप न.पा.
		आलु	२	२०	२१३	गुप्तेश्वर, फुलासी
		मसला	२	२०	११.१	दाम्ती, गुम्देल, भुजी, प्रिती, दोरम्वा, डडुवा, खुलासि, रस्नालु, दिलिपोखरी

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरु
२१	सिन्धुली	तरकारी	५	५०	६००	जलकन्या, भिमेश्वर, तिनकन्या, वितिजोर, वाशेश्वर, भुवनेश्वर, कमलामाई न.पा., भाँगाजोली, रातामाटा, पुरानोभागाभोली, हत्पते
		आलु	३	३०	६००	भिमेश्वर, भुवनेश्वर, भाँगाजोलीरातामाटा, पुरानोभागाजोली रातामाटा, दुधौली
		मसला	४	४०	१०	अरुणठाकुर, कुरुरठाकुर, भुकाली, लाम्पान्तर, महादेवस्थान, कपिलाकोट, कल्पवृक्ष, क्यानेश्वर
२२	काभ्रे	तरकारी	१०	९८३५	१४२६५१	धुलिखेलन.पा., पाँचखाल, बालुवा, हाक्से, बनेपा, मंगलटार
		आलु	८	९७८७	१७६१६६	महादेवस्थान, पनौती, शंखु, कुशादेवी
		मसला	१०	१६०	११२०	कोशिवारि, पाँचखाल उगरचण्डी महादेवस्थानलकुशादेवि, डाँडापारिका गा.वि.स.हरु
२३	भक्तपुर	तरकारी	६	७९०	१८६९७	ठिमी, बागेश्वरी, भाखै ले, ताथली,सिपाडाले, दधिकटे, ठिमी,
		आलु	३	६५२	१३२४२	बागेश्वरी, ताथली, नगरकोट
२४	ललितपुर	तरकारी	८	१२००	६५००	गोदावरीन.पा., वडिखेल, बिशंखुनारायण, गोदामचौर, लेले, चापागाउँ, भरुवारासी, लुभु, सिद्धिपुर, टिकाथली, छम्पी, गोटीखेल, चन्दनपुर, कालेश्वर, मानिखेल, बुखेल
		आलु	५	४२	६३०	गोटीखेल, चन्दनपुर, कालेश्वर, माल्टा, भट्टेडाँडा
		मसला	३	२००	७२०	प्यूटार, माल्टा, आश्राड, गिम्दी, चन्दनपुर, टूलादुर्लुङ
२५	काठमाडौं	तरकारी	४			ईन्द्रीणी, पालावारी, गोकर्ण, जितपुरफेदी, धर्मस्थली, नाम्लेभारे

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
		आलु	२	९००	२८५००	ईन्द्रेणी, पालावारी
		मसला				दक्षिणकाली, नाम्लेभारे
२६	नुवाकोट	तरकारी	१६	१०९२	१५८३४	रातामाटे, बेलटार, जिलड
		आलु	२४	१४२५	२६३४४	खानीगाउ, चौघडा, थानसिं
		मसला	२८	१६५	१७६२	किम्ताड, बालकुमारी, हल्देकाँडा
२७	धादिंग	तरकारी	१६	३८२९	४९०३६	थाक्ले, जीवनपुर, केवलपुर, धुषा, गोगनपानी, कुम्पुर, जोगीमारा, पीडा, नीलकण्ठ, गजुरी, बेनीघाट, कल्लेरी, नौबिसे, सलाड, नलाड
		मसला	४	६८८	५०८७.६९	जीवनपुर, केवलपुर, नौबिसे, सनौलो बजार, मैदी
२८	मकवानपुर	तरकारी	१५	४५७	८२२६	थाहानपा, नामटार, चित्लाड, टिष्टुड, हाडीखोला, आग्रा, मनहरी, आमभन्ज्याड, फाखेल, हटिया
		आलु	५	१४५	२६१०	थाहान.पा., नामटार, चित्लाड, आमभन्ज्याड
		मसला	६	२७०	४५९०	नामटार, ठिंगन, हटिया, शिखरपुर, टिष्टुड
२९	धनुषा	तरकारी	८	५००	६०००	ढल्केवार, फूलगांगा, ज.उ.म.
		आलु	१४	४००	६४००	चदुकुहा, धनुवाधमी
३०	महोत्तरी	तरकारी	८	१०००	१६५००	
		आलु	९	१०००	१२७५०	
३१	सर्लाही	तरकारी				नेत्रगंज, लालबन्दी, हरिवन, मूर्तिया, कौडेन
		आलु				शंकरपुर, बेल्वाजन्दी, हजरिया, राजघाट, बरहथवा
		मसला				बरहथवा, हजरिया, मानपुर
३२	रौतहट	तरकारी	१८	४९८०	५९६०	व्यावसायिकताजा तरकारी उत्पादन आयोजना
		आलु	१०	१५००	२४४५०	व्यावसायिकताजा तरकारी उत्पादन आयोजना
		मसला		९१५	१०९८०	

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरु
३३	बारा	तरकारी	९	६६५०		अमृतगंज, कलैया, भलुहीभरवलिया, बतरा, छतवा, धर्मनगर, मटिअर्वा, बैरिनिया, उचिडिह
		आलु	५	५०	४३	देवापुर, गोलागंज, हरिहरपुर, बगही, उचिडिह
३४	पर्सा	तरकारी	१५	७१५	१४३००	बहुअरी, पिडरी प्रसौनी, बिर्ता मुडली, सेढवा, गोबिन्दपुर, शिवर्वा, फुलबारिया, सूर्याहा, श्रीसिया, भौराटार गम्हरिया, बिश्रामपुरकटगेनवा
३५	चितवन	तरकारी	१३	४५६०	५५३७५	गितानगर, गुन्जनगर, शुक्रनगर, मंगलपुर, चैनपुर, फूलवारी, भण्डारा, बिरेन्द्रनगर, जगतपुर, रत्ननगर, पिप्ले, माडी, दारेचोक, काउले, शक्तिखोर, सिद्धी
		आलु				गुन्जनगर, चैनपुर, खैरहनी, कठार, रत्ननगर, माडी
		मसला	१	२४.३	१६८	तल्लोकाउली
३६	मनाङ्ग	तरकारी		५०	५२०	धारापानी, चामे, मनाङ, पिसाङ्ग,
		आलु		६७५	८२३७	धारापानी, नाचे, चामे, पिसाङ्ग, मनाङ, हुम्डे
३७	मुस्ताङ्ग	तरकारी	८	१६६	२०९६	कुन्जो, लेते, कोवाङ, मार्फा, स्याङ, कागवेनी, जोमसोम
		आलु	८	२००	२८१४	कुन्जो, लेते, कोवाङ, मार्फा, स्याङ, कागवेनी, जोमसोम
३८	गोरखा	तरकारी	७	२६०	३६४०	तारानगर, आरुघाट, पालुङ्गटार, जौवारी, मनकामना, भच्चेक, घ्याल्चोक
		आलु				जिल्लाभरी
		मसला			२५०	बुंकोट, मनकामना, पालुङ्गटार, जौवारी, भच्चेक, गो.न.पा., माछीखोला
३९	लमजुङ्ग	तरकारी	३	५३४	६६७५	सुन्दरबजार, तार्कुघाट, चक्रतिर्थ, बाभोखेत, खुदी, सिम्पानी, भोटेओडार, सोतीपसल

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
		आलु	११	४०	४८०	भुलभुले, ताघ्रिड, बाग्लुडपानी, ईलमपोखरी, दुधपोखरी, भोर्लेटार, चक्रतिर्थ
		मसला	१३	१५०	१०३५	भुलभुले, मालिङ, ईलमपोखरी, दुधपोखरी, गिलुङ, भोजे, पसँगाउँ, घनपोखरा, खुदी
४०	तनहुँ	तरकारी	७	१४०	१९६०	बरादी, याम्पा, मारकीचोक, बारीफाँट
		आलु	४	१२०	१४४०	बरादी, याम्पा, सत्रसय, चुँदी, बुडुवा
		मसला	३	१५०	१०२०	राम्जाकोट, साभौं, माभ्रकोट
४१	कास्की	तरकारी	१४	१०२६.२	७५१५.५२	पोखरा, लखेनाथ, घाचाके, कालिका, लाहाचाके, परन्चौर, ढिकरु पाखेरी, सर्दिखोला माभ्रठाना, लुम्ले, भदारे, दान्गासिंग, कास्कीकाटे, धिताल, चापाकाटे, दउराली
		आलु	१०	१०७०.५	१४३०८	हेम्जा, भलाम, लेखनाथ, दांगसिङ, पुरन्चौर, आर्वा, अर्मला, घान्द्रुक, पोखरा
		मसला	१२	७००	३३२.५६	निर्मलपोखरी, कास्कीकोट, चापाकोट, आर्वावजय, देउराली, हंसपुर थुम्की, रुपाकोट, मिजुरेडाडा, पुरन्चौर, सर्दिखोला, थुमाकोडाडा, माभ्रठाना
४२	पर्वत	तरकारी	८	७२५	९०८६	मिलनचोक, फरसे, चुवा, पातिचौर, कटुवाचौपारि, पांङ्गराङ्ग, हुवास, लुङ्खु
		आलु	४	१५५६	२३३४०	बनौ, भोक्सिङ्ग, सालिजा, क्याङ्ग,
		मसला	६	१५२	१४३८	लेखफाँट, कुरगा, लिमिठाना, ठानामौला, भौक्सिङ्ग, लुङ्खु
४३	स्याङ्गजा	तरकारी				पु.व.न.पा., वालिङ, चापाकोट, गल्याङ्ग, सेतीदोभान, बरघा, पङ्गदिखोला, आरुखर्क, श्रीकृष्णगण्डकी, दहथुम, जगतभन्ज्याङ्ग
		आलु				गल्यांगनगरपालिका
		मसला				गल्यांगनगरपालिका

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
४४	पाल्पा	तरकारी	१०	२०६३	३२८३२	दोभान, तल्घा, मदनपोखरा, बन्दीपुर, भैरवस्थान, बौघापोखराथोक, बौघागुम्हा, खस्यौली, देवीनगर, पोखराथोक, चिदीपानी, नायर्नमतलेश, मुभुम
		आलु	६	७३०	७५२३	अर्गली, कसेनी, रा.न.पा., सोमादी, हुंगीरा न.पा., हुगी
		मसला	९	१४६५.९५	१५२१७.६५	पालुङ्ग, मैनादी, खानीगाउं, भैरवस्थान, फेक
४५	म्याग्दी	तरकारी	९	५६६	७३५८	रत्नेचौर, ज्यामरुककोट, सिंगा, बाबियाचौर, ओखरवोट, मौवाफाट, दाना, फगाम, अर्मन, शिख
		आलु	७	५६०	६७२०	पाखापानी, ज्यामरुककोट, सिंगा, भकिम्ली, पात्लेखेत
		मसला	७	७३	४६८	सिंगा, रत्नेचौर, अर्मन, कुहू, पिप्ले, घतान, वरङ्गजा
४६	बागलुङ	तरकारी	१३	९३	३४३४	बा.न.पा., हरिचौर, बुर्तिवाड, कुश्मीसेरा, हटिया, अमरभूमि, तंग्राम, भिमपोखरा, मल्म, नारायणस्थान, बिहुँ, बुङ्गादोभान, मालिका
		आलु	८	२४००	३९२००	ढोरपाटन, ग्बालीचौर, बलेवा, बा.न.पा., ताराखोला
		मसला	९	१२८	१२८६	भिमपोखरा, हरिचौर अमरभूमि, तंग्राम
४७	गुल्मी	तरकारी	३५	४७८	६६९२	रे.न.पा., अस्लेवा, पुर्कोटदह, गौडाकोट, शान्तिपुर, रुरु, ठूलोलुम्पेक, अमरपुर, बस्तु, वामी, अर्वेनी, हस्तिचौर, लिमघा, हर्चाचौर, आंघचौर, खड्गकोट, ग्वादी, घमिर, जैसिथोक, थानापति, दरवार देविस्थान, पल्लीकोट, मुसिकोट, रिमुवा, रुपाकोट, हर्मिचौर, हर्दिनेटा, हसरा, जुनिया, बम्घा, अमरवार्थोक, वलिथुम

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
		आलु	६	९०	१०८०	अग्लुङ, अर्खवाङ, ह्वाङदी, पुर्कोटदह, ठुलो लुम्पेक, भार्से,
		मसला	१०	४००	२७६०	हुंगा, गौडाकोट, खडगकोट, ग्वादी, घमिर, थानापति, पल्लीकोट, बम्घा, बलेटक्सार
४८	अर्घाखाँची	तरकारी	४	१२००	१५६००	अर्घाभगवती, छत्रमहाराज, पाणिनी, नर्सिगथान
		आलु	३	२६०	२१४५	अर्घाभगवती, पाणिनी गाउपालिका, नर्सिग स्थान
		मसला	४	९४३	७००८.७१	अर्घाभगवती, पाणिनी, नर्सिग स्थान
४९	नवलपरासी	तरकारी	४०	२००	२४०००	
		आलु	३	१००	१५००	
		मसला	२	१५	१५०	
५०	रुपन्देही	तरकारी	१५	१८०	३९६०	धकधई, पर्रोहा, गजेडी, सि.न.पा., खुदावगर, धमौली, सूर्यपुरा, हर्नेया, कम्हरिया, रायपुर, जोगडा, मभगावाँ, पअमुवा, सिक्टहन, देवदह
		आलु	२	३०	५१०	गजेडी, अमुवा, छोटकी, रामनगर, मक्रहर, टिकुलीगढ, सेमलार, रायपुर, विचौवापुर
५१	कपिलवस्तु	तरकारी	२२	३८३	५७४५	धनकौली, पचेरा, बलरामपुर
		आलु	१	१२०	२६४०	बाणगंगा
५२	डोल्पा	तरकारी	३	७०	८००	
		आलु	३	१३०	१६२५	
५३	मुगु	तरकारी	४	१६	९२	कार्कीवाडा, श्रीनगर, निगाले, हेर्निकाध
		आलु	५	६४५	६३५३.५	खमाले, पिना रोवा, लिउडी, मन्दु
		मसला	२	२५९	९६२.८	रुगाको, तिर्प
५४	हुम्ला	तरकारी	४	३७०	२४९०.३६	सिमीकोट, डाँडापाया, छिप्रा, खार्पुनाथ
		आलु	३	७८२	६४१२.४	मुचु, खनालगाउँ, डाँडाफाय, वरगाउँ

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
५५	जुम्ला	तरकारी	४	२५०	११२५	चन्दननाथ
		आलु	२	६५०	६५००	डिल्लिचौर
		मसला	३	२०	८०	चन्दननाथ, तातोपानी
५६	कालिकोट	तरकारी	७	२२५	४८९०	मान्म, बदालकोट, भर्ता, दाहा, सुकाटिया
		आलु	३	२०	३२०	भर्ता, दाहा
		मसाला	१	२	१२	
५७	रुकुम	तरकारी	७	२५०	३२५	मुसिकोट, वाँफिकोट, स्यालापाखा, छिवाड, विजेश्वरी, पूर्तिमकाँडा, खोलागाउँ, कोटजहारी, सिम्ली, गरायला, पेउघा, मुरु, रुघा, भलाक्चा, साँख, छिवाङ्ग
		आलु	७	१७४२	२०१४०	मुसिकोट, रुघा, जाड, तकसेरा, रन्मामैकोट, सिस्ने, छिवाड, मुसिकोट, विजेश्वरी, जाङ्ग, सिस्ने
		मसला	५	१००	६५०	रुघा, खारा, मूरू, पेउघा
५८	रोल्पा	तरकारी	१३	३४६	१०३८०	लिवाड, भेनाम, डुविडाँडा, मिभिड, बुढागाउँ, जिनावाड, धवाड, गैरिगाउँ, ईरिवाड, नुवागाउँ, कोटगाउँ, जंकोट
		आलु	५१	१०९८	१३१७६	सबैगा.वि.स.
		मसला	७	११५	८३७	लिवाड, गैरिगाउँ, जौलीपोखरी, करेटी, कोटगाउँ, बुढागाउँ, डुब्रिड
५९	प्युठान	तरकारी	१२	४००	५२००	बिजुबार, धर्मावती, माभ्रकोट, मरनठाना, खलंगा, दखाकविडी, वीजयनगर जुमरीकाडा, मर्काबाङ्ग, तेवाङ्ग
		आलु	९	१५५	१८६०	विजवार, बादिकोट, पकला, ओखरकोट, तुषारा, अर्खा, रजवारा, स्याउलीवाड, खवाड

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
		मसला	६	१५०	९५७	ढुगेगढी, हंसपुर, तिराम, मर्कावाड, बरौला, दाडवाड
६०	सल्यान	तरकारी	४	१५२२	१९०२५	कपुरकोट, थारमारे
		आलु	५	१०००	१०५००	वाफुखोला, शिवरथ
		मसला	५	२०००	२५००६	माल्नेटा, जिमाली
६१	जाजरकोट	तरकारी	७	४७५	५०००	खलंगा, लह, दशेरा, डाँडा गाउँ, दल्ली, पुन्मा, जगतीपुर
		आलु	९	४२०	४६००	ढिमे, खलंगा, पुन्मा, जगतीपुर, सीमा, डाँढडा गाउँ, भाप्रा, रोकायगाउँ, दशेरा
		मसला	१२	१२०	८४०	सीमा, रम्दा, भगवती, खगेनकोट, लह, डाँडागाउँ, खलंगा, रामीडाँडा, भाप्रा, पजारु, भुर, दशेरा
६२	दैलेख	तरकारी	१०	६२५	६३७५	नारायणन.पा., चौराठा, गोगनपानी, बिक्रमचौर, गुराँसे, दुल्लु, कालभैरब, राकमकर्णाली, जम्बुकांध, डुङ्गेश्वर
		आलु	४	६३५	६९८५	लहरा, सल्लेरी, छान्ना, चामुण्डा,
		मसला	५	१५०	१०५०	दुल्लु, पगनाथ, कट्टी, मेहलतोली, मालिका
६३	सुर्खेत	तरकारी	८	१८७५	२१८६४	सहारे, साटाखानी, भेरी गंगा न.पा., बिरेन्द्रनगर, दशर थपुर, बिद्यापुर, कुनाथरी
		आलु	५	५५०	७७००	बिरेन्द्रनगर, बिद्यापुर डाडाँखानी
		मसला	३	७	४.२	भेरीगंगा न.पा., मैतडा, अवलचिंग, सहारे, पाम्का, मटेला, काफलकोट
६४	दाङ्ग	तरकारी	३	१५००	२७००	घोराही, सिसहनिया, रामपुर
		आलु	३	१२००	१८००	तुलसीपुर, लमही
		मसला	१	१५०	१२००	लोहारपानी

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
६५	बाँके	तरकारी	९	२२९०	१६७७०	सितापुर, परसपुर, जइसपुर, नेपालगंज, पुरैनी, कम्दी, फत्तेपुर, राधापुर, साईगाउँ, नौवस्ता, शम्शेरगंज, पुरैना, भवानियापुर
		आलु	७	४६५	१२८२५	हिरमनिया, नौवस्ता, महादेवपुरी, कोहलपुर, भवानियापुर
		मसाल	४	३०	३६०	फत्तेपुर, बैजापुर, बिनौना
६६	बर्दिया	तरकारी	३	५१५	८६००	बांसँगढी, गुलरिया, कालिका
		आलु	३	७५०	१००८०	मैनापोखर, कालिका, राजापुर
		मसाल	२	५००	४३००	
६७	बाजुरा	तरकारी	५	३३	३४३.४	ब.न.पा., पाण्डुसेन, आटीचौर,
		आलु	४	२००	२१४०	ब.न.पा., जयबागेश्वरी, कांडा, डोगडी, आटीचौर
		मसला	२	२१	१४०.७	ब.न.पा., आटीचौर
६८	बाझांग	तरकारी	६	११५	११५०	पाराकाटने, बायलकुच, सुनकुडा, सुवेडा, कचेली
		आलु	९	२६०	२८००	मयाना, मेलविसौना, काडा
६९	दार्चुला	तरकारी	५	७५	६७५	छापरी, अपि न.पा., दत्त, शंकरपुर, गोकुलेश्वर, दैथला
		आलु	७	२७५	३३००	धौलाकोट, सुन्सेरा, काटै, खार, खण्डेश्वरी, धुसा, इयरकोट
		मसला	२	३०	२४०	भगवती, शंकरपुर
७०	अछाम	तरकारी	७	४७	८२२.५	तमुखार्द, कडूका, बिरपथ, जपू, कालिका, नवाठाना, मङ्ग लसने, गाजा, जनालिकोट
		आलु	११	२००	२४७५	तोषि, शान्तडा, सुतार, रामारोशन, मतालिकोट, वर्दादेवी, ऋषिदह, खप्तड, देविस्थान

क्र. सं.	जिल्ला	बाली	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	पकेट क्षेत्रहरू
७१	डोटी	तरकारी	८	३८०	४७५०	खन्नेखोला, भूमिराजमाड, कठाली, घण्टे श्वर, खिरसैन, घोल्तडा, पानीतोला, कलेना
		आलु	५	१०१५	१२६८७.५	डौड, तोलेनी, घण्टेश्वर, बगलेक, दुर्गामाडौ
		मसला	८	५०१	५०१०	सिमचौर, घाँघल, लानाकेदारेश्वर, बर्छैन, मन्नाकपडी, कानाचौर, केदार अखडा, निरौली
७२	बैतडी	तरकारी	७	४०	५२५	दनपा, गुरुखोला, ग्वालेक, सिद्धेश्वर, सिद्धपुर, कुवाकोट
		आलु	२	४०	५७५	देहिमाण्डौ, सिद्धेश्वर
		मसला	२	१५	११०	श्रीकोट, गांजरी
७३	डडेल्धुरा	तरकारी	५	३६०	५४००	अमरगढी, बगरको, गाखेत, असिग्राम, समैजी
		आलु	४	१५०	१५००	अमरगढी, असिग्राम, समैजी
		मसला	५	९०	२०००	रूपाल, भागेश्वर, गाखेत, असिग्राम
७४	कैलाली	तरकारी	३	६५०	९७५०	धनगढी, टीकापुर, सहजपुर
		आलु	३	१५००	२१०००	श्रीपुर, उर्मा, सहजपुर
		मसला	२	२००	१४००	नियालपुर, गदरिया
७५	कंचनपुर	तरकारी	७	६०	६२५	भिमदत्त, सडु, दर्जी, भलारी, कृष्णपुर, रेबि, पनु वास , बेलौरी
		आलु	५	१५	२२५	सुडा, पिपलाडि, दैजी, श्रीपुर
		मसला				चांदनी, दोधार, बेलौरी, पुनर्वास

७.३ तरकारी बीउ उत्पादनका लागि सम्भाव्य जिल्लाहरू

क्र.सं.	प्रदेश	जिल्ला	बीउ उत्पादन हुने तरकारीबाली
१	कोशी प्रदेश	धनकुटा, तेह्रथुम, भोजपुर	मुला, सलगम, रायो, चम्सुर,पालुङ्गो, भेडेखुर्सानी, गोलभेंडा, घ्युसिमी, स्ववास, करेला, भन्टा
		पाँचथर, ताप्लेजुङ	ब्रोकाउली, केराउ, घ्युसिमी, भागिसिमि, बोडी, मुला, सलगम, रायो, चम्सुर, पालुङ्गो, धनिया, खुर्सानी, भेडेखुर्सानी, भन्टा, स्ववास

क्र.सं.	प्रदेश	जिल्ला	बीउ उत्पादन हुने तरकारीबाली
२	मधेश प्रदेश	बारा, पर्सा	खुर्सानी, केराउ, रामतोरिया, उष्ण प्रदेशीय मुला
		धनुषा	मेथी, भन्टा, धनिया, गोलभेडा, करेला, तरभुजा, खुर्सानी, पालुङ्गो, उष्ण प्रदेशीय मुला र काउली
		सर्लाही	भन्टा, भेडेखुर्सानी, खुर्सानी, गोलभेडा, बोडी, केराउ, घिरौला, लौका, काँक्रो, करेला, तरभुजा, कुभिन्डो, फर्सी, रामतोरिया, पालुङ्गो, उष्ण प्रदेशीय काउली
३	बागमती प्रदेश	काठमाण्डौ, ललितपुर, भक्तपुर	मुला, रायो, चम्सुर, घ्युसिमी, केराउ, भांगेसिमि
		नुवाकोट	घ्युसिमी, भांगेसिमि, बोडी, केराउ, चम्सुर, स्व्वास
		धादिङ	मुला, रायो, चम्सुर, पालुङ्गो, खुर्सानी, घ्युसिमी, भांगेसिमि, बोडी
		काभ्रेपलाञ्चोक	खुर्सानी, भन्टा, रामतोरिया, गोलभेडा
		दोलखा	मुला, केराउ
४	गण्डकी प्रदेश	मुस्ताङ	बन्दा, गाजर, स्विस् चार्ड, रायो, धनिया, मुला
		कास्की, पर्वत, म्याग्दी	काउली, मुला, सलगम, रायो, चम्सुर, भेडेखुर्सानी, गोलभेडा, केराउ, प्याज, घ्युसिमी, भांगेसिमि
५	लुम्बिनी प्रदेश	बाँके	घिरौला, लौका, काँक्रो, रामतोरिया, करेला, भन्टा, खुर्सानी, उष्ण प्रदेशीय मुला
		पाल्पा	ब्रोकाउली, बोडी, केराउ, घ्युसिमी, भांगेसिमि, करेला, प्याज, मुला, चम्सुर, चम्सुर, पालुङ्गो
		रुकुम पुर्व, रोल्पा, सल्यान, दाङ	प्याज, मुला, सलगम, रायो, भेडेखुर्सानी, स्व्वास, केराउ
६	कर्णाली प्रदेश	रुकुम पश्चिम	प्याज, मुला, सलगम, काउली, रायो, भेडेखुर्सानी, स्व्वास, केराउ
		डोल्पा	काउली, गाजर
		हुम्ला	बन्दा, गाजर, मुला, रायो, सलगम, स्विस् चार्ड, धनिया,
		जुम्ला	काउली, गाजर, रायो, मुला, केराउ
		सुर्खेत	खुर्सानी, भांगेसिमि, रामतोरिया, प्याज, चम्सुर, पालुङ्गो

क्र.सं.	प्रदेश	जिल्ला	बीउ उत्पादन हुने तरकारीबाली
७	सुदूरपश्चिम प्रदेश	डडेल्धुरा	ग्याँठ गोभी, मुला, चाइनिज बन्दा, रायो, स्विस् चार्ड, घ्युसिमि, भुगेसिमि, बोडी, केराउ, चम्सुर, पालुङ्गो

७.४ तरकारी बीउ उत्पादनका पकेट क्षेत्रहरू

क्र.स.	बाली	जात	उत्पादन पकेट क्षेत्रहरू
१	मुला	मिनोअर्ली	रोल्पा, रुकुम, सल्यान, प्युठान, तेरथुम, धनकुटा, भोजपुर, संखुवासभा, सोलुखुम्बु, स्यांगजा, गुल्मी, म्याग्दी, सुर्खेत, जाजरकोट, कालिकोट, अछाम, डोटी र डडेल्धुरा
		४० दिने	पर्वत, बाग्लुंग, सुर्खेत
२	प्याज	रेड क्रियोल	रुकुम, सल्यान, रोल्पा, प्युठान, कास्की
३	सिमि	चौमासे	रुकुम, सल्यान, काभ्रे, सुर्खेत, दैलेख, तेरथुम, धनकुटा, भोजपुर, संखुवासभा, सोलुखुम्बु, गुल्मी, बाग्लुंग, अछाम, डोटी, डडेल्धुरा, बैतडी,
		त्रिशुली	नुवाकोट
४	केराउ	सिक्किमे	डडेल्धुरा, बैतडी, रुकुम, सल्यान, काभ्रे, सुर्खेत, संखुवासभा, सोलुखुम्बु
		आर्केल	डडेल्धुरा, बैतडी, रुकुम, सल्यान, काभ्रे, सुर्खेत
५	रायो साग	मार्फा चौडापात	म्याग्दी, मुस्तांग, रुकुम, डडेल्धुरा, धनकुटा, स्यांगजा, गुल्मी, प्युठान, सल्यान, रोल्पा
६	काक्रा	भक्तपुर लोकल	पर्वत, बाग्लुंग, सुर्खेत, कास्की, म्याग्दी
७	बोडी	मालेपाटन	कास्की, सुर्खेत
८	गोलभेंडा	सृजना	काठमाडौँ उपत्यका, स्यांगजा, कास्की, म्याग्दी, बाग्लुंग
		लप्सिगेडे	सर्लाही
९	काउली	काठमाडौँ लोकल	रुकुम, कास्की, जाजरकोट, डोल्पा, कालिकोट
		खुमल ज्यापू	काठमाडौँ उपत्यका

क्र.स.	बाली	जात	उत्पादन पकेट क्षेत्रहरू
१२	पालुंगो	स्थानीय	जुम्ला
१५	बन्दा	कोपन हेगन मार्केट	मुस्तांग
१६	गाजर	Nantis, न्युकोरोडा	मुस्ताङ, डोल्पा, मुगु, कालिकोट, हुम्ला

७.५ उन्नत बीउ उत्पादनका लागि आवश्यक पर्ने तरकारीको मूल/श्रोत बीउ उत्पादन गर्ने सरकारी फार्महरूको विवरण

फार्म केन्द्रहरू	तरकारी बाली	बीउ उत्पादन हुने तरकारीका जातहरू
तरकारी बाली विकास केन्द्र, खुमलटार	काउली	खुमल ज्यापू
	रायो	खुमल रातोपात
	मूला	मीनोअर्ली
	शलगम	काठमाडौँ रातो
	घ्युसिमी	चौमासे, त्रिशुली
	इयाँगेसिमी	प्रभाईडर
	बोडी	मालेपाटन
	गोलभेंडा	मनप्रेकस, सृजना
	खुर्सानी	काठमाडौँ स्थानिय, अकबरे
	शितोष्ण बागवानी केन्द्र, मार्फा	बन्दा
रायो		मार्फा चौडापात
मूला		टोकिनाशी
शलगम		पर्पल टप व्हाईट ग्लोब
गाजर		Nantis
स्विस्चाड		सुसाग
धनियौँ		मुस्तांग स्थानिय
सुन्तला जात फलफुल विकास केन्द्र, पाल्पा	मूला	प्युठाने रातो

फार्म केन्द्रहरू	तरकारी बाली	बीउ उत्पादन हुने तरकारीका जातहरू
	घ्युसिमी	चौमासे
तरकारी बीउ उत्पादन केन्द्र, रुकुम पश्चिम	काउली	काठमाडौँ लोकल
	रायो	खुमल चौडापात
	मूला	मीनोअर्ली
	शलगम	पर्पल टप व्हाईट ग्लोब
	केराउ	सिक्किम लोकल, आर्केल
	गोलभेंडा	सृजना
	प्याज	रेड क्रियोल
	काँक्रो	भक्तपुर लोकल
बागवानी विकास केन्द्र, सिन्धुली	मूला	४० दिने
	बोडी	सर्लाही तने
	भिंडी	पार्वती
	लौका	P.S.P.L
	फर्सी	सर्लाही स्थानिय
बागवानी विकास केन्द्र, पांचखाल, काभ्रे	गोलभेंडा	सृजना
	घ्युसिमी	चौमासे
	बेसार	सुगन्धा
	लसुन	स्थानिय
	भिंडी	पार्वती
कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, तरहरा	मूला	४० दिने
बागवानी विकास केन्द्र, त्रिशुली, नुवाकोट	घ्युसिमी	चौमासे, त्रिशुली
उष्ण प्रदेशीय बागवानी केन्द्र, नवलपुर, सर्लाही	मूला	चेतकी, ४० दिने
	पालुंगो	अल ग्रिन
	बोडी	सर्लाही तने, खुमल तने

फार्म केन्द्रहरू	तरकारी बाली	बीउ उत्पादन हुने तरकारीका जातहरू
	भिंडी	जुली
	भन्टा	परवानीपुर
	करेला	कोयाम्बटोर लंग
	घिरौंला	पुसा चिल्लो
	फर्सी	सर्लाही स्थानिय
तरकारी जर्मप्लाज्म सम्बर्धन तथा बीउ उत्पादन केन्द्र, डडेलधुरा	रायो	खुमल रातोपात
	मूला	मीनोअर्ली
	धनियाँ	पन्त १
	केराउ	सिक्किम लोकल
	स्क्वाश	ग्रे जुकिनी
कृषि अनुसन्धान केन्द्र, पाख्रिबास	चम्सुर	स्थानिय
	रायो	ताम्खुवा
	काउली	खुमल ज्यापू
	मूला	मीनोअर्ली
	ब्रोकोली	ग्रिन स्पाउट
	सिमी	त्रिशुली
	केराउ	सिक्किम लोकल

७.६ District wise Potential Vegetable Crops, Vegetable Seeds, Potato, Spice and Tuber Crops

S. N.	Districts	Vegetables		Potato	Spices	Kandamul
		Fresh	Seeds			
1	Jhapa	Cauliflower, Cabbage, Tomato, Peas		Ware Potato	Ginger	
2	Morang	Cauliflower, Cabbage, Okra		Seed Potato	Garlic, Chilli	
3	Sunsari	Cauliflower, Cabbage, Brinjal		Seed /Ware Potato	Ginger, Chilli	
4	Saptari	Cauliflower, Okra, Brinjal		Ware Potato		Elephant Footyam
5	Siraha	Tomato, Cauliflower, Okra, Brinjal		Ware Potato		
6	Illam	Peas, Cabbage		Seed/Ware Potato	Chilli, Ginger, Cardamom	
7	Panchthar	Peas, Cabbage			Ginger, Chilli, Cardamom	
8	Tehrathum	Cauliflower, Cabbage, Peas	Radish, Beans		Chilli, Cardamom, Ginger	
9	Dhankuta	Cauliflower, Cabbage, Tomato, Peas	Radish, Beans, Rayo (BLM)		Chilli, Cardamom, Ginger	
10	Bhojpur	Capsicum	Radish, Beans		Ginger, Chilli, Cardamom	
11	Udaypur	Cauliflower, Cabbage, Tomato			Ginger	
12	Khotang	Capsicum			Cardamom	
13	Okhaldhunga	Capsicum		Ware Potato	Ginger, Chilli	
14	Taplejung			Ware Potato	Cardamom, Chilli	

S. N.	Districts	Vegetables		Potato	Spices	Kandamul
		Fresh	Seeds			
15	Sankhuwasabha		Radish, Beans, Peas	Ware Potato		
16	Solukhumbu	Capsicum	Radish, Beans, Peas	Ware Potato	Cardamom	
17	Dhanusha	Cauliflower, Cabbage, Okra, Brinjal, Melons			Garlic, Chilli	
18	Mahottari	Cauliflower, Cabbage, Okra, Brinjal, Melons		Ware Potato	Ginger, Garlic, Chilli	
19	Sarlahi	Tomato, Cabbage, Cauliflower, Brinjal, Okra, Bottle gourd, Bitter gourd			Chilli	
20	Rautahat	Cauliflower, Cabbage, Okra, Brinjal, Tomato, Spong gourd, Bitter gourd			Chilli	
21	Bara	Cauliflower, Cabbage, Okra, Brinjal, Tomato			Garlic, Chilli	
22	Parsa	Cauliflower, Cabbage, Okra, Brinjal, Tomato, Onion, Bitter gourd			Chilli	
23	Chitwan	Cauliflower, Cabbage, Okra, Beans			Chilli	
24	Sindhuli	Cauliflower, Cabbage				
25	Ramechhap	Cauliflower, Cabbage				
26	Makawanpur	Cauliflower, Cabbage, Radish, Carrots				

S. N.	Districts	Vegetables		Potato	Spices	Kandamul
		Fresh	Seeds			
27	Kavre	Bitter gourd, Capsicum, Tomato, Cucumber, Bottle gourd		Seed /Ware Potato	Ginger, Chilli, Garlic, Cardamom	
28	Bhaktapur	Cauliflower, Cabbage, Radish, Carrots, Cucumber, Leafy Vegetables		Ware Potato	Chilli, Garlic	
29	Lalitpur	Cauliflower, Cabbage, Radish, Carrots, Cucumber, Leafy Vegetables		Ware Potato	Chilli, Garlic	
30	Kathmandu	Cauliflower, Cabbage, Radish, Carrots, Cucumber, Leafy Vegetables		Seed /Ware Potato	Chilli, Garlic	
31	Nuwakot	Radish, Cauliflower, Beans			Cardamom, Chilli	
32	Rasuwa	Beans		Ware Potato	Ginger	
33	Dhading	Radish, Cauliflower, Beans, Cucumber, Tomato, S. Pepper		Potato	Ginger	
34	Dolkha	Cauliflower, Cabbage		Ware Potato	Chilli, Garlic, Cardamom	
35	Sindhupalchok	Tomato, Cauliflower	Squash	Seed /Ware Potato	Chilli, Garlic, Ginger	
36	Nawalparasi	Tomato, Bitter Gourd, Cucumber, Cauliflower, Cabbage		Ware Potato	Ginger, Chilli	
37	Rupandehi	Tomato, Bitter Gourd, Cucumber, Cauliflower, Cabbage		Seed /Ware Potato	Chilli	

S. N.	Districts	Vegetables		Potato	Spices	Kandamul
		Fresh	Seeds			
38	Kapilwastu	Tomato, Bitter Gourd, Cucumber, Cauliflower, Cabbage		Ware Potato	Chilli	
39	Gorkha	Cauliflower, Beans, Peas		Seed /Ware Potato	Chilli, Cardamom	
40	Lamjung				Ginger, Cardamom	
41	Tanahu	Cauliflower, Beans, Peas, Cucumber, Tomato			Chilli, Ginger	
42	Syangja	Cauliflower, Tomato, Onion		Seed/ Ware Potato	Chilli, Ginger	
43	Parbat	Cauliflower, Tomato, Onion, Cucumber	Rayo (BLM), Radish, Beans, Tomato, Squash, Cucumber		Ginger , Garlic	
44	Kaski	Cauliflower, Tomato, Onion, Cucumber	Rayo (BLM), Radish, Beans, Tomato, Squash, Cucumber		Ginger, Garlic	
45	Palpa	Cauliflower, Cabbage, Tomato			Ginger	
46	Arghakhanchi	Cauliflower, Beans			Ginger	
47	Gulmi	Cauliflower, Beans			Ginger	
48	Myagdi		Rayo (BLM), Radish, Beans, Tomato, Squash, Cucumber			
49	Baglung	Cauliflower, Beans, Peas, Cucumber, Tomato	BLM, Radish, Beans, Tomato, Squash, Cucumber	Ware Potato		

S. N.	Districts	Vegetables		Potato	Spices	Kandamul
		Fresh	Seeds			
50	Manang					
51	Mustang		Carrot, Cabbage			
52	Dang	Cauliflower, Cabbage, Tomato	Okra		Chilli	
53	Banke	Pointed gourd, Okra, Brinjal		Ware Potato	Garlic, Chilli	
54	Bardia	Pointed gourd, Okra, Brinjal		Ware Potato	Chilli	
55	Pyuthan		BLM, Radish, Okra, Onion	Ware Potato	Ginger	
56	Salyan		BLM, Radish, Okra, Onion	Seed Potato	Ginger	
57	Rolpa		BLM, Radish, Okra, Onion	Ware Potato		
58	Rukum		BLM, Radish, Okra, Onion			
59	Surkhet	Cauliflower, Cabbage, Tomato	Radish, Beans	Seed /Ware Potato		
60	Jajarkot		Onion, Cauliflower, Radish			
61	Dailekh	Cauliflower, Cabbage, Radish		Ware Potato	Chilli	
62	Dolpa		Carrot, Cauliflower			
63	Mugu		Carrot			
64	Kalikot		Carrot, Cauliflower, Carrot, Radish,			

S. N.	Districts	Vegetables		Potato	Spices	Kandamul
		Fresh	Seeds			
65	Jumla		Swiss Chard, Spinach			
66	Humla		Carrot, Radish	Ware Potato		
67	Kailai		Pointedgourd, Okra, Brinjal	Ware Potato	Chilli	
68	Kanchanpur	Pointed gourd, Okra, Brinjal, Cauliflower, Cabbage, Cucumber			Chilli	
69	Achham		Radish, Beans	Ware Potato		
70	Doti		Radish, Beans	Ware Potato		
71	Dadeldhura	Cauliflower, Beans, Cabbage, Peas	Radish, Beans	Ware Potato	Chilli	
72	Baitadi			Ware Potato		
73	Bajura			Ware Potato		
74	Bajhang	Choto (Dwarf Radish)		Ware Potato	Chilli	
75	Darchula			Ware Potato		

७.७ Major Districts of Nepal in Potato by Area and Production in Fiscal Year 2080/81

S.N.	By Area		S.N.	By Production	
	Districts	Area (Ha)		Districts	Production (Mt.)
1	JHAPA	15,780	1	JHAPA	258,564
2	KAVRE	10,100	2	KAVRE	209,070
3	ILLAM	7,215	3	ILLAM	135,497
4	BARA	7,440	4	BARA	118,296
5	MORANG	6,060	5	MORANG	90,900
6	MAKWANPUR	2,872	6	MAKWANPUR	58,014
7	SOLUKHUMBU	5,695	7	SOLUKHUMBU	92,600
8	KAILALI	4,865	8	KAILALI	92,824
9	BARDIYA	4,305	9	BARDIYA	71,076
10	NUWAKOT	44,90	10	NUWAKOT	81,572

७.८ Districts of Nepal in Vegetable by Area and Production in Fiscal Year 2080/81

1. Koshi Province

By Area			By Production		
S.N.	Districts	Area (Ha)	S.N.	Districts	Production (Mt.)
1	Taplejung	1106	1	Taplejung	13494
2	Sankhuwasabha	1818	2	Sankhuwasabha	19377
3	Solukhumbu	640	3	Solukhumbu	8352
4	Panchthar	4611	4	Panchthar	54179
5	Ilam	3709	5	Ilam	57522
6	Terhathum	1679	6	Terhathum	28788
7	Dhankuta	5997	7	Dhankuta	137452
8	Bhojpur	2065	8	Bhojpur	27363
9	Khotang	1255	9	Khotang	13894
10	Okhaldhunga	1789	10	Okhaldhunga	21202
11	Udayapur	1495	11	Udayapur	19486
12	Jhapa	10740	12	Jhapa	198162
13	Morang	10149	13	Morang	143019
14	Sunsari	8153	14	Sunsari	108104
Total		52205	Total		850354

2. Madhesh Province

By Area			By Production		
SN	Districts	Area (Ha)	SN	Districts	Production (Mt.)
1	Saptari	16011	1	Saptari	240824
2	Siraha	9927	2	Siraha	103642
3	Dhanusha	7757	3	Dhanusha	102782
4	Mohattari	15486	4	Mohattari	198894
5	Sarlahi	23097	5	Sarlahi	319344
6	Rautahat	10716	6	Rautahat	144233
7	Parsa	6142	7	Parsa	84546
8	Bara	11772	8	Bara	208071
Sub total		95290	Sub total		1409895

3. Bagmati Province

By Area			By Production		
SN	Districts	Area (Ha)	SN	Districts	Production (Mt.)
1	Dolakha	1772	1	Dolakha	22834
2	Sindhupalchok	4130	2	Sindhupalchok	49847
3	Rasuwa	761	3	Rasuwa	7974
4	Ramechhap	1146	4	Ramechhap	13837
5	Sindhuli	1979	5	Sindhuli	29152
6	Kavrepalanchowk	11324	6	Kavrepalanchowk	196024
7	Bhaktapur	2664	7	Bhaktapur	88931
8	Lalitpur	3214	8	Lalitpur	68386
9	Kathmandu	3203	9	Kathmandu	90755
10	Nuwakot	3692	10	Nuwakot	53660
11	Dhading	7180	11	Dhading	93161
12	Makawanpur	4560	12	Makawanpur	72613
13	Chitwan	7396	13	Chitwan	100628
Sub Total		53021	Sub Total		887801

4. Gandaki Province

By Area			By Production		
SN	Districts	Area (Ha)	SN	Districts	Production (Mt.)
1	Manang	145	1	Manang	1407

By Area			By Production		
SN	Districts	Area (Ha)	SN	Districts	Production (Mt.)
2	Mustang	55	2	Mustang	769
3	Gorkha	1853	3	Gorkha	19966
4	Lumjung	2125	4	Lumjung	21053
5	Tanahun	4206	5	Tanahun	45538
6	Kaski	5290	6	Kaski	68074
7	Parbat	938	7	Parbat	12229
8	Syanja	2993	8	Syanja	33454
9	Myagdi	1245	9	Myagdi	15176
10	Baglung	2996	10	Baglung	37972
11	Nawalparasi East	1724	11	Nawalparasi East	22946
Sub Total		23568	Sub Total		278583

5. Lumbini Province

By Area			By Production		
SN	Districts	Area (Ha)	SN	Districts	Production (Mt.)
1	Arghakhanchi	1529	1	Arghakhanchi	18257
2	Dang	7603	2	Dang	98251
3	Banke	6082	3	Banke	71445
4	Nawalparasi West	2635	4	Nawalparasi West	32174
5	Palpa	2801	5	Palpa	39636
6	Pyuthan	1358	6	Pyuthan	17250
7	Rolpa	2186	7	Rolpa	26878
8	Rupandehi	6655	8	Rupandehi	96550
9	Bardiya	6153	9	Bardiya	73468
10	Rukum East	621	10	Rukum East	7378
11	Gulmi	1687	11	Gulmi	19757
12	Kapilbastu	3475	12	Kapilbastu	45821
Sub Total		42783	Sub Total		546866

6. Karnali Province

By Area			By Production		
SN	Districts	Area (Ha)	SN	Districts	Production (Mt.)
1	Jumla	608	1	Jumla	3943

By Area			By Production		
SN	Districts	Area (Ha)	SN	Districts	Production (Mt.)
2	Kalikot	401	2	Kalikot	4481
3	Salyan	3304	3	Salyan	34493
4	Rukum	1153	4	Rukum	15121
5	Dailekh	2825	5	Dailekh	33022
6	Surkhet	2462	6	Surkhet	35064
7	Dolpha	524	7	Dolpha	4879
8	Mugu	356	8	Mugu	1989
9	Humla	381	9	Humla	2924
10	Jajarkot	1076	10	Jajarkot	10145
Sub Total		13090	Sub Total		146061

7. Sudurpaschim Province

By Area			By Production		
SN	Districts	Area (Ha)	SN	Districts	Production (Mt.)
1	Bajura	682	1	Bajura	9598
2	Bajhang	1034	2	Bajhang	12142
3	Darchula	1037	3	Darchula	12316
4	Achham	951	4	Achham	11478
5	Doti	2052	5	Doti	27849
6	Baitadi	1147	6	Baitadi	14755
7	Dadeldhura	16028	7	Dadeldhura	23667
8	Kailali	9170	8	Kailali	133996
9	Kanchanpur	5429	9	Kanchanpur	82284
Sub Total		23310	Sub Total		328085

७.९ Major Fresh Vegetables in Nepal by Area and Production in Fiscal Year 2080/81

By Area			By Production		
S.N.	Commodities	Area (Ha)	S.N.	Commodities	Production (Mt.)
1	Cauliflower	46497	1	Cauliflower	696000
2	Cabbage	37352	2	Cabbage	604323

By Area			By Production		
S.N.	Commodities	Area (Ha)	S.N.	Commodities	Production (Mt.)
3	Tomato	26791	3	Tomato	552607
4	Onion	18168	4	Onion	251312
5	Radish	19114	5	Radish	296337
6	Broad Mustard Leaf	13131	6	Broad Mustard Leaf	15355
7	Cucumber	9643	7	Cucumber	150213
8	Okra	8869	8	Okra	105352
9	Bitter Gourd	9561	9	Bitter Gourd	139228
10	Brinjal	9551	10	Brinjal	137200
11	Bottle Gourd	7929	11	Bottle gourd	130997

७.१० Major Spice Crops (Large Cardamom, Ginger, Garlic, Turmeric, Dry Chilli) in Nepal by Area and Production in Fiscal Year 2080/81

By Area			By Production		
S.N.	Districts	Area (Ha)	S.N.	Districts	Production (Mt.)
1	Ilam	4482	1	Ilam	39249
2	Taplejung	4591	2	Taplejung	83338
3	Panchthar	4309	3	Panchthar	13602
4	Saptari	1995	4	Saptari	17884
5	Morang	1922	5	Morang	15556
6	Kailali	2880	6	Kailali	28402
7	Sankhuwasabha	2606	7	Sankhuwasabha	3376
8	Salyan	1939	8	Salyan	25630
9	Sindhuli	994	9	Sindhuli	11209
10	Palpa	1592	10	Palpa	18465
11	Bhojpur	956	11	Bhojpur	3326
12	Doti	1061	12	Doti	14146
13	Kaski	1160	13	Kaski	10758
14	Dang	1061	14	Dang	9010
15	Khotang	1382	15	Khotang	3235
16	Sunsari	1383	16	Sunsari	9069

By Area			By Production		
S.N.	Districts	Area (Ha)	S.N.	Districts	Production (Mt.)
17	Udayapur	1250	17	Udayapur	16849
18	Sindhupalchok	1251	18	Sindhupalchok	11297
19	Kavre	1334	19	Kavre	9259
20	Tanuhu	1057	20	Tanuhu	9220
21	Rolpa	1416	21	Rolpa	13362
22	Surkhet	969	22	Surkhet	11290

७.११ नेपालमा हालसम्म सूचित भएका तरकारीबालीका जातहरूको विवरण

(क) आलु

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	कुफ्री ज्योति	२०४९ (१९९२)	११०	२३	पहाडमा वर्षे बालीको लागि माघ, फाल्गुण र चैत्र, हिउँदेबालीको लागि असोज र कार्तिकमा तथा कम वर्षा हुने पश्चिमका उच्च पहाडका लागि असार र साउन ।
२	कुफ्री सिन्दुरी	२०४९ (१९९२)	११०- १२०	२३	तराईमा हिउँदे बालीको रूपमा, असोजदेखि मंसिरसम्म र तल्लोपहाडी भेगमा कार्तिकदेखि पुससम्म ।
३	डेजिरे	२०४९ (१९९२)	९०- १२०	१८	तराईमा हिउँदेबालीको रूपमा असोज र कार्तिक, मध्यपहाड र तल्लो पहाडमा भाद्र र असोज तथा मध्य पहाडदेखि उच्च पहाडमा वर्षेबालीको रूपमा माघ र फागुन ।
४	जनकदेव	२०५६ (१९९९)	११०	३९।४	मध्य तथा उच्च पहाडी क्षेत्रमा गृष्म ऋतु, उपत्यका तथा तराई क्षेत्रमा शरद ऋतु र कम पानी पर्ने उच्च पहाडी क्षेत्रमा वर्षा ऋतु ।
५	खुमल सेतो १	२०५)०	११०	३८।७	मध्य तथा उच्च पहाडी क्षेत्रमा गृष्म ऋतु, कम पानी पर्ने उच्च पहाडी क्षेत्रमा र मध्य पहाडी क्षेत्रमा शरद ऋतु ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाकने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
६	खुमल रातो २	२०५६ (१९९९)	९५	३६।२	तराई, भित्रीमधेश तथा खोंचहरुमा शरद ऋतु ।
७	खुमल लक्ष्मी	२०६५ (२००८)	१२०- १४०	२४-२८	मध्य तथा उच्च पहाडी भेग- बर्षे बाली सुख्खा उच्च पहाडी भेग-मनसुन वाली तराई तथा भित्री मधेश- शरद तथा हिउँदे वाली
८	आई.पी.वाई. ८	२०६५ (२००८)	११०- १२०	२५-२७	तराई तथा भित्री मधेश ।
९	खुमल उज्वल	२०७१ (२०१४)	१००- १२०	२५	मध्य पहाड देखि उच्च पहाडी क्षेत्र ।
१०	खुमल उपहार	२०७१ (२०१४)	१००- १२०	२४	तराई र मध्य पहाडको १२०० मि. उचाइ सम्म
११	टि.पि.एस.-१ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७१ (२०१४)	११० -१२०	३५-४०	तराई र मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र ।
१२	टि.पि.एस.-२ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७१ (२०१४)	११० -१२०	३०-३५	तराई र मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र ।
१३	खुमल विकास	२०७५ (२०१८)	१००- ११०	२५।७५	मध्य पहाड देखि उच्च पहाडी क्षेत्र (१२०० देखि ३००० मि. सम्म) ।
१४	कार्डिनल (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	८०- ११०	१८-३०	तराईदेखि पहाड सम्म (करिव १०० देखि ४००० मि. सम्म) ।
१५	रोजिटा (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१२०- १४०	१०-१४	मध्य र पूर्व उच्च पहाडी क्षेत्र (१६०० देखि ३५०० मि. सम्म)।
१६	एम.एस. ४२.३ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१००- १२०	१०-२४	तराईदेखि पहाडी उपत्यका तथा खोंच (१०० देखि १६०० मि. सम्म) ।
१७	खुमल रातो-४	२०८० (२०२४)	११०	२७.८४	समुन्द्र सतहबाट ८०० मिटर देखि २५०० मिटर सम्मका मध्य पहाडि तथा उच्च पहाडि क्षेत्रहरु
१८	खुमल सेतो-३	२०८० (२०२४)	११५	२९.९१	समुन्द्र सतहबाट ८०० मिटर देखि २५०० मिटर सम्मका मध्य पहाडि तथा उच्च पहाडि क्षेत्रहरु

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१९	अल्भर स्टोन रुसेट	२०८१ (२०२४)	९०-१२०	२६.३७	तराई देखि १३५० मिटर उचाई सम्मका बागमती, गण्डकी र लुम्बनी प्रदेशको मध्य पहाडी क्षेत्र
२०	इनोभेटर	२०८१ (२०२४)	<९०	२०.०२	तराई देखि १३५० मिटर उचाई सम्मका बागमती, गण्डकी र लुम्बनी प्रदेशको मध्य पहाडी क्षेत्र
२१	सागिटा	२०८१ (२०२४)	<९०	२९.९४	तराई देखि १३५० मिटर उचाई सम्मका बागमती, गण्डकी र लुम्बनी प्रदेशको मध्य पहाडी क्षेत्र

(ख) काउली

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	काठमाडौं स्थानीय	२०४६ (१९९०)	११०-१२०	२५।०	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
२	डोल्पा स्नोवल	२०५१ (१९९४)	११०-१२०	१५	तराई, मध्य पहाड र उच्च पहाड ।
३	सर्लाही दिपाली	२०५१ (१९९४)	५५-६०	८।०	तराई र मध्य पहाड ।
४	एन.एस.६० एन.,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५५-६०	२६-३०	तराई र पहाड ।
५	एन.एस.१०६,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-७५	२८-३४	तराई,पहाड र उच्च पहाड ।
६	एन.एस.९०,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०-९५	४०-६०	तराई,पहाड र उच्च पहाड ।
७	अन्ना ९०,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०	४५-५६	तराई,पहाड र उच्च पहाड ।
८	अन्ना कप,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६०	३०	तराई,पहाड र उच्च पहाड ।
९	डमी,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०	४०-४४	तराई,पहाड र उच्च पहाड ।
१०	स्नो क्राउन,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०	२२-२५	तराई र पहाड ।
११	स्नो मिस्टीक,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८०	३५-४०	तराई र पहाड ।
१२	स्नो ग्रेस,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७३	३५-४०	तराई र पहाड ।
१३	नेपा ६०,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५५	२६-२८	तराई र पहाड ।
१४	हवाईट कप,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५०-५५	१५-१६	तराई र पहाड ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
१५	हवाईट डायमण्ड, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८०-८५	३६	तराई र पहाड ।
१६	स्नो मून, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९०-१००	४०-४४	तराई र मध्य पहाड ।
१७	सिल्भरकप ६०, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५०-६०	२४-३०	मध्य पहाड र तराई ।
१८	रेमी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५०-६०	२४-३०	मध्य पहाड र तराई ।
१९	हवाईट टप, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९०	४२	मध्य पहाड र तराई ।
२०	सुपर हवाईट टप, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९५	५६	मध्य पहाड र तराई ।
२१	देवि २, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	११५	४८	मध्य पहाड र तराई ।
२२	एन २२, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	१३०	६०	मध्य पहाड र तराई ।
२३	निम्पु, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	८०	२८	मध्य पहाड र तराई ।
२४	हवाईट मुन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	१२५	४८	मध्य पहाड र तराई ।
२५	स्नो वेभ, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	६०-६५	५०-५५	तराई र मध्य पहाड ।
२६	जुली, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	५०-५५	३५-४०	तराई र मध्य पहाड ।
२७	फुजिएमा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	७०-८५	३५	तराई र मध्यपहाड ।
२८	खुमल ज्यापू	२०७२ (२०१५)	६५-८०	२९।७	मध्य पहाडी क्षेत्र ।
२९	बर्खा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	६०-६५	३४-३९	मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र ।
३०	गिरिजा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	८५-९०	४४	मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र ।
३१	विस्टलर, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	७७-८०	३६	तराईको सिंचित क्षेत्र ।

(ग) मूला

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	मिनोअर्ली	२०४६ (1990)	40-45	26	तराई, पहाड र उच्च पहाडको सिंचित भूमि ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
2	ह्वाइट नेक	२०५१ (1994)	60-65	35	मध्य पहाड ।
3	प्युठाने रातो	२०५१ (1994)	70-80	43	मध्य पहाड ।
\$	चालीस दिने	२०५१ (1994)	35-45	28	तराई र मध्य पहाड ।
5	टोकिनासी (पञ्जीकरण मात्र)	२०५१ (1994)	52-60	31	११०० मिटरदेखि १७०० मि. सम्मको मध्य पहाड ।
6	धनकुटे(पञ्जीकरण मात्र)	२०५१ (1994)	55-60	42	११०० देखि १७०० मि. सम्मको मध्य पहाड ।
7	अल सिजन ह्वाइट, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	70	20-30	तराई,पहाड र उच्च पहाड ।
8	वाइ.आर.ह्वाइट स्प्रिङ्ग,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	60-65	40-80	तराई र पहाड ।
9	मिनोअर्ली लड ह्वाइट,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	55-60	40-60	तराई र पहाड ।
10	ग्रीन बो,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	65	40-60	तराई र पहाड ।
11	ट्रूपिकल क्रस,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	40-45	40-60	तराई र पहाड ।
12	लड ह्वाइट, मिनोड F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (2010)	60	40-60	मध्य पहाड ।
13	बि. एन.४२९,F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (2010)	60	40-45	मध्य पहाड ।
1\$	रकि-४५, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	45-50 140	44-50 0.8-0.9 बीउ	तराई र मध्य पहाड ।

(घ) सलगम

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	पर्पल टप	२०४६ (1990)	60-70	23	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
2	फ्युनोसो, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (2010)	50-60	10-18	तराईर मध्य पहाड ।
3	काठमाण्डौ रातो	२०७३	65	30.60	समुन्द्र सतहबाट १००० देखि १५०० मि. सम्मको मध्यपहाड

(ड) रायो साग

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	खुमल चौडापात	२०४६ (1990)	50-60	35.0	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
2	मार्फा चौडापात	२०५१ (1994)	55-65	28.0	मध्य पहाड र उच्च पहाड ।
3	खुमल रातोपात	२०५१ (1994)	60-70	28.0	मध्य पहाड र उच्च पहाड ।
\$	ताङ्गखुवा रायो	२०५१ (1994)	30-36	31.0	११०० देखि १७०० मि. सम्मको मध्य पहाड ।
5	माईक जायन्ट, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	35-40	1	तराई र पहाड ।
6	रेड जायन्ट, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	35-40	1	तराई र पहाड ।
7	गुजमुज्जे रायो (पञ्जीकरण मात्र)	२०७१ (2014)	240-270	2. Seed 30 Fresh	समुन्द्र सतहबाट १५०० देखि १८०० मि. सम्मको पहाडी क्षेत्र ।
8	डुडे रायो (पञ्जीकरण मात्र)	२०७१ (2014)	240	2. Seed 35 Fresh	समुन्द्र सतहबाट १५०० देखि १८०० मि. सम्मको पहाडी क्षेत्र ।
9	मनकामना रायो (स्थानीय) (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (2021)	मौसमी पहिलो उत्पादन २८ दिन	36	८०० देखि १६०० मि. उचाईसम्मका पहाडी क्षेत्र ।
11	बेलाचापी चौडापात (पञ्जीकरण मात्र)	२०८० (2024)	१२८	२०-३०	मधेश प्रदेश

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
11	जिम्पाखा रायो (पञ्जीकरण मात्र)	२०८१ (2024)	१४०-१५०		समुन्द्र सतहबाट १००० देखि २०० मि. सम्मको ओखलढुङ्गा र समान हावापानी भएको क्षेत्र ।
12	कालो भाजी (पञ्जीकरण मात्र)	२०८१ (2024)			समुन्द्र सतहबाट १४०० देखि २९०० मि. सम्मको कर्णाली प्रदेशका समान हावापानी भएको क्षेत्र ।

(च) प्याज

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	रेड क्रियोल	२०४६ (1990)	60	15	तराई, पहाड र उच्च पहाड तीनै भौगोलिक क्षेत्रमा क्रमशः कार्तिक देखि मंसिर, भाद्रदेखि कार्तिक र फागुनदेखि चैत्रसम्म लगाउने ।
2	सुपरेक्स, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	130-150	35-38	तराई र पहाड ।
3	टि.आई.१७२, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	130-150	32-35	तराई र पहाड ।
\$	भेनस, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	300	45	तराई र पहाड ।
5	नासिक-५३ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६८	130-165	16.6-20.0	तराई र मध्यपहाड ।
6	बैतडी स्थानीय प्याज (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (2020)	170-230	40-50	सुदूरपश्चिम प्रदेशको १००० देखि २००० मि. उचाईसम्मका क्षेत्रहरू ।
7	खुमल प्याज-२ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७९ (2022)	120-150	३५-४०	समुन्द्र सतहबाट १४०० तराई र मध्यपहाड मि. सम्मको पहाडी क्षेत्र ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
8	खुमल प्याज-१ (पञ्जीकरण मात्र)	२०८० (२०२४)	१२०-१५०	४०-५०	समुन्द सतहबाट १४०० मि. सम्मको तराई र मध्यपहाड पहाडी क्षेत्र ।

(छ) गोलभेंडा

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	पुसारुबी	२०४६ (१९९०)	६०	१५.०	तराई र पहाड ।
2	रोमा	२०५१ (१९९४)	६५-७०	१२-१५	तराई र मध्य पहाड ।
3	मनप्रेकस	२०५१ (१९९४)	८०-९०	२०-४०	मध्य र उच्च पहाड ।
\$	एन.सी.एल. १	२०५१ (१९९४)	६५-७०	२०-३०	तराई र मध्य पहाड ।
5	सृजना, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-८०	१०५-११०	मध्य पहाड-८०० देखि १६०० मि., तराई-१५० मि. माथि ।
6	गौरव ५५५, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२००९)	१००-१०५	१०६	तराई तथा मध्य पहाड ।
7	अमिता, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९५-१००	९६.२	तराई तथा मध्य पहाड ।
8	स्वरक्षा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८०	८०-९०	तराई र पहाड ।
9	एन.एस.५३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८०-८५	९०-१००	तराई र पहाड ।
10	सेन्स, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०७	११५	तराई र पहाड ।
11	सेरेस, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११२	१०५	तराई र पहाड ।
12	एस्ट्रा ७१७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०३	१३१	तराई र पहाड ।
13	नोभा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०७	१५२	तराई र पहाड ।
1\$	मारिना, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०५	११३	तराई र पहाड ।
15	भि.एल.४४३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१०४	१४०	तराई र पहाड ।
16	माकिस, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	६०-७०	३०	तराई तथा मध्य पहाड ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
17	दलिला, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (2010)	60-70	30	तराई, मध्य तथा उच्च पहाड ।
18	सुर्य-१११, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	100-105	60.5	तराई र मध्य पहाड ।
19	मिन्टा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	60-65	100-120	तराई र मध्य पहाड ।
20	अभिलाष, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (2019)		79	तराईको सिंचित क्षेत्र ।
21	रेड कभर, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (2019)	70-80	75-85	तराईको सिंचित क्षेत्र ।
22	रेड ग्लोरी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (2019)	70-80	70-80	तराईको सिंचित क्षेत्र ।
23	खुमल गोलभेंडा हाईब्रिड- F ₁ (एच.ए.आर. १४ X एच.डि.आर. ७)	२०७७ (2021)	66	74.5	तराई र मध्य पहाड ।
2\$	खुमलगोलभेंडा हाईब्रिड- F ₁ (एच.ए.आर. २० X एच.डि.आर. २)	२०७७ (2021)	65	62.4	तराई र मध्य पहाड ।

(ज) गाजर

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन / हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	नानटिस फोर्टे	२०४६ (1990)	90-100	12.0	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
2	न्यु कुरोदा, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	100	50-60	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
3	नेपा ड्रिम, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	120	25	तराई र पहाड ।
\$	सिग्मा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	120	25	तराई र पहाड ।

(झ) बन्दा

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन / हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	कोपनहेगन मार्केट	२०५१ (1994)	70-90	35	तराई र मध्य पहाड ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन / हे)	सिफारिस क्षेत्र
2	नेपाग्रिन ७७७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	८५-९०	७५	तराई तथा मध्य पहाड ।
3	बिगसन १७१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९५-१००	८०	उच्च पहाड ।
\$	नेपा राउण्ड, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०	७५	तराई ।
5	सुपर ग्रिन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०-१००	४०-५०	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
6	रेयर बल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९०	३६-४०	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
7	ग्रिन कोरोनेट, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८०	३५-३८	तराई र पहाड ।
8	नेपा स्टार, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८०	२२-२५	तराई र पहाड ।
9	टि. ६२१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५५-६०	१८-२०	तराई र पहाड ।
10	रुबि किड, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५	२२-२५	तराई र पहाड ।
11	समर क्रस, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५३-५८	४५-६०	तराई र पहाड ।
12	ग्रिन हिरो, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५३-५८	४५-६०	तराई र पहाड ।
13	नेपा म्याजिक, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६०-६५	४५-६०	तराई र पहाड ।
1\$	ऋषि, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	६०-६५	४५-६०	तराई र पहाड ।
15	ग्रीन क्लाउन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	७५-८०	२०-२५	मध्य पहाड ।
16	ग्रीन टप, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	११०	४८	मध्य पहाड र तराई ।
17	एन.एस.आर., F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	१००	४२	मध्य पहाड र तराई ।
18	के. एफ. ६५, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	९५	३९.२	मध्य पहाड र तराई ।
19	एन.७६६, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	१००	४८	मध्य पहाड र तराई ।
20	ग्रीन हट, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	७५-८०	५०-६०	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
21	वाई.आर.होनाम, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	७५-८०	५०-६०	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
22	एशिया एक्सप्रेस, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	५५	४०-५०	तराई र मध्य पहाड ।
23	वन्डर बल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	९२-९६	७१.७	मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र ।
2\$	ग्रीन च्यालेन्जर मन्सान्टो, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	९२-९६	५६.४१	मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र ।
25	मिलेनियम १११, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	८७	६५-७०	तराईको सिंचित क्षेत्र ।

(ज) तनेबोडी

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	खुमल तने	२०५१ (1994)	60-70	4.5	तराई र मध्य पहाड ।
2	सर्लाही तने	२०५१ (1994)	50-60	7.0	तराई र मध्य पहाड ।
3	चन्द्रा ०४१, OP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	48	33	तराई र मध्य पहाड ।
4	कर्मा स्टीकलेस, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	45	15	तराई र मध्य पहाड ।
5	एन.ओ.-३२४, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	60-65	4.6	तराई, मध्य पहाड र उच्च पहाड ।
6	सीला-४६४, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	35-40	5	तराई र मध्य पहाड ।
7	ग्रेटवाल-०२, OP(पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (2019)		14.2-24.6	पहाडी सिंचित र अर्धसिंचित क्षेत्र र काठमाडौं उपत्यका आसपास ।
8	ग्रेटवाल-०३२, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (2019)		16.6-31.4	पहाडी सिंचित र अर्धसिंचित क्षेत्र र काठमाडौं उपत्यका आसपास ।

(ट) घिउ सिमी

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	त्रिशुली सिमी	२०५१ (1994)	70-75	1\$.0	मध्य र उच्च पहाड ।
2	भांगे सिमी	२०५१ (1994)	50-55	9.0	तराई र मध्य पहाड ।
3	मन्दिर, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	46	12	तराई र मध्यपहाड ।
4	खैरो घिउ सिमी (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (2021)	कोसा: ८५ देखि ९० दाना : ११० देखि ११५	कोसा: १६.५२ दाना: ३.१३	दोलखा जिल्ला लगायत आसपासका क्षेत्रहरु

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
5	चौमासे सिमी (पञ्जीकरण मात्र)	२०७८ (2022)	५५-६०	१८-२०	समुद्र सतह बाट ३०० मि.देखि २२०० मि.सम्मको उचाई भएका तराई, मध्य पहाड तथा उच्च पहाडका क्षेत्रहरु

(ठ) केराउ

क्र.सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	सर्लाही आर्केल	२०५१ (1994)	60-65	5-7	तराई, मध्य र उच्च पहाड ।
2	न्यू लाईन	२०५१ (1994)	85-90	6-8	तराई र मध्य पहाड ।
3	सिक्किमे	२०५१ (1994)		25-30	तराई, मध्य र उच्च पहाड ।

(ड) भेंडे खुर्सानी

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	क्यालिफोर्निया	२०५१ (1994)	80-90	16-20	तराई, मध्य र उच्च पहाड ।
2	सागर, OP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	65-75	36	तराई र मध्य पहाड ।
3	एन.एस.६३२, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	65	44-50	तराई र पहाड ।

(ढ) खुर्सानी

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	ज्वाला	२०५१ (1994)	60-70	25-30	तराई, मध्य र उच्च पहाड ।
2	कर्मा७४७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	70	40	तराई र मध्य पहाड ।
3	कर्मा७७७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	65	60	तराई र पहाड ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
4	नेपा हट, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	१२०	४०	तराई र मध्य पहाड ।
5	अन्ना ३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-७५	४०-४४	तराई र पहाड ।
6	एन.एस.१७०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८५	८०-९०	तराई र मध्य पहाडका नदी किनारहरु ।
7	एन.एस.११०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-८०	७०-७४	तराई र मध्य पहाडका नदी किनारहरु ।
8	गोली, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७०-८०	७०-७६	तराई र मध्य पहाडका नदी किनारहरु ।
9	आकास, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	७५-८५	५०-५६	तराई र मध्य पहाडका नदी किनारहरु ।
10	बिग मामा ३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	९५	५०	तराई र पहाड ।
11	ओमेगा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११५	५०	तराई र पहाड ।
12	सुपर तारा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११८	४०	तराई र पहाड ।
13	मार्शल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	११५	३५	तराई र पहाड ।
14	प्रिमियम, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	८०-८५	२५-३०	तराई र मध्य पहाड ।
15	फाएर क्याम्प, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१४४	१२-१४	तराईको सिंचित क्षेत्र ।
16	हट सट, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	१४४	१३-१५	तराईको सिंचित क्षेत्र ।
17	टिस्टुड अकबरे खुर्सानी (पञ्जीकरण मात्र)	२०८१ (२०२४)	२१२	६.९	समुद्र सतह बाट १२०० मि.देखि २३०० मि. उचाई सम्मका पहाडी क्षेत्रहरु

(ग) भण्टा

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	नुकी	२०५१ (१९९४)	६०-६५	२५-३०	तराई र मध्य पहाड ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
2	एन.एस.७९७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	५५-६०	३०-४०	तराई र मध्य पहाडका नदी किनारहरु ।
3	रुनाको, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	६०-७०	१०	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
\$	मायालु-५५५, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	७५	\$५	तराई र मध्य पहाड ।
5	साम्ली, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५-५०	५०	तराई ।
6	परवानीपुर सेलेक्सन-१	२०७८ (२०२०)	९०-९५	२५-३६	
7	पोखरा लुर्की-१	२०८१ (२०२४)	१७०-१८०	२५-३०	गण्डकी प्रदेशका मध्य पहाडी क्षेत्रहरु

(त) घिरौला

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	कान्तिपुरे	२०५१ (१९९४)	११०-१२०	१५-१८	मध्य पहाड ।
2	न्यु नारायणी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४५	१३	तराई र मध्य पहाड ।
3	एन.एस.४४५, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-४५	२४-३६	तराई र मध्य पहाड ।
\$	एन.एस.४४१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-४५	२०-३०	तराई र मध्य पहाड ।
5	सरिता, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५-५०	५०-७०	तराई ।
6	सिन्धु, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	५०-६०	५०-७०	तराई ।

(थ) काँक्रो

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	कुश्ले	२०५१ (१९९४)	७५-८०	१५-१८	तराई र मध्य पहाड ।
2	एन.एस.४०४, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३०-३५	२.४-३.२	तराई र पहाड ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
3	एन.एस. ४०८, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४३-४५	४	तराई र पहाड ।
\$	चाँदनी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३६	५८	मध्य पहाड ।
५	सिमरन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	६३	मध्य पहाड ।
७	कर्मा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	६३	तराई र मध्य पहाड ।
८	गौरी ७५७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	६३	तराई र मध्य पहाड ।
९	हिमाल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५-३७	६०	मध्य पहाड ।
१०	गरिमा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४५-४८	५५	तराई र मध्य पहाड ।
१२	सिता ८८८, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३४	६६	मध्य पहाड ।
१३	शाहिनी १, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३६	६८	तराई ।
१५	निन्जा १७९, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	६३	तराई र मध्य पहाड ।
१७	नेपा टुसी १०३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०-५०	१८-२०	तराई र पहाड ।
१८	डयाडी २२३१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	३५	३०-४०	तराई र पहाड ।
२०	डाइनेष्टी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४२	४०-६०	तराई र पहाड ।
२१	बेली, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०	५०-७०	तराई र पहाड ।
२२	म्याजेष्टी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	४०	५०-७०	तराई र पहाड ।
२३	कानेना, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	३५-४०	१५-२०	मध्य पहाड र तराई ।
२५	राजा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	४५	६५	तराई ।
२७	एन.ओ. - १२९, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (२०१३)	५५	३२	तराई र मध्य पहाड ।
२८	भक्तपुर लोकल (पञ्जीकरण मात्र)	२०७५ (२०१८)	६०-६५	३०-३५	६०० देखि १६०० मि. उचाई सम्म ।
२९	मधु, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७८ (२०२२)	६०	७०.६६	समुद्र सतह बाट १५० मि. देखि १६०० मि. उचाई सम्मका काठमाडौं उपत्यका देखि पश्चिम क्षेत्रहरु

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
30	कृष्ण, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७८ (2022)	५७	६६.१५	समुद्र सतह बाट १५० मि.देखि १६०० मि. उचाई सम्मका काठमाडौं उपत्यका देखि पश्चिम क्षेत्रहरु
31	मादले काक्रो (पञ्जीकरण मात्र)	२०८१ (2024)	१२०-१३०		कास्की, बागलुङ, म्याग्दी तथा पर्वत र समान हावापानी भएका क्षेत्रहरु

(द) स्क्वास फर्सी

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	असारे स्क्वास	२०५१ (1994)	60-80	97.8	तराई र मध्य पहाड ।
2	अन्ना १०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	65-70	40-50	तराई र पहाड ।
3	अन्ना २०२, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	65-70	36-40	तराई र पहाड ।
\$	अन्ना ३०३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	65-70	40	तराई र पहाड ।
5	सनी हाउस, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	50-52	51.8	तराई र पहाड ।
6	सोन्डो भि, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	38-43	25	तराई र पहाड ।
7	लड ग्रीन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	53-58	25	तराई र पहाड ।
8	हनि डेजर्ट, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	90-95	18	तराई र पहाड ।
9	डेभिन्च, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (2010)	60-75	105	मध्य पहाड र तराई ।
10	स्टार व आई. जुकिनी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	50-55	110	मध्य पहाड र तराई ।
11	ग्रे जुकिनी, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	45	80	तराई र मध्य पहाड ।
12	सुपर स्क्वास बल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७५ (2018)	40-45	28-31	मध्य पहाडको सिंचित क्षेत्र ।

(ध) स्वीस चार्ड

क्र सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	सुसाग	२०५१ (1994)	60-70	20-35	तराई, मध्य र उच्च पहाड ।

(न) तीते करेला

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	हरियो करेला	२०५१ (1994)	90-100	20-25	तराई र मध्य पहाड ।
2	पिपल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	50	20.9	तराई, मध्य पहाड तथा उच्च पहाड ।
3	कोमल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	48-50	35.6	तराई, मध्य पहाड तथा उच्च पहाड ।
\$	एन.एस. ४५४, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	40-50	40-45	तराई र पहाड ।
5	एन. एस. १०२४, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	40-50	40-45	तराई र पहाड ।
6	एन.एस. ४३४, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	40-50	44-48	तराई र पहाड ।
7	पाली, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (2010)	40-50	45-50	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
8	हरीत, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	60-70	30-35	तराई र मध्य पहाड ।
9	रमन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	60-65	35-40	तराई ।
10	माया, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	45	40-45	तराई र मध्य पहाड ।
11	सि.जी. ०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७५ (2018)	80-99	18-22	पूर्वी तराई ।
12	सि.जी. ०२, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०७५ (2018)	80-99	15-19	पूर्वी तराई ।

(प) रामतोरिया

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	पार्वती	२०५१ (1994)	50-60	12-16	तराई, मध्य र उच्च पहाड ।
2	अर्का अनामिका, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	40-45	24-32	तराई, मध्य पहाड र उच्च पहाड ।

(फ) पालुङ्गो

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन / हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	हरिपाते	२०५१ (1994)	40-45	12-16	तराई, मध्य र उच्च पहाड ।
2	डब्लु किड, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	120	18-27	तराई र पहाड ।
3	पाटने पालुङ्गो (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४ (2018)	50-55	16.60	समुन्द्र सतहदेखि २१०० मि. उचाईसम्मका तराई, पहाड र उच्च पहाड ।
4	काङ्गकोङ्ग (थाई पालुङ्गो), OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (2020)	30-35	107.6 (पहाड) 54.24 (तराई)	मध्य पहाड देखि तराईको सिंचित क्षेत्र ।

(ब) ब्रो काउली

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन / हे)	सिफारिस क्षेत्र
१	सेन्ताउरो, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	68	22-25	तराई र पहाड ।
२	ग्रीन पिया, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	85	16-17	तराई र पहाड ।
३	साकुरा, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	95	10-12	मध्य पहाड ।
४	एभरेष्ट ग्रीन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	95	25-30	तराई र मध्य पहाड ।
५	किड डोम, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	85-90	16-25	तराई र मध्य पहाड ।
६	अर्ली यु, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	60-65	12-18	तराई र मध्य पहाड ।
७	नोक गक, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	85-90	16-25	तराई र मध्य पहाड ।

(भ) तर्बुजा

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन / हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	लक्ष्मी ७४७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	70-75	20.5	तराई ।
2	लक्ष्मी ७६७, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	75-80	30.5	तराई ।

(म) फर्सी

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	सोनार ०२२, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	75-80	55	तराई ।

(य) लौका

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	काभेरी, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	45-50	40-50	तराई र पहाड ।
2	एन.एस. ४२१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	45-50	44-56	तराई र पहाड ।
3	एन.एस. ४४३, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	43-50	30-40	तराई र पहाड ।
\$	अनमोल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (2010)	60	12	तराई, पहाड र उच्च पहाड ।

(र) पाटे घिरौला

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	ह्यु. क्यु. ५०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	40	23	तराई र मध्य पहाड ।
2	एन.एस. ४०१, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	40-45	44-48	तराई र पहाड ।

(ल) धनियाँ

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	लोटस, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	40-50	11.8	तराई र मध्य पहाड ।
2	सुरभी, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	35	16-20	तराई, मध्य पहाड र उच्च पहाड ।
3	अमेरिकन लङ्ग स्ट्यान्डीड, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	45-50	12.2	तराई र मध्य पहाड ।

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
4	एक्स.एम.एल.एन.ओ. – ४६५, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	35	7.2	तराई, मध्य पहाड र उच्च पहाड ।
5	रामसेस, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	50-60	6-7	तराई र मध्य पहाड ।

(व) चिचिण्डा

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	कर्णाली, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	45	30	तराई र मध्य पहाड ।

(श) कुरिलो

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	मेरी वाशिडटन ५०० डब्लु, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	210	6	तराई, मध्य पहाड र उच्च पहाड ।

(स) ग्यांठकोपी

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	नेपा बल, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	40-50	15	तराई र पहाड ।

(ह) पाकचोय

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	टेष्टी ग्रीन, F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	45-50	48-57	तराई र पहाड ।
2	चोका, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (2010)	40-50	2	तराई र मध्य पहाड ।
3	एन.ओ.-४१६, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	250	16	तराई र पहाड ।

(क्ष) जिरीको साग

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	ग्रीन स्पान,OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	50-55	\$-5	तराई, मध्य पहाड र उच्च पहाड ।
2	ग्रीन वेभ,OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	\$0-\$5	1	तराई र मध्य पहाड तथा नदी किनारहरु ।
3	न्यु रेड फायर,OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	50-55	1	तराई र मध्य पहाड तथा नदी किनारहरु ।

(त्र) चुकन्दर

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	मधुर,OP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	60-70	2\$-36	तराई र पहाड ।

(ज्ञ) चाईनिज बन्दा

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	ब्लुज,F ₁ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	55-60	22-25	तराई र पहाड ।
2	स्प्रीड सन-६०,OP(पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (2010)	75-80	20-25	मध्य पहाड

(९) चम्सुर

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	ठिमी चम्सुर (पञ्जीकरण मात्र)	२०७४ (2018)	45-50	8	समुद्र सतहदेखि १२०० मि. उचाईसम्मको तराई, मध्य र उच्च पहाड ।

(२) लट्टे

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	रामेछाप हरियो (पञ्जीकरण मात्र)	२०७५ (2018)		8.68	२०० देखि १६५० मि. उचाईसम्मको असिंचित क्षेत्र ।
2	लाल मार्से (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (2021)	175	3.10	समुन्द्र सतहबाट १५०० देखि २००० मि. उचाई भएका हुम्ला, जुम्ला वा समान हावापानी भएका कर्णाली प्रदेशका आसपासका जिल्लाहरु ।

(३) सिमी

क्र. सं.	बालीको जात	सिफारिस वर्ष	पाक्ने दिन	उत्पादन क्षमता (मे.टन/हे)	सिफारिस क्षेत्र
1	लङ्ग ग्रीन बिन, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (2019)	75-78	26-28	मध्य पहाड ।
2	सेमी लाइट लङ्ग, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (2019)	70-75	30-33	मध्य पहाड ।
3	पहेँलो सिमी (पञ्जीकरण मात्र)	२०७७ (2021)	कोसा: १०५ देखि ११० दाना: ८५ देखि ९०	कोसा: १७.३२ दाना : ३.६४	दोलखा जिल्ला लगायत आसपासका क्षेत्रहरु ।

७.१२ सूचित लिस्टबाट हटाइएका (Denotified) विभिन्न बालीका जातहरूको विवरण

काउली

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
१	ह्वाइटर्डजल्याण्ड, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
२	कासबिरे, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
३	स्नो क्वीन, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
४	स्नो मार्च, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
५	देष्ट्रव १, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"
६	मनास्लु,	२०६७		"
७	८०४, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"
८	ह्वाइट स्नो, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९		"
९	मेघा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		"
१०	अल द राउण्ड, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		"
११	एन.एस. १०, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
१२	रेनी, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
१३	यमिको, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
१४	स्नो वष्टे, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
१५	ह् वाइट फ्ल्यास, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
१६	बिचल्कवे, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
१७	नेपा ह् वाइट, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
१८	स्नो डोम, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
१९	जुली, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		"
२०	क्यान्डिड चार्म, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	तराई र मध्यपहाड	"
२१	युकोन, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	तराई र मध्यपहाड	"
२२	ह्वाइट किड, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	तराई र पहाड	"
२३	ह्वाइट कलाउड, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (२०१०)	तराई र पहाड	"
२४	सिल्भरमून ६०, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७ (२०१०)	मध्यपहाड र तराई	"
२५	विस्टलर, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (२०१९)	तराईको सिंचित क्षेत्र	"

मूला

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
१	एनी बसजन, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
२	लङ् ह्वाइट बिनोड, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
३	बसचन्जन, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
४	बग्रन नेक, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
५	मिनोअर्ली लड ह्वाइट, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	तराई, पहाड र उच्च पहाड	"

प्याज

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
१	कास, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
२	विन्टर सिल्भर, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	तराई र पहाड	"

गोलभेंडा

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
१	यूरेका, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
२	साभेरा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
३	चजको, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
४	माधुरी, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"
५	जिनुा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
६	वपेल, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"
७	चजना, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९		"
८	एन. एस. ८१५, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
९	एन. एस. ७१९, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
१०	एन. एस. २५३५, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
११	स्पेक्रा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
१२	टी. -३०, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९		"
१३	अमरुता, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		"
१४	अभिरल F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (2019)	तराईको सिंचित क्षेत्र	"

गाँजर

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
१	मस्काडे (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
१	कुरोदा मार्क II, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"

बन्दा

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
१	सपुर कोरोनेट, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
२	बग्रन च्यालेन्जर, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
३	एन.वाइ.बस.आर., F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
४	बस.जे.एन., F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९		”
५	एचशया क्रस, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९		”
६	सिर क्रस, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
७	बोनस, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
८	गोल्डेन बल, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
९	जेबनथ, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		”
१०	क्षितिज, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	तराई र पहाड	
११	फुटोस्की, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	तराई र मध्यपहाड ।	
१२	सौर्या, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७६ (2019)	तराईको सिंचित क्षेत्र ।	

खुर्सानी

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	सरु, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
2	नैना, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		”

भण्टा

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	अन्ना ८०६, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
2	अका केशब, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		
3	आशा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		

घिरौला

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	निशा ७७७, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
2	गिता, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"

काँक्रो

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	मिलका ९९९, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
2	मनिसा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
3	साबलनी, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
\$	रमिता, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
5	पावी ४७८, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
6	नेपा टुसी ००५, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
7	ष्ट्रिहालय, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"
8	ष्ट्रहरो, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"
9	जवुराज ४११, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"
10	काबसन्दा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"
11	कोष्ट्रपला, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
12	सन्जय, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
13	लक्कि स्टार, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		"
1\$	मालिनी, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		"
15	नेपा टुसी, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	तराई र पहाड	"
16	एल.- ३३३ (पञ्जीकरण मात्र)	२०६९ (2012)	तराई भित्री मधेश र पहाड	"

तीते करेला

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	चशव, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
2	सेती ४४४, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
3	गंगा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
4	एन.एस. ४५३, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
5	एन.एस. ४३१, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
6	एन.एस. ४३३, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
7	चन्द्रा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
8	लक्ष्मी ५५५, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
9	सम्बृष्ट्र, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
10	ष्ट्रहरा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
11	केशव- ७७७, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		”
12	रिन, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		”

ब्रो काउली

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	ग्रीन डोम ११५, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
2	ग्रीन डोम ८०, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
3	बग्रन पारासोल, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
4	ष्ट्रप्रबिय कप, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”

लौका

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	धारा, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको

चिचिन्डा

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	हरीयाली, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको

पासले

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	सोइ बसि, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
2	सलेरी उताह टल ग्रीन, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”
3	पासले बग्रन कापेट, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		”

पाटे धिरौला

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	बभसेट बस बस १६५, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको

पाक चोय

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	क्यान्टोइ ह्वाइट, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको

चाइनिज बन्दा

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	ष्ट्रुवन्टर बभचजटर, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
2	एन. ७, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"
3	बस.आ.र चनु दे बिल, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		"

ग्याँठकोपी

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	सम्राट, OP (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको

रामतोरीया

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	जया, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७०		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको

पालुङ्गो

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	एबसया डोड चो, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको
2	एबसया वोल डोड, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६७		”

स्क्वास फर्सी

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	ट्टु ग्रीन, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०६६ (2010)	तराई र पहाड	विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको

तर्बुजा

क्र. सं.	जातको नाम	सिफारिस वर्ष	सिफारिस भएको क्षेत्र	कारण
1	मस्ताना, F1 (पञ्जीकरण मात्र)	२०७० (2013)	तराई	विगतका लगातार तीन वर्ष भन्दा बढी अवधि सम्ममा आयात नगरिएको

राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसलाबाली विकासकेन्द्र, कीर्तिपुर प्रमुख कार्यक्रमका केही भलकहरू

अधिकृतस्तरिय Organic Inspection Training

Vegetable Production Advisory Plan तयारीका लागि फिल्ड सर्भे

तरकारी बिउ उत्पादन गर्ने संघिय तथा प्रादेशिक फार्महरूको उत्पादित बीउ प्रमाणीकरणको लागी संयुक्त अनुगमन
(नार्क, SQCC र केन्द्र सहित)

उच्च प्रविधि प्रयोग गरी संरक्षित संरचनामा तरकारी खेती सम्बन्धि अधिकृतस्तरीय तालिम

कार्यालयमा रहेका पुराना सरकारी कागजातहरू धुल्याउने कार्य गरिएको ।

बीज बिजन निरीक्षक तथा बीज विश्लेषक तालिम

आलु, तरकारी तथा मसलाबालीको बीउ प्रमाणीकरण सम्बन्धी गोष्ठी

पुराना जिन्सी मालसामानको लिलाम बिक्रि गरी रु. २,५१,०००/- राजश्व संकलन गरिएको।

